

Kohti tietoon ja osaamiseen perustuvaa yhteiskuntaa –
Tieto- ja viestintäteknikka Euroopan unionin koulutuspolitiikassa
vuosina 1995-2001

Oulun yliopisto

Historiatieteet

Yleinen historia

Pro gradu -
tutkielma

Alexi Hautala

Sisällysluettelo

Johdanto	3
1. Yhteiskunnalliset haasteet tuovat koulutuspolitiikan keskeiseen asemaan Euroopan unionissa – Tieto– ja viestintäteknikka Euroopan unionin koulutuspolitiikassa vuosina 1995-1998.....	19
1.1 Komission valkoinen kirja koulutuksesta vuonna 1995 - Globalisaatio ja muuttuva maailma luovat Euroopan unionin tieto– ja viestintäteknikan koulutuspolitiikalle sisällön	21
1.2 Elinikäisen oppimisen teemavuosi 1996 – TVT-teemat osa Euroopan unionin koulutuspoliittisia julkaisuja.....	30
1.3 Oppiminen tietoyhteiskunnassa: tieto– ja viestintäteknikka uudessa toimintasuunnitelmassa	35
1.4. Tieto– ja viestintäteknikka osana Eurooppa-neuvoston työllisyysstrategiaa ja Euroopan unionin neuvoston päätöslauselmaa	41
2. 2000-luvun vaihde – Tieto– ja viestintäteknikasta tulee keskeinen osa Euroopan unionin uutta koulutuspolitiikkaa	47
2.1 Tieto– ja viestintäteknikka osana uusia koulutusohjelmia	49
2.2 Euroopan unionin koulutuspolitiikan muutos vuonna 2000 - eEurope-aloite ja Lissabonin Eurooppa-neuvoston kokous	57
2.3 eLearning-aloite ja eLearning-toimintasuunnitelma – TVT-teemat osa Lissabonin strategiaa	62
Loppulause.....	72
Lähdeluettelo	78

Johdanto

Maailma on muuttunut viimeisten vuosikymmenten aikana globalisaation, internetin ja yhä vain kehittyvien teknologioiden myötä. Näiden muutosten aikana myös koulumaailma on elänyt muutoksien aikaa ja näkyvin osoitus siitä on tieto- ja viestintäteknikan käytön yleistymisen. Esimerkiksi Suomessa tieto- ja viestintäteknikka on tullut osaksi koulumaailmaa tietokoneiden, älyliitutaalujen ja tablettitietokoneiden muodossa. Tätä tutkielmaa kirjoittaessani lukiot Suomessa valmistautuvat ensimmäisten ylioppilaskokeiden sähköisiin kirjoituksiin ja peruskoulut uusiin opetussuunnitelmiin. Uudessa opetussuunnitelmassa myös tieto- ja viestintäteknikan osaaminen on yksi osatekijä.

Koulutus on ollut valtioiden väline saada lapsista, nuorista ja aikuisista osa yhteiskuntaa. Globalisaation myötä kuitenkin erilaiset kansainväliset instituutiot vaikuttavat valtioiden koulutuspolitiikkaan. Esimerkiksi OECD, UNESCO ja Euroopan unioni vaikuttavat koulutuspolitiittisiin päätöksiin useissa eri valtioissa. Euroopan unioniin liittymällä jäsenvaltiot luovuttavat esimerkiksi osan omasta päätäntävallastaan Euroopan unionille.

Euroopan unioni onkin ottanut viimeisten vuosien aikana isompaa roolia jäsenvaltioiden koulutuspolitiikkaan, vaikka se on juridisesti jäsenvaltioiden oma vastuualue eikä Euroopan unionin. Tieto- ja viestintäteknikan yleistymiseen kouluissa on vaikuttanut monet eri asiat. Uskon kuitenkin, että myös Euroopan unioni on vaikuttanut siihen omalla panoksellaan. Tutkimuksessani tutkinkin Euroopan unionin julkaisujen valossa sitä, kuinka tieto- ja viestintäteknikka on ollut osa sen koulutuspolitiikkaa vuosien 1995-2001 välisenä aikana.

Historiallinen tausta

Euroopan unionin synnyn tausta löytyy toisen maailmansodan jälkeisestä Euroopasta. Toisen maailmansodan lopputuloksena Eurooppa oli raunioina. Zürichin yliopistossa vuonna 1946 Winston Churchill piti puheen, jossa hän ensimmäistä kertaa nosti esille ajatuksen ”Euroopan Yhdysvalloista”. Puheensa aikana Churchill hahmotteli mahdollista yhdistynyttä Eurooppaa.¹ Churchillin puheen innoittamana Haagissa järjestettiin toukokuussa vuonna 1948 Euroopan kongressi. Kongressin lopputuloksena syntyi vuonna 1949 Euroopan neuvosto. Muutama vuosi myöhemmin vuonna 1952 Euroopan hiili -ja teräsyhteisö aloitti toimintansa Euroopan läntisten maiden välillä ja viisi vuotta sen jälkeen Roomassa allekirjoitettiin 25.3.1957 sopimukset Euroopan talousyhteisön (EEC) ja Euroopan atomienergiayhteisön (Euratom) perustamisesta. Näiden sopimuksien nojalla Euroopan yhteisö oli syntynyt.² Euroopan yhteisössä kuusi perustajavaltiota olivat Alankomaat, Belgia, Italia, Luxemburg, Länsi-Saksa ja Ranska.³

Eurooppa lähentyi seuraavien vuosikymmenien aikana voimakkaasti ja Euroopan yhteisön jäsenvaltioiden määrä kasvoi kylmän sodan aikana. 1990-luvulle tultaessa Euroopan yhteisön jäsenvaltioiden määrä oli jo tuplaantunut 12:sta.⁴ Neuvostoliiton hajoaminen ja kylmän sodan päättyminen johtivat lopulta Maastrichtin unionisopimuksen allekirjoittamisen joulukuussa vuonna 1992 ja Euroopan unionin syntymiseen. Näin syntyi Euroopan unionin ensimmäinen perussopimus⁵, johon kuuluivat Euroopan yhteisön perustamissopimuksen lisäksi Maastrichtin sopimus.⁶ Vuonna 1995 Itävalta, Ruotsi ja Suomi liittyivät Euroopan unioniin vuonna 1995, jolloin jäsenvaltioiden määrä oli jo 15.⁷

¹ Ruonala 2009, 10.

² Ruonala 2009, 20-23.

³ http://ec.europa.eu/enlargement/policy/from-6-to-28-members/index_en.htm; Ruonala 2009, 20-23

⁴ http://ec.europa.eu/enlargement/policy/from-6-to-28-members/index_en.htm

⁵ Perussopimus määrittelee Euroopan unionin toimintaan perusteet. Esim. Cerc & Elo 2014, 426.

⁶ Ruonala 2009, 20-23.

⁷ http://ec.europa.eu/enlargement/policy/from-6-to-28-members/index_en.htm

Maastrichtin sopimuksen myötä Euroopan unionin⁸ toiminta-ala muodostui vuosina 1993-2009 kolmesta pilarista. Kolme pilaria olivat 1) Euroopan yhteisöt, 2) yhteinen ulko- ja turvallisuuspolitiikka ja 3) yhteistyö oikeus- ja sisäasioissa.⁹ Maastrichtin sopimus astui voimaan vuonna 1993.¹⁰

Maastrichtin sopimuksen mukaan EU:lla ei ole juridista päätäntävaltaa jäsenmaidensa koulutuspolitiikkaan, eikä koulutusta mainita Euroopan yhteisön perustamissopimuksessa.¹¹ On kuitenkin selvää, että EU vaikuttaa jäsenmaiden koulutuspolitiikkaan. Esimerkiksi esimerkiksi OAJ:n¹² silloinen puheenjohtaja Olli Luukkainen sanoi 15.4.2011 Ylen radiohaastattelussa yrittäjyyskasvatuksen tulleen Suomen opetussuunnitelmiin EU:n vaikutuksesta.¹³ Ollikainen tuo esille, että EU:lla on valtaa jo jäsenmaidensa koulutuspolitiikkaan pelkästään sen takia, että se on niin iso instituutti, että jo sen takia sen koulutuspoliittisia toiveita kuunnellaan.¹⁴

Euroopan yhteisön ja myöhemmin Euroopan unionin koulutuspolitiikan aikakausia määritellään monin eri tavoilla. Esimerkiksi Euroopan komission tilaama ja Luce Pépinin johtaman ryhmän vuonna 2006 julkaistu historiikki *The history of European cooperation in education and training: Europe in the making – an example* jakaa Euroopan koulutuspolitiikan historian viiteen osaan: vuodet 1948-1968, 1969-1984, 1985-1992, 1993-1999 ja 2000-2005.¹⁵

Ertl taas jakaa EU:n¹⁶ koulutuspolitiikan kolmeen eri aikakauteen ja tätä jakoa hyödynnän pro gradu -tutkielmassani, koska pidän sitä selkeimpänä. Ensimmäinen aikakausi sisältään tämän jaottelun mukaan vuodet 1957-1992 eli Rooman ja Maastrichtin sopimuksen välisen ajan. Toinen aikakausi alkaa Maastrichtin sopimuksen

⁸ Jatkossa käytän Euroopan Unionista lyhennettä EU.

⁹ Cerc & Elo 2014,146;

http://opinnot.internetix.fi/fi/muikku2materiaalit/lukio/yh/yh4/02_kohti_eurooppaa/2.4_kolme_pilaria?C:D=hNwH.g5hN&m:selres=hNwH.g5hN;

¹⁰ Ruonala 2009, 25.

¹¹ Lehtisalo & Raivola 1999, 194; Ollikainen 1996, 107.

¹² Opetusalan ammattijärjestö.

¹³ Ylen haastattelu. <http://areena.yle.fi/1-1012707>

¹⁴ Ollikainen 1996, 100.

¹⁵ Pépin 2006, 6-10

¹⁶ Ennen vuotta 1993 Euroopan yhteisö.

voimaantulosta vuonna 1993 ja päättyy Lissabonin strategian alkuun vuonna 2000. Eli toinen aikakausi sisältää vuodet 1993-1999. Kolmas aikakausi alkaa vuodesta 2000 ja sisältää sen jälkeisen ajan Ertlin mukaan.¹⁷

Ensimmäisen aikakauden aikana EU:n juridinen valta koulutuspolitiikassa perustui Rooman sopimuksen artiklaan 128. Sen mukaan Euroopan ammattikoulutusta piti kehittää yhtenäisempään suuntaan.¹⁸ Muuten EU:n koulutuspolitiikkaa ei määritelty. EU:n koulutuspolitiikka ei siis perustunut juridiseen valtaan, vaan sen nähtiin täydentävän ammatillista koulutusta eri toimilla ja helpottavan työvoiman liikkuvuutta.¹⁹

Vasta 1970-luvun alussa EU:n koulutuspolitiikka alkoi muuttua öljykriisin, laman ja nuorisotyöttömyyden seurauksena.²⁰ Kriisien lisäksi EU:n koulutuspolitiikan laajentumiseen vaikutti myös Ollikaisen mukaan 1960-1970 luvulla valinnut euro-optimistinen ilmapiiri.²¹ Vuonna 1974 perustettiin EU:ssa koulutuskomitea ja vuonna 1976 julkaistiin EU:n ensimmäinen koulutusohjelman Education Action Programm.²² Keskeisimpiä tavoitteita siinä olivat koulujen ja koulutusjärjestelmien yhteydenpidon parantaminen, todistuksien ja tutkintojen keskinäinen tunnustaminen ja koulujen väliset vaihdot.²³

Koulutusohjelman myötä 1980-luvun loppupuolella solmittiin ensimmäiset sopimukset koulujen välisistä kumppanuus- ja yhteistyösopimuksista ja vuonna 1988 Kööpenhaminassa sovittiin koulutuksen eurooppalaisesta ulottuvuudesta.^{24, 25} 1980-luvulla EU:n koulutuspoliittisessa keskustelussa myös kiinnostus tieto- ja

¹⁷ Ertl 2006, 6-22.

¹⁸ Naumanen, Leppänen & Rinne 208. 233.

¹⁹ Ollikainen 1996, 101.

²⁰ Naumanen, Leppänen & Rinne 2008, 238.

²¹ Ollikainen 1996, 101.

²² Naumanen, Leppänen & Rinne 2008, 238; Ollikainen 1996, 102.

²³ Naumanen, Leppänen & Rinne 2008, 238-240.

²⁴ Eurooppalaisella ulottuvuudella tarkoitetaan EU:n historian ja kulttuurin tuntemusta, koulutusjärjestelmien yhteistyötä, tutkintojen tunnustamista, informaatioverkostoa, kielitaidon parantamista ja eri vaihto-ohjelmia. Esim. Lehtisalo & Raivola 1999, 193.

²⁵ Naumanen, Leppänen & Rinne 2008, 238-240.

viestintäteknikkaa kohtaan kasvoi ensimmäistä kertaa.²⁶ Siitä ensimmäisenä selkeänä osoituksena olivat 1980-luvun tieto- ja viestintäteknikkaan liittyneet ohjelmat.

Taustalla tieto- ja viestintäteknikkaan liittyvissä ohjelmissa oli 1960-luvun ja 1970-luvun nopea tekninen kehitys. Esimerkiksi vuonna 1971 Tedd Hoff kehitti mikroprosessoritekniikan, joka mahdollisti henkilökohtaisten tietokoneiden käytön. Tämä oli merkittävää, koska sen avulla saatiin mukautuvia tietokoneita, joita voitiin käyttää moniin eri tarkoituksiin. Tietokoneet jatkoivat kehittymistä tämän jälkeen. Tekniikan kehittymisen uskottiin mahdollistavan uudenlaista kysyntää, uusia työpaikkoja sekä nopeaa talouskasvua. Tämän johdosta alettiin jopa puhua uudesta vallankumouksesta, joka olisi yhtä merkittävä kuin teollinen vallankumous aikanaan.²⁷

Tekniikan nopea kehitys selittää myös sitä, miksi tieto- ja viestintäteknikka tuli 1980-luvulla osaksi EU:n ohjelmia. Vuonna 1984 informaatioteknologian tutkimista ja kehittämistä varten aloitettiin ESPRIT-ohjelma ja vuonna 1988 DELTA-ohjelma keskittyi erityisesti teknologioiden kehittämiseen koulutuksessa. Heinäkuussa vuonna 1986 hyväksyttiin COMETT-ohjelma, joka painottui korkeakoulujen ja yritysten välisen yhteistyön parantamiseen teknologia-alalla sekä teknologian kehittämiseen opetuskäytössä.²⁸ Vuonna 1990 COMETT-ohjelma jatkui vielä COMETT 2-ohjelmalla, jonka toimintakausi oli vuodet 1990-1994.²⁹ Lisäksi EUROTCHNET-ohjelma aloitettiin 1980-luvun lopulla, ja sen tarkoituksena oli tiedottaa uusista pedagogisista opetusmenetelmistä ja teknologiasta eri projektien kautta.³⁰ Ohjelmien vaikutukset eivät vielä olleet merkittäviä, mutta pohja tieto- ja viestintäteknikalle koulutuspolitiikassa oli luotu.

Vuonna hyväksyttiin 1987 ERASMUS-ohjelma. ERASMUS-ohjelma painottui korkeakoulujen välisten verkkojen parantamiseen (esimerkiksi vaihto-ohjelmilla) ja eri tutkintojen tunnustamiseen. Ohjelmien yhteisenä tavoitteena oli Ollikaisen mukaan

²⁶ Pépin 2006, 85.

²⁷ Kemppainen 2002; 3-5, Kemppainen 2007, 34.

²⁸ Pépin 2006, 85, 248; Ertl 2006, 8; <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=URISERV%3Ac11015a>

²⁹ KOM(96) 410, 3.

³⁰ Ollikainen 1999, 75.

saada tarpeeksi akateemisesti koulutettua työvoimaa, jolla oli kansainvälistä kokemusta ja joka olisi valmiimpi lähtemään töihin ulkomaille.³¹ Muita koulutuspoliittisia ohjelmia 1980 ja 1990 lukujen taiteessa olivat kieltenopiskeluun painottunut LINGUA-ohjelma, ammatilliseen koulutukseen keskittynyt PETRA-ohjelma, jatkuvaan koulutukseen painottunut FORCE-ohjelma ja naisten koulutukseen keskittynyt IRIS-ohjelma.³²

Ensimmäisen aikakauden aikana koulutuspoliittinen yhteistyö siis tiivistyi, mutta se ei vielä ollut kovin merkittävää. Ohjelmien vaikutukset jäsenmaiden koulutuspolitiikkaan jäivät vaatimattomiksi.³³ Tuona aikana kuitenkin luotiin perustaa EU:n koulutuspolitiikalle, ja monien ohjelmien kautta EU pyrki vaikuttamaan jäsenmaiden koulutuspolitiikkaan. Tieto- ja viestintätekniikka huomioitiin koulutuksessa tuona aikana ensimmäistä kertaa.

Toisen aikakauden aluksi Maastrichtin sopimus korvasi Rooman sopimuksen. Rooman sopimuksen artiklan 128 korvasi artikkelit 126 ja 127. Näiden mukaan EU:n koulutuspolitiikka tuki ja toteutti ammatillisen koulutuksen lisäksi myös yleissivistävää koulutusta.³⁴ EU:n tehtävänä oli myös parantaa koulutuksen laatua.³⁵ Lehikoinen tuo esille, että artiklojen muotoilu oli niin väljä, että ne taipuivat oikeusperustaisiksi lähes mihin tahansa EU:n päätöksiin ja toimenpiteisiin.³⁶ Tämä mahdollisti sen, että EU:lle tuli Maastrichtin sopimuksen myötä mahdollisuus vaikuttaa enemmän jäsenmaidensa koulutuspolitiikka. EU:n koulutuspolitiikka olikin tuona aikana kahden vastakkaisen voiman välillä. Toisaalla oli paine EU:n taloudellisesta ja poliittisesta integraatiosta ja toisella puolella taas Maastrichtin sopimuksen toissijaisuusperiaate³⁷ ja

³¹ Ollikainen 1996, 103.

³² Ollikainen 1999, 75-75; Hake 1999, 56.

³³ Naumanen, Leppänen & Rinne 2008, 240.

³⁴ Ibid.

³⁵ Naumanen, Leppänen & Rinne 2008, 277.

³⁶ Lehikoinen 2002, 342; Dale & Roberts 2002, 25.

³⁷ Toissijaisuusperiaatetta sovelletaan silloin, kun asia ei ole osa EU:n toimivaltaa (esim. http://www.europarl.europa.eu/atyourservice/fi/displayFtu.html?ftuld=FTU_1.2.2.html)

subsidiariteettiperiaatteen³⁸ kautta tuleva EU:n koulutuksen harmonisoinnin kieltäminen.³⁹

Toisen aikakauden aikana EU:n koulutuspolitiikan tavoitteet pyrittiin muodostamaan yhdessä komission ja yhteistyökumppaneiden kanssa. Tärkeimmät yhteistyökumppanit olivat yritykset, työmarkkinajärjestöt, sekä alueelliset ja paikalliset viranomaiset.⁴⁰ EU:n koulutuspolitiikalle oli tavallista, että ohjelmiin ja tavoitteisiin vaikuttivat talous ja työvoimapolitiikka.⁴¹ EU:n koulutuspolitiikka perustui siihen näkökulmaan, kuinka koulutuksen avulla voidaan edistää EU:n taloudellista kilpailukykyä, parantaa tasa-arvoa eri maiden, ikäryhmien ja sukupuolten välillä sekä tiivistää EU:n yhteiskunnan sisäistä yhteyttä.⁴² Taloudellisen näkökulman liiallinen painottaminen koulutuspolitiikassa onkin välillä aiheuttanut kritiikkiä EU:ta kohtaan.⁴³ Lehtisaloon ja Raivolan mukaan EU:n koulutuspolitiikan yhtenäistäminen ei synny koulutuspolitiikan puolelta vaan muista poliittisista alueista kuten sosiaali- ja työpolitiikasta.⁴⁴

Lehtisaloon ja Raivolan mukaan EU:n koulutuspolitiikalla oli seitsemän periaatetta. Ensimmäinen oli subsidiariteettiperiaatteen kunnioittaminen. Toinen oli organisoidun yhteistyön painottaminen jäsenvaltioiden koulujärjestelmien ja yhteiskunnan muidenkin osapuolien välillä. Kolmas oli, että tarvittaessa EU:n aloittaa välittömän toiminnan koulutuspolitiikassa. Neljäs oli, että koulutuksella on oltava laajapohjainen rahoitus ja tästä syystä huonossa taloudellisessa tilanteessa pitää käyttää hyväksi eri rahoituskanavia. Viides oli, että koulutuksen intressiryhmien pitää päästä osaksi keskustelua ja sitä varten pitää luoda väyliä. Kuudes oli että: *”Yhteisö suosii selvästi partikularistista, kohdennettua ja ”käyttöön sopivaa” koulutusta.”* Seitsemäs, oli että

³⁸ Päätökset tehdään mahdollisimman ihmisläheisesti, EU:lla on toimivaltaa vain sellaisissa asioissa, jotka voidaan hoitaa tavoitteiden mukaisesti EU:n ja jäsenvaltioiden toimesta. Esim. Cerc & Elo 2014, 426.

³⁹ Ertl 2006, 10-12; Lehtisalo & Raivola 1999, 192-193; Naumanen, Leppänen & Rinne, 241; Ollikainen 1999, 192.

⁴⁰ Lehtisalo & Raivola 1999, 194.

⁴¹ Naumanen, Leppänen & Rinne 2008, 236-237.

⁴² Lehtisalo & Raivola 1999, 193.

⁴³ Ollikainen 1996, 89.

⁴⁴ Lehtisalo & Raivola 1999, 193.

Koulutukseen liittyvissä asioissa kuullaan talous ja sosiaalikomiteaa alueiden komitea sekä Euroopan parlamentin mielipiteitä.⁴⁵

Ollikaisen mukaan EU vaikutti kolmella eri tavalla koulutuspolitiikassa. Ne olivat 1) koulutusohjelmat, 2) koordinaatio ja tiedonvaihto koskien koulutuspolitiikkaa ja 3) lainsäädäntö.⁴⁶ Tämän lisäksi EU pyrki vaikuttamaan jäsenvaltioiden koulutuspolitiikkaan eri asiakirjojen välityksellä, julkaisemalla sen näkökulmasta erilaisia asiakirjoja, tukemalla taloudellisesti eri toimintaohjelmia ja erilaisten eurooppalaisten yhteistyökanavien kautta, yhtenäinen koulutuspolitiikka perustuu silti jäsenvaltioiden vapaaehtoiseen yhteistyöhön.⁴⁷ Eli EU:n koulutuspolitiikkaa ei määrittele 1990-luvulla direktiivit vaan sitä ohjaavat suositukset, neuvottelut, komission tiedonannot, ja muut valmisteluasiakirjat kuten valkoiset kirjat.⁴⁸

EU:n koulutuspolitiikkaa johti 1990-luvulla Euroopan unionin komissio. 1990-luvulla komissio pyrki vaikuttamaan jäsenmaidensa koulutuspolitiikkaan.⁴⁹ Ollikainen tuo esille, että komission asiakirjoissa 1990-luvulla oli yhä useammin poikkeavuuksia jäsenmaiden koulutuspolitiikkaan verrattaessa. Hänen mukaansa julkaisuissa myös usein sanottiin, että EU:n koulutusohjelmat eivät vain täydennä jäsenmaiden toimia vaan antavat niille suuntaa.⁵⁰ Komission koulutuspolitiikalla pyrittiinkin selkeästi 1990-luvulla vaikuttamaan jäsenvaltioiden koulutuspolitiikkaan eikä vaan täydentämään sitä.

1990-luvun EU:n koulutuspolitiikka painotti myös koulutus – ja liikkuvuusohjelmien kehittämistä ja laajentamista.⁵¹ Ertl on tuonut esiin, että 1990-luvulla koulutuksen ja liikkuvuuden kehittämisen ja laajentamisen lisäksi EU:lla oli toinen selkeä tavoite: uusien tekniikoiden yleistäminen jäsenmaiden koulutuksessa eli tieto- ja viestintätekniikan edistäminen.⁵²

⁴⁵ Lehtisalo & Raivola 1994, 194-195.

⁴⁶ Ollikainen 1999, 22.

⁴⁷ Blomqvist 2007, 23.

⁴⁸ Ollikainen 1999, 22-24; Naumanen, Leppänen & Rinne 2008, 238.

⁴⁹ Ertl 2006, 12.

⁵⁰ Ollikainen 1996, 105,

⁵¹ Naumanen, Leppänen & Rinne 2008, 233-236.

⁵² Ertl 2006, 13.

Tutkimuksessani tutkin EU:n tieto- ja viestintäteknikan roolia koulutuspolitiikassa komission ja Eurooppa-neuvoston ja EU:n neuvoston näkökulmasta vuosien 1995-2001 aikana. Aloitan tutkimukseni vuonna 1995 julkaistusta komission valkoisesta kirjasta: Opettaminen ja oppiminen: kohti kognitiivista yhteiskuntaa ja päätän sen maaliskuussa vuonna 2001 julkaistuun eLearning-toimintasuunnitelmaan.

Tutkimustehtävä ja -tilanne

Pro gradu-tutkielmassani selvitän tieto- ja viestintäteknikan roolia EU:n koulutuspolitiikassa vuosien 1995-2001 aikana. Seuraavat ovat tutkimustehtävää tarkentavia tutkimuskysymyksiä. Oliko tieto- ja viestintäteknikka osa EU:n koulutuspolitiikkaa? Mitä julkaisuja EU teki liittyen tieto- ja viestintäteknikkaan? Mitkä olivat tieto- ja viestintäteknikkaan liittyvät teemat? Miten teemat näkyivät eri julkaisuissa? Miten tieto- ja viestintäteknikka liittyy EU:n koulutuspolitiikkaan? Miksi tieto- ja viestintäteknikka oli osa koulutuspolitiikkaa? Muuttuiko tieto- ja viestintäteknikka rooli EU:n koulutuspolitiikassa tuona aikana?

Euroopan unionin koulutuspolitiikkaa ja tieto- ja viestintäteknikka on tutkittu aikaisemmin erityisesti kasvatustieteen tutkimuksissa. Tutkimuksissa yleisesti keskitytään Euroopan unionin koulutuspolitiikan muutoksiin, tavoiteisiin, keskeisiin linjoihin, koulutuspolitiikan taustoihin ja vaikutuksiin. Myös tieto- ja viestintäteknologiaa on tutkittu paljon. Tutkimuksissa on käsitelty, onko tieto- ja viestintäteknologiasta hyötyä oppimiselle vai ei, miten tieto- ja viestintäteknologiaan pitäisi hyödyntää, ja millaisia asenteita opettajille ja oppilaille on sitä kohtaan? Monissa teoksissa on avattu teorioita, jotka tukevat tieto- ja viestintäteknologian käyttöä opetuksessa ja kouluissa. Euroopan unionin tieto- ja viestintäteknikkaan roolia koulutuspolitiikka on jäänyt vähemmälle huomiolle ja näin tutkimukseni voi täydentää tutkimuskenttää merkittävästi.

Tärkeitä julkaisuja on monia. RISTO RINTEEN, LARISSA JOGIN, RIINA LEPPÄSEN, MARJAANA KORPPASEN ja KIRSI KLEMELÄN vuonna 2008 toimittamassa Suomalainen ja virolainen koulutus ja EU:n uusi koulutuspolitiikka käydään läpi Euroopan Unionin

koulutuspolitiikan muuttuva rooli eri vuosien aikana ja Euroopan Unionin koulutuspolitiikan vaikutusta Suomeen ja Viroon. Tutkimukselleni tärkeä on PÄIVI NAUMASEN, RIINA LEPPÄSEN JA RISTO RINTEEN kohta Euroopan unionin muuttuva koulutuspolitiikka. Tutkimuksessa käsitellään Euroopan unionin koulutuspolitiikan historiaa ja Euroopan unionin koulutuspolitiikan keskeisimmät toimintalinjat, ohjelmat ja tavoitteet. SAKARI HUTTUSEN ja VILLE KOSKELAN vuonna 2012 julkaistu pro gradu –tutkielma Eurooppalaisen koulutuspolitiikan vaikutus Suomeen 2000-luvulla on yleinen tutkimus Euroopan unionin koulutuspolitiikasta 2000-luvulla ja siitä, miten se on vaikuttanut Suomeen. Siinä tieto- ja viestintäteknikka jää kuitenkin vähäiselle huomiolle.

Euroopan unionin koulutuspolitiikan historiasta on myös kirjoitettu. Euroopan komission tilaama ja LUCE PÉPININ kirjoittama vuonna 2006 julkaistu Euroopan unionin ja sen edeltäjän Euroopan yhteisön koulutushistoria *The history of European cooperation in education and training: Europe in the making – an example*. Siinä Euroopan unionin koulutuspolitiikka on jaettu viiteen aikakauteen. Teoksessa avataan jokaisen aikakauden keskeisimmät koulutuspoliittiset julkaisut, ohjelmat ja niiden tavoitteet ja muutokset. Pro gradulleni keskeinen aikakausi on 1993-1999, jolloin luotiin teoksen mukaan pohjaa 2000-luvun koulutuspolitiikalle. Pépin on myös julkaissut kaksi tutkielmalleni hyödyllistä artikkelia. Vuonna 2007 julkaistu *The history of EU cooperation in the field of education and Training: how lifelong learning became a strategic objective* keskittyy siihen, miten elinikäisestä oppimisesta tuli osa EU:n koulutuspolitiikkaa ja miten sen näkyy. Lisäksi Pépin on julkaissut vuonna 2011 artikkelin *Education in the Lisbon Strategy: assessment and prospects*.

Pépin tuo vuoden 2006 työssään esille, että EU:ssa oli jo vuodesta 1980-lähtien tieto- ja viestintäteknikka osa koulutuspolitiikkaa. Hän kirjoittaa siinä yleisesti tieto- ja viestintäteknikkaan liittyvistä ohjelmista eri vuosina, sekä lyhyesti niiden taustatekijöistä. Pépinin työssä jää kuitenkin vähemmälle tarkastelulle vuosien 1995-2001 välinen tieto- ja viestintäteknikkaan liittyvä koulutuspolitiikka, eikä hän työssään tuo esille millainen oli sisältö EU:n tieto- ja viestintäteknikkaan liittyneissä julkaisuissa.

CARITA BLOWQVISTIN vuonna 2007 julkaistu väitöskirja Avoin koordinaatiomenetelmä Euroopan unionin koulutuspolitiikassa, selvittää avoimen koordinaatiomenetelmän vaikutuksia Euroopan unionin hallintotapaa korkeakoulutuksessa. Väitöskirjassa tuodaan esille, että Euroopan unioni vaikuttaa niin sanotulla pehmeällä sääntelyllä jäsenmaidensa koulutuspolitiikkaan lisäksi siinä avataan hyvin myös muita taustatekijöitä EU:n koulutuspolitiikkaan 1990-luvun lopussa ja 2000-luvulla.

Lisäksi EU:n koulutuspolitiikkaan liittyen on useita artikkelijulkaisuja. Esimerkiksi HUBERT ERTL on vuonna 2006 julkaissut artikkelin European Union policies in education and training: the Lisbon agenda as turning point on katsaus EU:n koulutuspolitiikkaan. Ertl tuo myös työssään esille, että 1990-luvulla tieto- ja viestintäteknikan edistäminen koulutuksessa oli EU:n yksi päälinjoista. Hän ei kuitenkaan tuo esille missä kaikissa EU:n julkaisuissa tieto- ja viestintäteknikka on käsitelty, eikä myöskään tarkemmin tieto- ja viestintäteknikan sisältöä. ILKKA TURUNEN on kirjoittanut vuonna 2001 artikkelin Euroopan unionin hiljainen vallankumouksesta, ja tässä artikkelissa avataan hyvin 1990-luvun lopun ja 2000-luvun alun keskeisimmät EU:n koulutuspoliittiset muutokset. Artikkelissa Turunen tuo myös esille lyhyesti tieto- ja viestintäteknikan roolia 2000-luvun koulutuspolitiikassa.

Tutkimukseni tieto- ja viestintäteknologian roolista Euroopan unionin koulutuspolitiikasta vuosina 1995-2001 tuo uutta sisältöä niin Euroopan unionin koulutuspolitiikan tutkimusalalla kuin myös tieto- ja viestintäteknikan alalle. Erityisesti koulutuspoliittisten julkaisujen sisältöjen avaaminen on tärkeä uusi näkökulma.

Lähteet ja menetelmä

Päälähteeni ovat Euroopan unionin viralliset asiakirjat vuosien 1995-2001 aikana. Tärkein aineistoni on koostuu Euroopan unionin komission⁵³ julkaisuista. Käyttämiäni

⁵³53 Komissio on EU:ssa oikeus lakialoitteisiin ja sillä on toimeenpanovalta. Komissio valvoo myös säädösten toteutumista, laatii EU:n budjetin, sekä neuvottelee EU:n kansainvälisistä sopimuksista. Komissio pyrkii auttaa eurooppalaisia näkemyksiä, päämääriä, ja asioita sekä viemään eteenpäin EU:n kehittämiselle ja tulevaisuudella tärkeitä asioita. Esim. Pystynen 1995, 14-15.

komission julkaisuja ovat komission tiedonannot, aloitteet, lausunnot, valkoiset kirjat⁵⁴ ja vihreät kirjat⁵⁵, komission toimintasuunnitelmat sekä komission ehdotukset. Lisäksi pääaineistooni kuuluvat Eurooppa-neuvoston puheenjohtajan päätelmät⁵⁶ ja EU:n neuvoston⁵⁷ päätöslauselmat ja lauseimat⁵⁸ sekä eri koulutusohjelmien sisältö. EU:n neuvoston julkaisut ovat tärkeitä, sillä EU:n neuvosto oli ylin päätöksentekoeelin.⁵⁹ EU:n parlamentin päätökset ja Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle sekä alueiden komitean lausunnot ja suositukset rajaan pääaineistoni ulkopuolelle suuren aineistomäärän vuoksi.

Jätän pääaineistoni ulkopuolelle myös EU:n neljännen ja viidennen puiteohjelman lähemmän tarkastelun. Puiteohjelmien alaohjelmista, kuten ESPRIT-ohjelmasta ja IST-ohjelmista löytyisi varmasti hyvää aineistoa graduuni, mutta aineiston suuren määrän vuoksi koen, etteivät ne ole välttämättömiä. Uskon myös, että samat teemat/aiheet toistuvat näiden ohjelmien sisällöissä. Ne ovat silti tärkeitä mainita esimerkiksi jatkotutkimuksien varalta ja tulen tutkimukseni aikana tuomaan ne lyhyesti esille.

EU:n julkaisemat asiakirjat löytyvät EUR-lex internetsivustolta. Suurin osa asiakirjoista oli käännetty suomeksi. Tavoitteenani oli löytää vastaukset tutkimuskysymyksiini EU:n julkaisemista asiakirjoista. Uskon, että OECD:n ja UNESCON julkaisuista löytäisin selittäviä tekijöitä EU:n tieto- ja viestintäteknologiaan liittyviin julkaisuihin. Aineistoni

⁵⁴ Valkoiset kirjat ovat Euroopan komission ehdotuksia joltain alalta joita ehdotetaan toimiksi ja lainsäädännäksi. (esim. http://ec.europa.eu/white-papers/index_fi.htm; Clerc & Elo 2014, 427.)

⁵⁵ Vihreät kirjat ovat Euroopan komission keskustelun avajia, joiden tarkoituksena on kutsua sidosryhmiä paikalle kuulemaan ja keskustelemaan vihreän kirjan sisällöstä, vihreä kirja voi johtaa valkoisen kirjan julkaisuun. Esim. http://ec.europa.eu/green-papers/index_fi.htm; Cerc & Elo 2014, 427.

⁵⁶ Eurooppa-neuvoston kokouksissa määritellään EU:n huolenaiheita, hahmotetaan tulevia toimia ja päämääriä. Päätelmien tavoitteena on ohjata EU:n poliittisia päätöksiä. Tunnetaan monesti, myös nimellä huippukokous. Eurooppa-neuvosto kokoontuu vähintään kahdesti puolen vuoden aikana. Esim. <http://www.consilium.europa.eu/fi/european-council/conclusions/>; Cerc & Elo 2014, 424.

⁵⁷ Euroopan unionin neuvosto on EU:n ylin päätöksentekoeelin, käyttää parlamentin ohella lainsäädäntö- ja budjettivaltaa. Se koostuu jäsenmaiden hallituksen edustajasta, muoto voi vaihdella käsiteltävän asian yhteydessä, mutta esimerkiksi koulutuspoliittisissa päätöksissä yleensä jäsenmaiden opetusministerit kokoontuvat. Esim. pystynen 1995, 8-9; http://europa.eu/about-eu/institutions-bodies/council-eu/index_fi.htm.

⁵⁸ Ne ovat neuvoston tapa määrittää mitä jollain tietyllä alalla pitäisi tehdä. Niillä on monia eri tarkoituksia: kehottaa jäsenvaltioita tai toimielimiä aloittaa toimet, jäsenvaltioiden toiminnan koordinointi, ilmaista EU:n kanta poliittinen kanta ja arvioida kansainvälistä tapahtumaa, huomauttaa ja esittää ratkaisuja poliittisiin kysymyksiin ja koordinoida EU:n kanta kansainvälisissä järjestöissä. <http://www.consilium.europa.eu/fi/council-eu/conclusions-resolutions/>

⁵⁹ Pystynen 1995, 8.

suuren määrän vuoksi jätin kuitenkin UNESCON roolin tarkastelun tutkielmani ulkopuolelle. Uskon löytäväni tutkimuskysymyksiini vastaukset ilman UNESCON julkaisuja.

OECD:n aineistoa en rajannut tutkimuksestani ulos. Perustelen tätä kahdella syyllä 1) kaikki EU:n jäsenvaltiot kuuluvat OECD:hen ja 2) EU:n komissiolla on vakituinen paikka OECD:n päättävien elimien kokouksissa.⁶⁰ Näin on minusta selvää, että EU:n ja OECD:n koulutuspoliittisilla päätöksillä ja ehdotuksilla on yhteys. Silti runsaan materiaalini vuoksi en tuo OECD:n roolia korostetusta esille, vaan vain niissä tilanteissa, joissa se tukee tutkimukseni edistymistä.

Tutkimukseni on kvalitatiivinen eli laadullinen. Käytän metodinani sisällönanalyysia ja lähdekriittisyyttä. Käydessäni päälähdeaineistoani läpi lähdekriittisyys on erittäin tärkeää, koska julkaisut ovat hyvin yksipuoleisia. Tekstejä lukiessa täytyy miettiä, mikä niiden tarkoitus oli. Julkaisuja olivat laatimassa asiantuntijaryhmät, joiden tilaajilla oli ollut todennäköisesti omat syynsä ja tavoitteensa tieto- ja viestintätekniikkaan liittyen. Julkaisut olivat myös tärkeä komission työväline, jolla pyrittiin viemään EU:n ja jäsenvaltioiden päätöksentekoa tiettyyn suuntaan.

Sisällönanalyysissä mukailin Tuomi ja Sarajärven ohjeita siten, että metodinani toimi EU:n aineistojen läpi käyminen ja niistä tieto- ja viestintätekniikkaan liittyvien asioiden kerääminen. Tarkoitukseni oli ensin etsiä tekstistä tieto- ja viestintätekniikkaan liittyvät asiat. Tämän jälkeen jaoin ne omiin alakategorioihin eli erilaisiin teemoihin. Valitsin sisällönanalyysin siksi, että uskon sen avulla pystyväni löytämään parhaiten tutkimuskysymyksiini vastaukset. Sisällönanalyysi soveltui myös hyvin asiakirjojen keskeisimpien asioiden ja teemojen löytämiseen. Heikkous sisällönanalyysissä oli, että analyysi oli hyvin mekaanista ja itseään toistavaa, ja siksi monet olennaiset asiat saattoivat jäädä huomioimatta. Pyrinkin asiakirjoja analysoidessani huomiomaan tämän ja näin välttämään virheiden tekemisen.⁶¹

⁶⁰ Laukkanen & Ollikainen 2001, 45, 57.

⁶¹ Tuomi & Sarajärvi 2009, 108-113.

Aineistoa läpi käydessäni jaoin julkaisujen aiheet aiheiden mukaan viiteen eri EU:n koulutuspolitiikan mukaiseen TVT-teemaan. Alkuperäisen jaon tein EU:n valkoisen kirjan Opettaminen ja oppiminen: kohti kognitiivista yhteiskuntaa perusteella. Myöhemmin huomasin, että sen perusteella jakamani teemat olivat osa muidenkin aineistojen tieto- ja viestintätekniikan (TVT)-sisältöä. Tästä syystä lähestyin valkoisesta kirjasta saamieni teemojen perusteella muiden julkaisujen sisältöä pyrkien kuitenkin samalla miettimään, olisiko muissa julkaisuissa ilmennyt uusia teemoja. Analyysissä muodostui viisi teemaa ja ne olivat:

- 1) TVT:n kehitys opetuskäyttöön,*
- 2) opettajien TVT koulutuksen lisääminen,*
- 3) TVT:n käyttömahdollisuuksista tiedottaminen,*
- 4) julkisen ja yksityisen sektorin yhteistyön lisääminen ja*
- 5) oppilaitoksien varustaminen uudella tekniikalla.*

Käsitteet

Pro gradu –tutkielmassani esiintyvä tieto- ja viestintätekniikka eli TVT⁶² on tärkeä käsite avata. Miten TVT voidaan määritellä? Lyhyesti ja ytimekkäästi voidaan sanoa TVT:n olevan teknisten laitteiden hyödyntämistä opetuksessa ja oppimisessa. On esitetty, että TVT:llä pyritään opettajan näkökulmasta kasvattamaan oppilaan ja opettajan vuorovaikutusta.⁶³ Aineistossani TVT on siis laaja käsite ja sillä voidaan tarkoittaa myös muita kuin koulutukseen tarkoitettuja TVT:eitä. Tutkielmassani käsitteelen tieto- ja viestintätekniikkaa koulutuksen näkökulmasta.

TVT:n käyttäminen opetuksessa ja oppimisessa perustuu konstruktivistiseen oppimiskäsitykseen. Konstruktivismilla tarkoitetaan sitä, että oppiminen pohjautuu rakentuvaan oppimiseen. Konstruktivistisen käsityksen mukaan oppimisprosessi kolmesta osasta. 1. Oppiminen on prosessi, joka pohjautuu aktiivisen tiedon rakentamiseen sen sijaan että oppija saisi tiedon suoraan ulkopuoliselta taholta. 2.

⁶² Jatkossa tulen käyttämään tieto- ja viestintätekniikasta lyhennettä TVT.

⁶³ Soila & Tervola 2003, 8.

Oppiminen auttaa oppilaan henkilökohtaista menetelmää eritellä saatua tietoa, sen sijaan, että tieto annetaan valmiiksi. 3. Opetustilanteessa oppilas on etusijalla ja opettajan tehtävänä on edistää oppimisprosessia. Konstruktivistisessa oppimiskäsityksessä oppiminen on aktiivinen prosessi. Prosessin aikana oppilaan täytyy hyödyntää sekä aiemmin oppimaansa että uutta tietoa.⁶⁴

Tähän liittyy myös oleellisesti käsite 2000-luvun taidot. EU:n julkaisuissa 2000-luvun taidoista ei suoraan kirjoiteta, mutta 2000-luvun taitoja hahmotellaan niiden sisällöissä, esimerkiksi silloin kun puhutaan tulevaisuudessa tarvittavista taidoista. 2000-luvun taidoilla tarkoitetaan taitoja, joita nykyajan nuori tarvitsee pystyäkseen olemaan osa nyky-yhteiskuntaa. ITL-research mukaan 2000-luvun taidot luokitellaan kuuluvaan kuuteen seuraavaan ulottuvuuteen, joita ovat yhteistoiminta, tiedonrakentelu, tietotekniikan käyttö oppimisessa ja opetuksessa, ongelman ratkaisu ja innovaatio, itsesäätely ja taitava kommunikointi, samanlaista jakoa käytetään myös Opetusteknologia koulun arjessa-teoksessa.⁶⁵ 2000-luvun taidot koetaan niinkin tärkeäksi, että esimerkiksi Suomessa opetushallinnon edustajat ovat määritelleet koulun päätehtävänä kasvatuksen ja 2000-luvun taitojen edistämisen.⁶⁶

Tärkeä käsite tutkimuksessani on elinikäinen oppiminen. Se ei ollut mikään uusi käsite 1990-luvulla vaan sen perustat luotiin jo 1920-luvulla.⁶⁷ Kansainväliseen koulutuspolitiikkaan elinikäinen oppiminen tuli mukaan 1970-luvulla, mutta unohtui pian sen jälkeen. Kiinnostus siihen palasi 1990-luvulla.⁶⁸ Andy Green esittelee kolme syytä, miksi elinikäinen oppiminen nousi 1990-luvulla keskeiseen asemaan. Ensimmäinen syy on väestötieteelliset syyt ja etenkin teollisuusmaiden ikääntyvä väestönrakenne. Toinen syy on globaalin talouden muutokset ja siitä syntyneet uusien taitojen oppiminen. Kolmantena syynä hän pitää kulttuurisia ja sosiaalisia muutoksia.⁶⁹

⁶⁴ Norrena 2013, 29; Kim 2005, 9.

⁶⁵ Langworthy & Shear & Novais & Means & Gallagher 2010, 4; Norrena & kankaanranta & Nieminen 2011, 81.

⁶⁶ Norrena & kankaanranta & Nieminen 2011, 84.

⁶⁷ Green 2002, 612.

⁶⁸ Naumanen, Leppänen & Rinne 2008, 292-293.

⁶⁹ Green 2002, 613.

Elinikäisellä oppiminen käsitteenä on hyvin laaja, minkä vuoksi sitä voidaan tarkastella eri näkökulmista. Tähän tutkimukseeni avaan elinikäisen oppimisen käsitteen EU:n oman julkaisun mukaisesti. Nimestä voidaan jo päätellä elinikäinen oppiminen on oppimista, joka jatkuu läpi koko elämän.⁷⁰ Elinikäisessä oppimisessa oppiminen ei tapahdu vain luokkahuoneissa ja on osa jokapäiväistä elämää. EU:n kansalainen voi oppia missä tahansa jäsenmaassa uutta ja elinikäisen oppimisen ajatuksen mukaan iällä ei pidä olla väliä uuden oppimisen kanssa.⁷¹ Tärkeää on oppia perustaitoja (2000-luvun taitoja) ja syventää niitä pärjätäkseen nyky-yhteiskunnassa.

EU:n elinikäisessä oppimisessa korostetaan TVT:tä.⁷² Onkin tärkeää nostaa heti esiin TVT:n ja elinikäisen oppimisen yhteys toisiinsa. Elinikäinen oppiminen ei sinänsä tarkoita suoraan tieto- ja viestintäteknikkaa, mutta TVT toimii elinikäisen oppimisen keskeisenä työvälineenä. Komissio nostikin uudet TVT:t elinikäisen oppimisen toteutumisen kannalta tärkeään asemaan.⁷³

⁷⁰ Euroopan yhteisö 2002, 1.

⁷¹ Euroopan yhteisö 2002, 4-5.

⁷² Euroopan yhteisö 2002, 5-6.

⁷³ Esim. Euroopan Komissio 1997, 3-4.

1. Yhteiskunnalliset haasteet tuovat koulutuspolitiikan keskeiseen asemaan Euroopan unionissa – Tieto- ja viestintäteknikka Euroopan unionin koulutuspolitiikassa vuosina 1995-1998

1990-luvulla nopea tekniikan kehitys oli tuonut ajatuksen siitä, että tietoyhteiskunta oli syrjäytynyt tai oli syrjäyttämässä vanhan yhteiskunnan.⁷⁴ Tekniikan nopea kehitys oli esimerkiksi uudistanut tuotannon. Uusia ohjelmia voitiin hyödyntää uusissa tuotannon menetelmissä ja tehtävissä.⁷⁵ EU:ssa olikin yleistynyt ajatus uudesta tietoyhteiskunnasta. Tämä alkoi myös näkyä EU:n eri julkaisuissa. EU:n ainetoissa ei suoraan määritellä mitä se tarkoittaa tietoyhteiskunnalla, mutta Soramäki ja Okkonen tiivistävät mielestäni hyvin EU:n julkaisujen perusteella millaista yhteiskuntaa EU tarkoitti tietoyhteiskunnalla:

”tietoyhteiskunnan voidaan ymmärtävän olevan yhteiskunta, jossa tieto ja sen hallintaan perustuva osaaminen sekä tietoliikennetekniikka ovat erittäin keskeisellä sijalla tuotannossa ja yhteiskunnassa. Tietoyhteiskunnan infrastruktuurina nousevat esiin tietoverkot. Tulevaisuuden yhteiskunnalle ovat EU:n mukaan erityisen tyypillisiä Euroopan laajuiset tietoverkot, jotka tulee rakentaa nopeasti.”⁷⁶

1990-luvun alussa keskustelu koulutuspolitiikasta alkoi pikkuhiljaa kasvaa. Suurena syynä tähän oli elinikäinen oppiminen ja samalla myös TVT:n rooli koulutuspoliittisissa keskusteluissa kasvoi. EU oli 1990-luvun alkupuolella uusien haasteiden edessä. Yhtenäismarkkinoiden luominen, globaalit markkinat ja kilpailu, tietotekniikan nopea kehittyminen ja vanheneva väestörakenne loivat EU:lle uusia haasteita.⁷⁷ Haasteet saivat EU:n päättäjät etsimään uusia ratkaisuja. Maastrichtin kokouksen jälkeen uusien

⁷⁴ Kempainen 2002, 4; Kempainen 2007; 34-35.

⁷⁵ Vuorensyrjä 2000, 13.

⁷⁶ Soramäki & Okkonen 1999, 9.

⁷⁷ Esim. Pépin 2006, 158.

teknologioiden rooli kasvoi vastauksena haasteisiin kilpailukyvyistä, työttömyydestä ja talouden kasvusta.⁷⁸

Elinikäinen oppiminen nousi vuoden 1993 lopulla ensimmäistä kertaa keskeiseen asemaan komission 5.12.1993 julkaistussa valkoisessa kirjassa Kasvu, kilpailukyky ja työllisyys. Kirjassa tuotiin esille EU:n ongelmia. Kirjan mukaan viimeisen 20 vuoden aikana EU:n talouden mahdollinen kasvu oli tippunut neljästä kahteen ja puoleen prosenttiin ja investointien määrä oli tippunut viidellä prosentilla. Valkoisessa kirjassa nostettiin työttömyys keskeiseen asemaan ja se olikin tärkein syy kirjan julkaisuun.⁷⁹ Valkoista kirjaa Kasvu, kilpailukyky ja työllisyys pidetään yhtenä vaikuttavimpana EU:n julkaisuna.

Ratkaisuna haasteisiin nähtiin elinikäinen oppiminen. Se esiteltiin asiana, jota Euroopan koulutusjärjestelmien pitäisi hyödyntää, jotta ne voisivat vastata taloudellisiin ja yhteiskunnallisiin haasteisiin.⁸⁰ Koulutuksen kasvavasta roolista EU:n politiikassa kertoo hyvin se, että kirjassa esitettiin vuodesta 1996 eurooppalaisen koulutuksen vuotta.⁸¹ Vuonna 1994 komission työryhmän julkaisi kertomuksen Eurooppa ja maailmanlaajuinen tietoyhteiskunta. Siinä aikaa kuvaa kertomuksen kohta:

”Kaikkiialla maailmassa tietoteknologia ja televiestintä tuovat mukanaan uuden teollisen vallankumouksen, joka jo nyt näyttää olevan yhtä tärkeä ja mullistava kuin sitä edeltävät vallankumoukset.”⁸²

Ensimmäisessä kappaleessa käsitellään vuosien 1995-1998 välisenä aikana komission, Eurooppa-neuvoston ja Euroopan unionin neuvoston julkaisuja TVT:hen liittyen. Tarkentavia kysymyksiä ovat seuraavat. Onko TVT:hen liittyviä koulutuspoliittisia julkaisuja? Miten TVT oli osa EU:n koulutuspolitiikka? Mitkä ovat TVT:hen liittyvät

⁷⁸ Hake 1999, 60.

⁷⁹ Euroopan komissio 1993, 1-9.

⁸⁰ Naumanen, Ristonen & Rinne 2008, s. 293.

⁸¹ Pépin, 2006, 157.

⁸² Euroopan komissio 1996, 22.

koulutuspoliittiset aihe-teemat? Muuttuuko TVT:n rooli julkaisuissa? Minkä takia TVT oli osa julkaisuja?

1.1 Komission valkoinen kirja koulutuksesta vuonna 1995 - Globalisaatio ja muuttuva maailma luovat Euroopan unionin tieto- ja viestintätekniiikan koulutuspolitiikalle sisällön

Ensimmäisessä käsittelykappaleessa käsitellään vuoden 1995 koulutuspoliittisia tapahtumia ja taustatekijöitä vuonna 1995 julkaistulle valkoisella kirjalla Opettamisesta ja oppimisesta: kohti kognitiivista yhteiskuntaa. Tämän jälkeen avaan valkoisen kirjan sisältöä TVT:hen liittyvissä asioissa ja sen perusteella määrittelen siinä ilmenneet TVT-teemat

TVT oli kasvanut vuoden 1993 valkoisen kirjan jälkeen näkyvämmäksi osaksi EU:n politiikkaa. Komissio antoikin hyväksynnän Info 2000-ohjelmalle, jonka tarkoituksena oli multimediasisältöjen edistäminen tietoyhteiskunnassa ja multimediasisältöjen tuottajayrityksien tukeminen. Se oli merkittävä TVT-ohjelma, jonka toteutumisaika oli 1996-1999. Koulutuspoliittisesta näkökulmasta se ei kuitenkaan ole niin merkittävä, koska se keskittyi erityisesti yritysten toimintaa ja ohjelmassa sanottiinkin, ettei se keskity TVT:n koulutukselliseen puoleen, koska koulutuksella oli tuolloin jo omat ohjelmat (Sokrates ja Leonardo da Vinci -ohjelmat).⁸³ Uskon kuitenkin, että ohjelmasta oli hyötyä myös koulutuksen näkökulmasta, koska ohjelmassa kehitettiin TVT:teitä. Mitä kehittyneempiä TVT:t ovat sitä paremmin niitä pystytään myös soveltamaan koulutuksessa.

Vuonna 1995 EU:n koulutuspolitiikka eli koulutusohjelmiensa kautta muutosten aikaa. Toisen aikakauden aikana komissio pyrki vaikuttamaan koulutuspolitiikkaan erilaisten ohjelmien avulla.⁸⁴ Vuosien 1992-1994 välisenä aikana komission, parlamentin ja talous - ja sosiaalikomitean välillä oli erimielisyyksiä koulutuspolitiikasta, minkä takia

⁸³ Euroopan komissio 1995, 1.

⁸⁴ Ertl 2006, 13.

EU:n koulutuspoliittiset ohjelmat yhdistyivät kahden suuremman ohjelman alle.⁸⁵ Leonardo da Vinci-ohjelma keskittyi ammatilliseen koulutukseen artiklan 126 mukaisesti ja Sokrates-ohjelma korkeakoulutukseen ja kouluopetukseen artiklan 127 mukaisesti.⁸⁶ TVT oli jo myös osa näitä ohjelmia. Sokrates-ohjelman tavoitesisällössä mainitaan, että sen tulisi edistää TVT:tä, avointa opetusta ja etäopetusta.⁸⁷

TVT:n asemaa EU:n koulutuspolitiikassa edes auttoi myös se, että maalikuussa vuonna 1995 perustettiin An Educational Software and Multimedia Task Force-ohjelma. Sen tarkoituksena oli EU:n ohjelmien toiminnan yhdistäminen ja vauhdittaa TVT:n kehitystä. Sen toiminta kesti vuoteen 1998 asti.⁸⁸ Pikku hiljaa TVT:stä tuli siis isompi osa EU:n koulutuspolitiikkaa. Ohjelman perustaminen kertoo myös siitä, etteivät EU:n koulutuspoliittiset ohjelmat tehneet yhteistyötä riittävässä määrin.

EU eli muutoksien aikaa 1990-luvulla. Globalisaation myötä kasvanut kova kilpailu yritysten välillä oli muuttanut kansallisvaltioiden asemaa. Valtioiden rajat eivät enää rajanneet yritysten markkinarajoja, vaan yritykset pystyivät määrittelemään ne itse.⁸⁹ 1980-luvulla yritykset olivat saaneet tehdä sijoituksia ulkomaille ilman keskuspankkien valvontaan, mikä oli taas johtanut siihen että yritystoiminta, investoinnit ja kaupankäynti oli siirtynyt yhä enemmän ulkomaille. Valtiot olivat uudenlaisessa tilanteessa. Valtiot olivat yhä riippuvaisia yritysten tuomasta talouskasvusta. Yritykset taas pystyivät siirtämään toimintaansa aikaisempaa helpommin kolmansiin maihin. Valtioiden tulikin tästä syystä huolehtia, että yritykset toivat sille pääomia ja investointeja, siten että ne tukivat ja huolehtivat yritysten tuottavuudestaan.⁹⁰

Tärkeää on ymmärtää etteivät EU:n jäsenvaltiot pystyneet kilpailemaan kehittyvien maiden työvoimakustannuksia vastaan.⁹¹ Tämän takia olikin tärkeätä luoda yhteiskunta, joka pystyisi vastaamaan kehittyvien maiden työvoimakustannuksiin.

⁸⁵ Hake 1999, 57.

⁸⁶ Ollikainen 1996, 106.; Hake 1999, 57.

⁸⁷ <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=URISERV:c11023&from=DE>

⁸⁸ Eurydice 2001, 14; Pépin 2006, 164.

⁸⁹ Kemppainen 2002, 14-15.

⁹⁰ Suomi tietoyhteiskunnaksi 1995, 3; Kemppainen 2007, 45; Väyrynen 1999, 49.

⁹¹ Green 2002, 615.

Ratkaisuna oli tietoyhteiskunta, jossa taidot ja tieto olivat keskeisessä asemassa.⁹² Tietojen ja taitojen keskeinen asema kertoo myös siitä, että tietoyhteiskunnassa koulutus oli tärkeä tekijä. Taloudelliset tekijät ja globalisaatio ovatkin iso syy siihen, miksi EU otti yhä vahvempaa roolia koulutuspolitiikkaan. Pépin tuokin esille, että globaalille maailmalle oli tavanomaista, että internet muutti ihmisten suhdetta tietoon ja tiedon jakoon. Samalla myös sitä kuvaa nopea teknologinen kehitys. Pépinin mukaan tällaisessa maailmassa tulikin nopeasti selväksi, että uusien taitojen saaminen ihmiselle oli tärkeimpiä prioriteetteja koulutuspolitiikassa.⁹³

Globalisaatio oli jo vuonna 1993 julkaistussa valkoisessa kirjassa Kasvu, kilpailukyky ja työllisyys keskeisessä asemassa. Valkoisessa kirjassa verrattiin EU:ta, Yhdysvaltoja ja Japania keskenään ja sama vertailu toistui myös myöhemmissä EU:n julkaisuissa. Tätä selittää se, että globaalissa kilpailussa EU, Yhdysvallat ja Japani muodostivat yhdessä talousmarkkinat, joita Kenichi Ohmae kutsuu nimellä triand.⁹⁴ Triand muodosti keskeisimmät maailmanmarkkina-alueet. Triandin käsitettä tukee Soramäen ja Okkosen tutkimuksessa esiin tuotu vuonna 1995 julkaistu Fortunen lista. Fortune luetteloi siinä liikevaihdon perusteella 500 maailman suurinta yritystä. Yhdysvalloista oli 153 yritystä, Japanista 141 yritystä ja EU:sta 153 yritystä.⁹⁵ Eli vain 53 yritystä oli muualta kuin Triandin muodostamalta alueelta. EU näkökulmasta Japani ja Yhdysvallat olivat sen kilpailijoita. EU:n Kilpailutilanne olikin huonontunut Yhdysvaltoihin ja Japaniin verrattuna. Esimerkiksi EU oli heikentynyt kilpailijoihin verratessa niin työttömyydessä, vientiteollisuudessa ja uusien tuotteiden kehittämisessä.⁹⁶

Vuonna 1995 komissio julkaisi uuden valkoisen kirjan Opettaminen ja oppiminen: kohti kognitiivista yhteiskuntaa.⁹⁷ Kirjassa esiteltiin näkemys uudesta Euroopasta, joka pystyisi vastaamaan tietoyhteiskunnan haasteisiin koulutuksen kautta. Valkoisen kirjan tarkoituksena ei ollut esittää toimenpideohjelmia vaan nostaa esille kirjassa esiintyvien

⁹² Green 2002, 615-616.

⁹³ Pépin 2007, 126.

⁹⁴ Kemppainen 2002, 46-47; Ohmae 1987, 14-15, 129-130.

⁹⁵ Soramäki & Okkonen 1999, 7.

⁹⁶ Euroopan komissio 1993, 9.

⁹⁷ Naumanen, Ristonen & Rinne 2008, 293.

asioiden pohdinta ja antaa tulevaisuuden toiminnalle suuntaviivoja.⁹⁸ Field toi esille, että Kirjan julkaisu eteni poikkeuksellisesti. Yleensä valkoisen kirjan julkaisua edelsi vihreän kirjan julkaisu, jonka pohjalta sitten valkoinen kirja julkaistaan, mutta tällä kertaa valkoinen kirja julkaistiin ilman vihreää kirjaa. Fieldin mukaan kirjan sisällön kirjoitti silloisen komissaari Édith Cresson valitsema ryhmä.⁹⁹ Tämä kertoo siitä, että komissiossa haluttiin nopeasti reagoida tietoyhteiskunnan tuomiin haasteisiin. Kirjan alussa ihmeteltiin, miten koulutuksen tärkeää roolia ei ole aiemmin korostettu EU:n julkaisuissa.¹⁰⁰ Tästä voidaan huomata myös komission halun ottaa suurempi rooli koulutuspolitiikassa. Kirjassa pyrittiin Dehmelin mukaan kehittämään elinikäistä oppimista.¹⁰¹ Määrittelin valkoisen kirjan perusteella viisi eri teemaa, joihin EU:n TVT-koulutuspolitiikka liittyi. Esittelen ne tämän käsittelykappaleen aikana.

Valkoisessa kirjassa esitetyllä kognitiivisella yhteiskunnalla tarkoitettiin yhteiskuntaa, joka perustui älyyn, tietoon, opettamiseen ja oppimiseen. Tällaisessa yhteiskunnassa jokainen itse pystyisi rakentamaan oman pätevyytensä.¹⁰² Valkoisella kirjalla oli viisi tavoitetta, joita olivat 1) uusien tietojen hankkimiseen kannustaminen, 2) koulun ja yritysten lähentäminen toisiinsa, 3) syrjäytymisen torjuminen, 4) kolmen yhteisön kielen hallinta ja 5) aineellisten ja koulutukseen liittyvien investointien kohtelu samalla tavalla.¹⁰³ Tavoitteet olivat yhteydessä TVT:hen, mutta etenkin uusien tietojen hankkimisen kannustaminen oli yhteydessä TVT:hen. Tämä näkyi esimerkiksi yhtenä sen kolmesta tukitoimesta. Tukitoimet olivat 1) pätevyyden tunnustaminen, 2) liikkuvuuden helpottaminen (tutkintojen todistaminen eri jäsenvaltioissa) ja 3) multimediaopetusohjelmistot.

Valkoisen kirjan sisältöä perusteltiin kolmella asialla ja ne olivat 1) tietoyhteiskunta, 2) globalisaatio sekä 3) tieteellinen ja tekninen kulttuuri. Niiden uskottiin muuttavan yhteiskuntaa pysyvästi.¹⁰⁴ Ne ovat tärkeitä myös selittäviä tekijöitä TVT:n kasvussa.

⁹⁸ Euroopan komissio, 1995, 49.

⁹⁹ Field 1997, 79.

¹⁰⁰ Euroopan komissio 1996, 15.

¹⁰¹ Dehmel 2006, 52.

¹⁰² Naumanen, Ristonen & Rinne 2008, 293.

¹⁰³ Euroopan komissio 1995, 8-9.

¹⁰⁴ Euroopan komissio 1995, 5-6, 21.

Kirjassa esiteltiin myös kaksi ratkaisumahdollisuutta, joita olivat 1) yleissivistys ja 2) valmius työhön ja yhteiskuntaan.¹⁰⁵

Ratkaisussa korostettiin teknologian roolia. Kirjassa tuotiin esiin, että Yhdysvallat oli EU:hun verrattuna vahva etenkin multimedian ja opetuskäyttöön tarkoitetun multimedian alalla. Syynä tähän nähtiin EU:ssa hajaantunut markkina-alue ja sen vuoksi tekniikan kehittämistä olisi edistettävä ja levitettävä niin EU:ssa, kuin myös EU:n ulkopuolelle.¹⁰⁶ TVT:n opetuskäytöstä todennäköisesti haluttiinkin saada isompi teollisuuden ala EU:ssa ja vientituote muuhun maailmaan.

Kirjassa tuotiin esille, ettei teknologian laatu ja opetuskäyttöön tarkoitettu TVT¹⁰⁷ ole vielä tarpeeksi korkea, jotta opettajat hyödyntäisivät sitä opetuksessa. Komission tavoitteiden mukaisesti haluttiinkin, että tuetaan multimediaopetusohjelmistojen kehittämistä.¹⁰⁸ Tällä haluttiin nostaa esille, että TVT:n opetuskäyttöä pitäisi kasvattaa ja tekniikkaa kehittää. Tämän perusteella määrittelin ensimmäisen viidestä TVT-teemasta: *TVT:n kehitys opetuskäyttöön*.

TVT:tä oltiin kehitetty opetuskäyttöön myös 1980-luvulla. Nyt oltiin kuitenkin uudenaikaisessa tilanteessa. TVT:n käyttömahdollisuuksille oli tullut aivan uudenlaiset mahdollisuudet tekniikan kehittymisen ja internetin myötä. 1990-luvun alussa Tim Berners-Lee kehitti graafisen liittymän internettiin (World Wide Web). Tämä kehitti internetin käyttöä ja edes auttoi sen käyttäjämäärän kasvua. Vuonna 1995 Internetiä käyttäjä määrä olikin Euroopassa noin 12 miljoonaa.¹⁰⁹ Internetin myötä opetuksesta oli mahdollista saada aiempaa monipuolisempaa.¹¹⁰ Internetin myötä erilaisia multimediaspalveluja voitiin käyttää missä vaan. Myöhemmässä julkaisussa komissio nostikin esille, että www-verkon leviäminen oli sen mielestä 1990-luvun merkittävin ilmiö.¹¹¹

¹⁰⁵ Euroopan komissio 1995, 26, 30.

¹⁰⁶ Euroopan komissio 1995, 36-37.

¹⁰⁷ Tekstissä puhutaan multimedista.

¹⁰⁸ Euroopan komissio 1995, 37, 55.

¹⁰⁹ Kemppainen 2007, 35; KOM(2000) 23, 32.

¹¹⁰ Pépin 2006, 163.

¹¹¹ Esim. KOM(2000) 23, 6.

Valkoisessa kirjassa nähtiin, että opettajien perinteinen rooli luokassa oli muuttumassa. Tähän liittyen opettajia tulisi kouluttaa siten, että he osaisivat käyttää uutta teknologiaa ja soveltaa uutta teknologiaa opetuksessa.¹¹² Ongelmana olikin, että opettajien koulutus TVT:n käyttöä varten oli huonoa. On tutkittu, että opettajien TVT:n taitojen kouluttaminen lisää myös opettajien TVT:n käyttöä ja uskoa TVT:n hyödyllisyyteen opetuksessa.¹¹³ Tämä onkin mielestäni yksi selittävä tekijä opettajien TVT-koulutuksen korostukselle. Näiden asioiden perusteella määrittelin toisen viidestä TVT-teemasta: *Opettajien TVT koulutuksen lisääminen*. Teema täydentää myös TVT-teemaa *TVT:n kehitys opetuskäyttöön*. Esimerkiksi OECD:n jäsenmaiden opetusministerien kokous Pariisissa nosti esille tärkeän näkökulman siitä, että opettajat olivat juuri niitä ”tutkijoita”, jotka kokeilevat TVT:tä luokissa ja kehittävät sitä.¹¹⁴ Eli jotta TVT:tä saataisiin hyödynnettyksi opetuksessa tulisi opettajakunta saada mukaan TVT:n kehittämiseen.

Komission mukaan koulut piti saada varustettua uusilla laitteilla, jotta nuoret voisivat käyttää tietotekniikkaa.¹¹⁵ Tämäkin osoittaa, etteivät kaikki koulut olleet ajan mukaisella tietotekniikalla varustettuja. Keskustelua haluttiin herättää vertaamalla lukuja Yhdysvaltoihin. Komission mukaan EU:ssa 30 oppilasta kohden oli yksi tietokone, kun taas Yhdysvalloissa vastaava luku oli 10 oppilasta kohden yksi tietokone.¹¹⁶ Näiden valkoisen kirjojen kohtiin tukeutumalla määrittelin kolmannen viidestä TVT-teemasta: *Koulujen varustaminen uudella tekniikalla*. TVT-teema oli sinänsä myös mielenkiintoinen, koska kuten aikaisemmin olen tuonut esille ei TVT:eiden nähty olevan vielä tarpeeksi kehittyneitä opetuskäyttöä varten, mutta silti niitä haluttiin tuoda osaksi oppilaitoksia.

Valkoisen kirjan mukaan tietoyhteiskunta mahdollisti, että ihmisillä oli enemmän tietoa saatavilla. Tiedon mukana koulutuksen yleissivistävä rooli kasvaisi. Ensimmäinen

¹¹² Euroopan komissio 1996, 37.

¹¹³ E-Nordic 2006, 64-65

¹¹⁴ OECD: lifelong learning for all 1996, 208.

¹¹⁵ Euroopan komissio 1996, 53.

¹¹⁶ Euroopan komissio 1996, 8.

tavoitteen mukaisesti ihmisten pitäisi osata omaksua enemmän tietoa. Tämän vuoksi olisi kehitettävä uusia oppimisen muotoja yli valtiorajojen. Kirjassa tuotiin esille, miten teknologinen kehitys oli ollut suurta ja sen odotettiin jatkuvan. Tietoyhteiskunnan nähtiin etenkin teknologisen kehityksen vuoksi olevan olennainen osa tulevassa yhteiskunnassa. Tämän vuoksi myös koulumaailman pitäisi muuttua.¹¹⁷ Jotta nykyajan ihminen pysyisi muuttuvan maailman mukana, täytyi oppimista ja oppimaan oppimista kehittää yli koulurajojen. Näitä asioita tukevat konstruktivistiseen oppimiskäsitykseen ja elinikäinen oppiminen. Olihan konstruktivismissa tärkeätä, että rakennetaan uutta tietoa vanhan tiedon päälle ja elinikäinen oppiminen taas tuki ajatusta, että oppiminen jatkuu läpi elämän.

Koulumaailman muutoksien tausta löytyy työmarkkinoilta. Valkoisessa kirjassa uskottiin, että työmarkkinat ja työpaikat muuttuvat lähitulevaisuudessa. Iso riski olikin, että perinteiset ammatit tulisi automaatio syrjäyttämään ja työpaikat sekä työmuodot muuttuisivat. Toinen valkoisen kirjan tavoite oli yrityksiä ja koulun lähentäminen toisiaan. Tämän avulla opiskelijat oppisivat elämään muuttuvien työolosuhteiden kanssa. Lähentämällä yhteistyötä koulujärjestelmät tuottaisivat myös sellaisia työntekijöitä ja ammatteja, jotka soveltuisivat paremmin tarvittaviin työtehtäviin.¹¹⁸ Näistä kohdista ilmeni neljäs TVT-teema: *julkisen ja yksityisen sektorin lähentäminen*.

EU:n työttömyys oli vuonna 1996 hyvin korkea, jopa yli 10 %.¹¹⁹ Lisäksi EU:n väestönrakenne oli koko ajan vanhentunut. Olikin pelko, ettei vanhempi väestö pysyisi perässä kehittyvässä teknologiassa ja tätä kautta syntyisi yhä lisää työttömyyttä. Tietoyhteiskunnan nähtiin muokkaavan yhteiskuntaa niin poikkeuksellisesti, ettei voitu tietää, mitä työpaikkoja tulevaisuudessa tulisi olemaan.¹²⁰ Se selittää sitä, miksi koulutuksen yleissivistävää roolia korostettiin valkoisessa kirjassa.

TVT:hen liittyy vahvasti viides valkoisen kirjan tavoite: aineellisten ja koulutukseen liittyvien investointien kohtelu samalla tavalla. Tämä myös liittyy EU:n

¹¹⁷ Euroopan komissio 1996, 22-23, 53.

¹¹⁸ Euroopan komissio 1996, 22-23, 57.

¹¹⁹ Valtioneuvoston kanslian julkaisusarja 2001/13, 36.

¹²⁰ Euroopan komissio 1995, 7.

koulutuspolitiikan taloudelliseen näkökulmaan. Inhimillinen pääoma (tai henkinen pääoman) oltiin nostamassa keskeisempään asemaan. Inhimillisellä pääomalla tarkoitetaan, että ihminen saa koulutuksen kautta tietoa ja taitoja, jotka parantavat hänen mahdollisuuksiaan työelämässä.¹²¹ Näihin taitoihin luonnollisesti liittyvät myös TVT-taidot. Miksi sitten inhimillinen pääoma haluttiin nostaa keskeiseen asemaan? Tärkeänä tekijänä voidaan pitää taloudellisia tekijöitä, sillä tietoyhteiskunnassa tieto nähtiin pääomana. Lisäksi kansainvälisessä koulutuspolitiikassa inhimillistä pääoma ja talouden kasvua pidettiin toisistaan riippuvaisina.¹²² Tähän keskittymällä haluttiin luultavasti luoda kilpailuetuja Yhdysvaltoihin ja Japaniin verrattuna. Inhimillisen pääoman korostaminen liittyy myös olennaisesti neljänteen TVT-teemaan: *julkisen ja yksityisen sektorin yhteistyön lähentäminen*.

Taloudellisiin tekijöihin liittyy myös se, että syrjäytymisen estämisessä TVT:lle visioitiin isoa rooli. Uuden teknologian, uusien teknologian pedagogisten menetelmien ja verkon uskottiin vähentävän syrjäytymistä.¹²³ Koska monipuolisten uusien keinojen avulla nuoret ja aikuiset menisivät helpommin opiskelemaan. Ajatuksena oli, että syrjäytymistä ehkäistään esimerkiksi siten, että opettajat voisivat jakaa verkkoon hyviä ja huonoja kokemuksiaan ja näin uudet pedagogiset menetelmät paranisivat.¹²⁴ Tämä myös tukee sitä ajatusta, että opettajien piti olla asiantuntijoita, jotka kehittävät TVT:tä. Näin määrittelin viidennen TVT-teeman: *TVT:n käyttömahdollisuuksista tiedottaminen*.

Valkoisen kirjan Opettaminen ja oppiminen: kohti kognitiivista yhteiskuntaa sisältö oli merkittävä niin EU:n koulutuspolitiikan kuin myös TVT:n näkökulmasta. Valkoisen kirja myötä koulutus nostettiin keskeiseen asemaan EU:ssa. Valkoista kirjaa pidetäänkin yhtenä tärkeimpänä koulutukseen liittyvästä EU:n julkaisusta.¹²⁵ Pépinin mukaan vuonna 1993 julkaistu valkoinen kirja Kasvu, kilpailukyky, työllisyys ja vuonna 1995

¹²¹ Bertrand 1998, 158.

¹²² Istance 2011, 88-89.

¹²³ Euroopan komissio 1996, 66.

¹²⁴ Ibid.

¹²⁵ Esimerkiksi. Havek 1999, 61.

julkaistu Opettaminen ja oppiminen: kohti kognitiivista yhteiskuntaa olivat tärkeimmät tekijät, sille että EU:n koulutuspolitiikka alkoi yhdyntä.¹²⁶

Pian komission valkoisen kirjan julkaisun jälkeen Euroopan parlamentti ja Eurooppa neuvosto antoivat lausuntoja valkoisen kirjan sisällöstä. Parlamentti piti valkoista kirjaa tervetulleena poliittiseen keskusteluun, vaikka se myös kritisoi sitä. Parlamentin mukaan: *”Siinä otetaan riittämättömästi huomioon opettamisen ja oppimisen sosiaaliset, emotionaaliset, moraaliset ja henkiset näkökohdat”*. Lisäksi kritiikkiä antoi EU:n neuvosto, joka muistutti, että koulutuspolitiikka on jäsenmaiden oma alue, ei EU:n.¹²⁷

Kritiikistään huolimatta valkoisen kirjan sisältöön oltiin tyytyväisiä, esimerkiksi Euroopan neuvosto kiitteli päätelmissään valkoisen kirjan sisältöä ja ilmoitti jäävänsä odottelemaan sen tuloksia. Parlamentin päätöslauselmassa korostettiin TVT:tä ja sen kehittämisen tärkeyttä.¹²⁸ Parlamentin päätöslauselmasta saa kuvan, että TVT:tä pidettiin erittäin tärkeänä asiana koulutuspolitiikassa.

Dehmel nostaa esille, että vaikka valkoinen kirja sai kritiikkiä, oli sen vaikutus kiistatta suuri, etenkin elinikäisen oppimisen edistämisessä. Hänen mielestään se, että vuosi 1996 julistettiin elinikäisen oppimisen teemavuodeksi, oli tästä konkreettinen osoitus. Hänen mukaansa elinikäisen oppimisen vaikutukset näkyivät nopeasti myös vuonna 1995 julkaistuissa Sokrates- ja Leonardo da Vinci –ohjelmissa. Valkoisen kirjan vaikutuksesta elinikäistä oppimista alettiin kehittää EU:n koulutuspolitiikassa, mikä edes auttoi myös TVT:n roolin kasvua koulutuspolitiikassa. Dehmelin mukaan valkoisten kirjojen vaikutukset näkyivät myöhemmässä vaiheessa esimerkiksi vuoden 1997 Amsterdamin sopimuksessa, vuonna 1997 alkaneessa Luxemburgin prosessissa, Sokrates- ja Leonardo da Vinci –ohjelmien toisessa vaiheessa sekä Lissabonin strategiassa.¹²⁹ Edellä mainitut asiat ovat myöhemmässä vaiheessa keskeisessä

¹²⁶ Pépin 2007, 127.

¹²⁷ Field 1997, 81-82.

¹²⁸ Euroopan yhteisöt 3/1996, 43.

¹²⁹ Dehmel 2006, 53-54.

asemassa tutkimuksessani. Avaan näitä aiheita tarkemmin pro gradu-tutkielmani kappaleissa 1.4, 2.1 ja 2.2.

TVT:llä oli valkoisessa kirjassa viisi keskeistä teemaa. Ne olivat 1) *TVT:n kehitys opetuskäyttöön*, 2) *opettajien TVT koulutuksen lisääminen*, 3) *TVT:n käyttömahdollisuuksista tiedottaminen* 4) *oppilaitosten varustaminen uudella tekniikalla* ja 5) *julkisen ja yksityisen sektorin yhteistyön lähentäminen*. Komission mielipide TVT:hen koulutuksessa tiivistyy seuraavassa otteesta valkoisesta kirjasta:

”Uusi viestintäteknologia on otettava koulutuksen käyttöön: kaikki siinä piilevät mahdollisuudet on hyödynnettävä.”¹³⁰

1.2 Elinikäisen oppimisen teemavuosi 1996 – TVT-teemat osa Euroopan unionin koulutuspoliittisia julkaisuja

Tässä käsittelykappaleessa käydään vuoden 1996 tapahtumia TVT:n näkökulmasta. Aloitan käymällä vuoden 1996 keskeisiä tapahtumia ja sen jatkan EU:n neuvoston ja komission julkaisujen avaamiseen.

23.10.1995 EU:n neuvosto ja parlamentti tekivät päätöksen julistaa vuosi 1996 elinikäisen oppimisen teemavuodeksi EU:ssa. Venetsiassa avattiin 2.2.1996 elinikäisen oppimisen ja koulutuksen eurooppalainen vuosi.¹³¹ Teemavuoden aikana koulutus oli keskeinen aihe EU:ssa. EU tuki teemavuoden aikana yli 500:a projektia liittyen koulutukseen ja elinikäiseen oppimiseen. Julistuksen pääasiallisena tavoitteena oli Euroopan koulutuksen ja ammatillisen koulutuksen olojen parantaminen ja koulujen sovittaminen tulevaisuuden yhteiskuntaan.¹³²

¹³⁰ Euroopan komissio 1996, 53.

¹³¹ Euroopan parlamentin ja neuvoston päätös Nro 2493/95 /EY, tehty 23 päivänä lokakuuta 1995, vuoden 1996 julistamisesta "Elinikäisen oppimisen vuodeksi Euroopassa"; Euroopan yhteisö 1-2/1996, 46.

¹³² Euroopan yhteisö 1-2/1996, 46; Pépin 2006, 159.

Tarkoituksena oli myös lisätä tietoa oppimisen merkityksestä jäsenmaihin.¹³³ Euroopan komission valkoisella kirjalla Opettaminen ja oppiminen: kohti kognitiivista yhteiskuntaa oli suuri vaikutus vuoden aikana. Se näkyi esimerkiksi siinä, että valkoisen kirjan tavoitteet ja sisältö näkyivät eri julkaisuissa. Vuoden 1996 aikana TVT:n rooli oli suuri EU:n koulutuspoliittisissa julkaisuissa. Elinikäinen oppiminen näkyi EU:ssa monilla eri tavoilla. Näitä olivat esimerkiksi konferenssit, seminaarit ja aikuisopiskelijoiden teemaviikot.¹³⁴ Jäsenmaissa toteutettiin myös tiedottamista TVT:hen liittyen.¹³⁵ Elinikäisen oppimisen korostuneesta merkityksestä kertoo myös OECD:n maiden 16-17.1.1996 pidetty opetusministerien koulutuskomitean kokoontuminen. Kokouksen teemana oli elinikäinen oppiminen.¹³⁶

EU:n neuvosto julkaisi 6.5.1996 päätöslauselman Koulutusalan multimediaohjelmistoista.¹³⁷ Päätöslauselmassa ei tehty mitään virallisia päätöksiä, mutta nostettiin esille aikaisempia julkaisuja ja niiden perusteella annettiin komissiolle ja jäsenmaille kehotuksia TVT:hen liittyen. Päätöslauselma oli merkittävä EU:n koulutuspolitiikan kannalta ja komissio nostaakin sen merkityksen esille monissa myöhemmissä julkaisuissaan.¹³⁸

EU:n neuvosto antoi monia kehotuksia jäsenvaltioille. Kaikki TVT-teemat (*TVT:n kehitys opetuskäyttöön, opettajien TVT koulutuksen lisääminen, TVT:n käyttömahdollisuuksista tiedottaminen, koulujen varustaminen uudella tekniikalla ja julkisen ja yksityisen sektorin yhteistyön lisääminen*) olivat osa EU:n neuvoston päätöslauselman kehotuksia. Tämä tuo myös esille se, että valkoisella kirjalla oli vaikutus TVT-liittyvään koulutuspolitiikkaan.

Jäsenvaltioita kehoitettiin kehittämään TVT:tä tai jatkamaan TVT:n kehitystä ja kehittämään niiden monipuolisuutta opettajien kanssa. Eli TVT-teemaan *TVT:n kehitys*

¹³³ Lehtisalo & Raivola 180-181.

¹³⁴ Hake 1999, 61.

¹³⁵ KOM(2000) 23, 30.

¹³⁶ OECD: lifelong learning for all, 1-3.

¹³⁷ Neuvoston päätöslauselma, annettu 6 päivänä toukokuuta 1996, koulutusalan multimediaohjelmistosta (96/C 195/03).

¹³⁸ KOM(2000) 23, 4.

opetuskäyttöön oli siinä osana. Kehotus tukee myös ajatusta, ettei tuolloin vielä ollut tarpeeksi koulutuskäyttöön soveltuvaa TVT:tä. *Opettajien TVT koulutuksen* lisääminen teema ilmeni siinä, että EU:n neuvosto kehotti jäsenvaltioiden tehostamaan kouluttajien ja opettajien perehtymistä TVT:hen.¹³⁹

Teema *TVT:n käyttömahdollisuuksista tiedottaminen* tuli esille siinä, että jäsenvaltioita kehoitettiin, levittää tietoa multimediaohjelmistoista ja torjua TVT:n avulla syrjäytymistä. Siinä tuotiin esille, että piti huolehtia erityisesti siitä, että uudet TVT:t tulisivat myös syrjäisemmille seuduille. Lisäksi yksityisen sektorin ja julkisen yhteistyöhön kannustettiin uusien opetusmuotojen kokeiluissa.¹⁴⁰ Eli myös teema *julkisen ja yksityisen sektorin yhteistyön lähentäminen* ilmeni jäsenvaltioille osoitetuista kehotuksissa.

Komissiolle annettiin myös päätöslauselmassa kehotuksia. Neuvostosta komission piti ottaa tietoyhteiskunnan vaikutus huomioon koulutus- ja ammattikoulutusalan aloitteissaan. *TVT:n käyttömahdollisuuksista tiedottaminen* teemaa oli esille kehotuksissa, kun neuvosto toi esille, että komission tulisi myös hyödyntää koulutuksessa, ammattikoulutuksessa, kielten ja kulttuurin alalla sekä kansainvälisessä yhteistyössä TVT:n suomia mahdollisuuksia. Neuvostosta oli tärkeää, että opetukseen liittyvää TVT:tä kehitetään levitetään ja hyödynnetään komission toimenä.¹⁴¹ Teemat *TVT:n kehitys opetuskäyttöön ja oppilaitoksien varustaminen uudella tekniikalla* olivat siis myös osa päätöslauselmaa.

Tärkeää sen mielestä oli myös luoda yhteensopivaa koulutusta Euroopassa.¹⁴² Tämä on mielenkiintoinen havainto, koska se on vastoin EU:n koulutuksen harmonisointikieltoa. Lisäksi neuvostosta komission pitäisi kehittää EU:n yhteisiä tietoverkkoja. Neuvosto myös selkeästi näki TVT:n tärkeänä asiana, koska esimerkiksi neuvosto toi kehotuksissa esille, että komission piti myös tunnistaa TVT:n tukitoimet ja tukea näitä tunnistamiaan

¹³⁹ Neuvoston päätöslauselma, annettu 6 päivänä toukokuuta 1996, koulutusalan multimediaohjelmistosta (96/C 195/03).

¹⁴⁰ Ibid.

¹⁴¹ Ibid.

¹⁴² Ibid.

tukitoimiaan. Neuvosto tahtoi että komissio vuoden 1997 loppuun mennessä julkaisisi kertomuksen saavutetuista asioista ja vuoteen 2000 mennessä toteutettaviin toimiin liittyvistä ongelmista.¹⁴³

TVT oli siis keskeisessä asemassa EU:n neuvoston päätöslauselmassa. Komission valkoisen kirjan Opettaminen ja oppiminen: kohti kognitiivista yhteiskuntaa vaikutus näkyi myös päätöslauselmassa. Huomioitavaa on, että valkoisesta kirjasta löytämäni teemat toistuvat päätöslauselmassa. Päätöslauselma vauhditti koulutuspoliittista keskustelua TVT:stä mikä näkyi esimerkiksi siinä, että kesällä 1996 komissio julkaisi avoimen tarjouspyynnön tutkimukseen, jonka aiheena oli Tieto- ja viestintätekniiikan vaikutus opettajan työhön.¹⁴⁴

Samana kesänä 21-22.06.1996 Eurooppa-neuvosto kokoontui Firenzeen. Kokouksessa Eurooppa-neuvosto pyysi komissiota tekemään toimintasuunnitelma aiheesta ”oppiminen tietoyhteiskunnassa”.¹⁴⁵ Eurooppa-neuvosto korostikin, että tietoyhteiskunnan mahdollisuudet koulutuksessa ja ammatillisessa koulutuksessa tuli hyödyntää.¹⁴⁶ Pyyntö oli poikkeuksellinen, koska kuten aiemmin olen tuonut esille, EU:n toimintapiiriin ei juridisesti koulutuspolitiikka kuulunut.

Kuukautta myöhemmin 24.07.1996 komissio julkaisi vihreän kirjan Elämä ja työ tietoyhteiskunnassa– ihmisläheisyys etusijalle. Vihreän kirjan tehtävä oli selkeä, koska sen tavoitteena oli tuoda EU:n jäsenmaille tietoon, että tekniikan ja teknologian nopea kehitys on muuttanut maailmaa (kirjassa puhutaan tieto- ja tietoliikennetekniikasta).¹⁴⁷ Vihreä kirja esitteli kaksi huolenaihetta:

¹⁴³ Neuvoston päätöslauselma, annettu 6 päivänä toukokuuta 1996, koulutusalan multimediaohjelmistosta (96/C 195/03).

¹⁴⁴ <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/PDF/?uri=CELEX:C1996/209/24&qid=1462870454101&from=FI>

¹⁴⁵ Firenzen Eurooppa-neuvosto 21. – 22. Kesäkuuta 1996. Puheenjohtajan päätelmät.

¹⁴⁶ Euroopan yhteisöt 6/1996, 93.

¹⁴⁷ KOM(96) 389, 1, 4.

*”Ensimmäinen koskee työllisyyttä. Tuhoavatko nämä teknologiat useampia työpaikkoja kuin ne luovat? Pystyvät ihmiset mukautumaan työssään kokemuksiinsa muutoksiin?”.*¹⁴⁸

Vihreässä kirjassa korostettiin TVT:n roolia koulutuksessa. Siinä tuotiin esille, että uuden tekniikan vallankumouksen jälkeen täytyy EU:n katsoa uudelleen sen koulutusjärjestelmiä, jotta se voisi vastata työllistymisongelmiin tietoyhteiskunnassa. Kirjassa nostettiin esille, että koulutusjärjestelmän tulisi opettamisen sijaan keskittyä oppimiseen.¹⁴⁹ Tämä on myös TVT:n näkökulmasta merkittävää, koska siinä viitataan suoraan konstruktivistiseen oppimiskäsitykseen behavioristisen oppimiskäsityksen sijaan. Konstruktivistisessa oppimisessa TVT:n rooli on keskeinen, minkä olen aiemmin tuonut esille. Euroopan parlamentti oli tyytyväinen vihreän kirjan sisältöön ja pyysikin ammattijärjestöjä toteuttamaan toimenpiteitä, että isommalla osalla ihmisistä olisi vähimmäispätevyudet teknologioiden käyttöön.¹⁵⁰

Eurooppa-neuvosto kokoontui vielä teemavuoden lopussa Dubliniin. Eurooppa-neuvoston kokous pidettiin 13-14.12.1996.¹⁵¹ Kokouksen keskeinen aihe oli työttömyys. Eurooppa-neuvosto ilmoitti Dublinin julistuksesta työllisyyspolitiikassa.¹⁵² Julistuksessa tuotiin esille, että EU:n työttömyystilanne oli parantunut vuoden 1996 aikana, mutta siitä oltiin yhä huolissaan. Tarkoituksena oli hyödyntää tulevaa talouskasvua siten, että työllisyys paranisi. Tärkeä osa julistusta oli koulutus. Julistuksessa korostettiin työvoiman tehokkuuden parantamista ja investointeja inhimilliseen pääomaan. Tähän liittyen painotettiin elinikäisen oppimisen edistämistä ja TVT:n vaatimuksien mukaisia muutoksia ammattitaitovaatimuksiin.¹⁵³

Teemavuoden lopulla EU:n neuvosto antoi vielä 20.12.1996 kaksi päätelmää koskien koulutuspolitiikkaa: Koulun tehokkuudesta : periaatteita ja menettelytapoja koulussa

¹⁴⁸ KOM(96) 389, 1.

¹⁴⁹ KOM(96) 389, 2.

¹⁵⁰ Euroopan yhteisöt 3/1997 63.

¹⁵¹ Dublinin Eurooppa-neuvosto 13. – 14. Joulukuuta 1996 puheenjohtajan päätelmät.

¹⁵² <http://europa.eu/about-eu/eu-history/1990-1999/1996/index.fi.htm>

¹⁵³ Dublinin Eurooppa-neuvosto 13. – 14. Joulukuuta 1996 puheenjohtajan päätelmät

menestymisen parantamiseksi ja Elinikäisen oppimisen strategiasta.¹⁵⁴ Elinikäisen oppimista koskevasta päätelmässään EU:n neuvosto toi esille elinikäisen oppimisen olevan tärkeä asia uudessa yhteiskunnassa. Lisäksi EU:n neuvosto nosti esille elinikäisen oppimisen kannalta kannalta kahdeksan asiaa, joita tulisi kehittää. Yksi näistä kohdista oli uudet teknologiat.¹⁵⁵

Uusien teknologioiden eli TVT:den nähtiin olevan tärkeä osa elinikäisen oppimisprosessin toteutuksessa. Neuvosto toi elinikäisen oppimisen kehittämiseksi neljä asiaa esille.¹⁵⁶ Ensimmäinen oli oppilaitoksien varustaminen varojen puitteissa uusimalla teknologialla ja sen avulla kehitetään niiden pedagogista soveltamista. Toinen oli, että opettajien perus- ja täydennyskoulutusta piti kehittää multimediavälineiden käytössä ja soveltamisessa. Kolmas oli, TVT:n hyödyntäminen etäopiskelussa. Neljäs oli tiedon levittäminen ja vertailu TVT:n opetusikäisten parhaista käyttötavoista.¹⁵⁷ Eli TVT-teemat, *opettajien TVT koulutuksen lisääminen, oppilaitoksien varustaminen uudella tekniikalla ja TVT:n käyttömahdollisuuksista tiedottaminen* olivat osa neuvoston elinikäistä kehittämistä.

Kuten olen tuonut esille elinikäisen oppimisen teemavuonna 1996 TVT oli hyvin keskeisessä roolissa eri EU:n julkaisuissa. TVT:n kehittymistä koulutuspolitiikassa nopeutti vielä se, että kesällä Eurooppa-neuvoston pyytämä toimintasuunnitelma oppimisesta tietoyhteiskunnassa julkaistiin jo lokakuussa.¹⁵⁸

1.3 Oppiminen tietoyhteiskunnassa: tieto- ja viestintäteknikka uudessa toimintasuunnitelmassa

Tässä kappaleessa avataan komission toimintasuunnitelman sisältö TVT-teemojen mukaisesti. Samalla käydään myös läpi toimintasuunnitelman keskeisimpiä vaikutuksia vuosien 1996-1998 aikana.

¹⁵⁴ Pépin 2006, 305.

¹⁵⁵ Neuvoston päätelmät, annettu 20 päivänä joulukuuta 1996, elinikäisen oppimisen strategiasta.

¹⁵⁶ Ibid.

¹⁵⁷ Ibid.

¹⁵⁸ Euroopan yhteisöt 10/1996, 39.

Firenzen Eurooppa-neuvoston pyytämä toimintasuunnitelma Oppiminen tietoyhteiskunnassa, koulutusta koskevan eurooppalaisen aloitteen toimintasuunnitelma (1996-1998) hyväksyttiin komission toimesta 2.10.1996.¹⁵⁹ Toimintasuunnitelman syntyyn vaikutti voimakkaasti valkoinen kirja Opettamisesta ja oppimisesta: kohti kognitiivista yhteiskuntaa ja EU:n neuvoston päätöslauselma Koulutusalan multimediaohjelmistoista.¹⁶⁰ Komission toimintasuunnitelmaan ja sen tavoitteisiin suhtauduttiin myönteisesti EU:n muissa toimielimissä.¹⁶¹ Sen vaikutukset jäivät kuitenkin vielä komission mukaan vähäisiksi.¹⁶² Toimintasuunnitelmassa TVT oli keskeisessä asemassa ja viisi aiemmin määrittelemääni TVT-teemaa näkyivät toimintasuunnitelman sisällössä.

Toimintasuunnitelman alussa tuotiin esille, että eurooppalaisten tulisi oppia jo nuoresta pitäen uudet TVT:t, koska niiden panoksena ovat tulevaisuuden työpaikat. Jälleen TVT:n edistämisen kannalta keskeisen tärkeä tekijä oli työllisyys. Toimintasuunnitelmassa keskityttiin ala- ja keskiasteen kouluihin. Aloitteella oli kolme keskeistä tavoitetta: 1) auttaa kouluja tulemaan osaksi tietoyhteiskuntaa, 2) tukea multimedian (TVT) yleistymistä opetuksessa ja 3) vahvistaa eurooppalaista ulottuvuutta TVT:n avulla.¹⁶³

Toimintasuunnitelmassa esiteltiin neljä keskeistä toimintalinjaa ja kaksi tukitoimea. Toimintalinjat olivat 1) koulujen välisten verkkojen liittäminen yhteen niin paikallisesti, kuin myös Euroopan tasolla, 2) Euroopan laajuisten opetussisältöjen kehittäminen ja levitys, 3) opettajien ja kouluttajien TVT:n käyttövalmiuksien edistäminen ja 4) TVT:n tarjoamista uusista opetukseen liittyvistä mahdollisuuksista tiedottaminen. Toimilinjoiden sisällöille tehtiin tavoiteaikataulu vuosien 1996-1998 välille.¹⁶⁴ Komissio ilmoitti myös sen kaksi tukitoimea, jotka oli kehitetty EU:n neuvoston Koulutusalan multimediaohjelmistosta päätöslauselman vastauksensa. Tukitoimia olivat 1) EU:n

¹⁵⁹ Euroopan yhteisöt 10/1996, 39.

¹⁶⁰ Pépin 2006. 248.

¹⁶¹ Esim. Euroopan yhteisöt 1/2 1997, 52.

¹⁶² Pépin, 2006, 248-249.

¹⁶³ Euroopan komissio 1997, 3-4.

¹⁶⁴ Euroopan komissio 1997, 4-5, 19-20.

varojen hyväksikäyttö sekä julkisen ja yksityisen sektorin yhteistyön lähentäminen ja 2) pyrkimys herättää ihmisten kiinnostus ja innostus TVT:tä kohtaan.¹⁶⁵

Tukitoimet olivat tärkeitä toimintasuunnitelmassa. Ensimmäisen tukitoimen aikataulun mukaan vuoden 1996 joulukuuhun mennessä piti valmistella sopimuksia yksityisen, julkisen ja Euroopan välisen järjestön perustamiseksi. Järjestön tulisi olla TVT-alan keskus ja alan toimijoiden yhteydenpitoelin. Lisäksi haluttiin, että vuosien 1997-1998 aikana perustaisiin työpaja, joka edistäisi julkisen ja yksityisen sektorin yhteistyötä.¹⁶⁶ Teema *julkisen ja yksityisen sektorin yhteistyön lähentäminen* näkyi siis toisessa toimintasuunnitelmassa. Ensimmäisen tukitoimen tavoitteissa onnistuttiinkin hyvin. Syyskuussa 1997 perustettiin koulutusalan yritysten eurooppalainen yhteenliittymä (EEP). Euroopan komission mukaan siihen kuului suuri määrä TVT-, audiovisuaali- ja kustannusalan toimijoita sekä opetusyhteistyön henkilöitä.¹⁶⁷

Toisen tukitoimen tavoitteeseen pyrittiin siten, että Euroopan kouluihin tulisi multimedia-/TVT-päiviä sekä järjestettäisiin kilpailuja parhaimpien TVT-keksintöjen saamiseksi.¹⁶⁸ Toisen tukitoimen sisällön voikin siis jakaa kahden TVT-teeman mukaisesti, teeman *TVT:n käyttömahdollisuuksista tiedottaminen* ja teeman *TVT:n kehittäminen opetuskäyttöön*. Vuonna järjestettiin ensimmäinen netd@ys-tapahtuma. Tapahtuma järjestettiin kerran vuodessa lokakuussa. Tapahtuman tarkoituksena oli kerätä TVT:n ammattilaiset yhteen ja parantaa tietoisuutta TVT:stä ja sen käyttämisestä.¹⁶⁹ Netd@ys-tapahtuma kasvoikin vuosi vuodelta suuremmaksi tapahtumaksi.¹⁷⁰ Se järjestettiin vuosien 1997-2005 välisenä aikana.¹⁷¹

Ensimmäinen toimilinjien tarkoituksena oli luoda kokeiluluontoisia oppimisympäristöjä, joissa kokeiltiin ja hahmoteltiin tekniikan eri käyttömahdollisuuksia opetuksessa. Tavoitteena oli, että lokakuussa 1996 kartoitus yhteisistä verkoista olisi tehty ja

¹⁶⁵ Euroopan komissio 1997, 20.

¹⁶⁶ Euroopan komissio 1997, 14.

¹⁶⁷ KOM (2000) 23, 29.

¹⁶⁸ Euroopan komissio 1997, 20.

¹⁶⁹ <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=uriserv%3Ac11045>

¹⁷⁰ KOM(2000) 23, 29.

¹⁷¹ <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=uriserv%3Ac11045>

joulukuussa 1996 pidettäisiin konferenssi, jossa arvioitaisiin verkkoja sekä niiden mukana esiin nousseita ongelmia kuten teknisiä, oikeudellisia ja rahoitukseen liittyviä ongelmia.¹⁷²

Toimintasuunnitelman aikataulu eteni siten, että maaliskuuhun 1997 mennessä olisi ollut aikataulun mukaan teknis-taloudellinen tutkimus siitä, miten verkot voitaisiin liittää yhteen ja olisiko verkot mahdollista liittää yhtenäiseksi Euroopan tasolla. Vuosien 1997-1998 aikana olisi tullut aikataulun mukaisesti valmistella ja seurata koulujen verkkojen yhteen liittämistä sekä valmistella pilottihanke, jonka tavoitteena oli testata multimediakurssien sekä oppimateriaalien liittämistä verkkoon.¹⁷³ Ensimmäinen toimintalinjan sisällön perusteella siinä ilmeni kolme TVT-teema: *TVT:n kehitys opetuskäyttöön, TVT:n käyttömahdollisuuksista tiedottaminen ja julkisen ja yksityisen sektorin yhteistyön lisääminen*.

17.12.1996 Pidettiin konferenssi Brysselissä. Konferenssissa Ruotsin silloinen varaopetusministeri Ylva Johansson käynnisti aloitteen eurooppalaisen multiverkonkehittämisestä ja niiden yhteenliittämisestä Euroopassa. EU:n neuvosto tuki verkkojen luomista ja Euroopan koulujen välinen multimedieverkosto (EUN) perustettiin vuonna 1997. Vuonna 2000 19 eri maata oli liittynyt EUN:hin.¹⁷⁴ Ensimmäistä toimilinjaa voidaankin mielestäni pitää varsin onnistuneena, koska monissa sen kohdissa onnistuttiin.

Toinen toimintalinja oli sisällöltään teemojen TVT:n *käyttömahdollisuuksista tiedottaminen, TVT:n kehitys opetuskäyttöön ja julkisen ja yksityisen sektorin yhteistyön lisääminen* mukaisia. Toinen toimintalinja oli Euroopan laajuisten opetussisältöjen kehittäminen ja levitys. Vuonna 1997 perustettiin Euroopan ensimmäinen koulutusalan multimediakustantaja ja -tuotteita koskeva tietokanta.¹⁷⁵

¹⁷² Euroopan komissio 1997, 19.

¹⁷³ Ibid.

¹⁷⁴ <http://www.eun.org/about;jsessionid=78EBEEA8B6969C383D7513004882B906>; KOM(2000) 23, 28-29.

¹⁷⁵ KOM(2000), 29.

Toisen toimintalinjan tavoitteena oli, että vuosien 1996-1997 aikana oli perustettu erilaisiin koulutuspoliittisiin tehtäviin työryhmä.

Työryhmän piti kartoittaa eri audiovisuaalisia ja multimediamateriaalien tuotanto- ja levityskanavia. Sen lisäksi työryhmän piti etsiä opetukseen ja opetusmateriaalien tuottamiseen ja levittämiseen yhteistyökanavia. Kesällä 1997 piti suunnitelman mukaisesti julkaista sisältöjä ja sen lisäksi käytäntöjen kartoittaminen tulisi olla valmis. Tavoitteena oli vuosien 1997-1998 välillä, että erilaisia opetustuotteita tuotettaisiin, kehitettäisiin ja seurattaisiin. Joulukuussa 1996 piti eri multimediamateriaalikeskukset olla kartoitettuna.¹⁷⁶

Cannesissa 26.9.1997 pidettiin konferenssi uudenlaisesta oppimisesta, konferenssiin osallistui komission mukaan audiovisuaalisen alan tärkeimmät toimijat. Kokouksen lopputuloksena saatiin määriteltyä viisi yhteistyöaluetta: 1) markkinoiden avoimuuden parantaminen, 2) keskittyminen opetuskäytössä kestäviin sisältöihin, 3) yhteistyö ohjelmistopakettien ja dokumenttien luomisessa, 4) yhteensopivien digitaalikäyttöjärjestelmien edistäminen ja 5) verkkoon pääsyn edistäminen ja sen käytönkulujen hillitseminen.¹⁷⁷

Kolmannessa toimilinjassa painotettiin opettajavaihtoja ja hyvien ja huonojen kokemusten vaihtamista TVT:hen liittyvistä kokemuksista. Vuosien 1997-1998 aikana piti hallinnoida erilaisia koulutushankkeita. Erilaisten verkkohankkeiden hallinnointi koulutuskeskuksissa. Verkkoon liitettyjen testattavien multimediakurssien pohjalta hallinnoidaan toteutuvia teknisiä ja pedagogisia hankkeita.¹⁷⁸ Eli keskeisiä toimilinjassa olivat teemat *TVT:n kehitys opetuskäyttöön ja opettajien TVT koulutuksen lisääminen*.

Neljäs toimintalinja oli tiedottaa TVT:n tarjoamista uusista opetukseen liittyvistä mahdollisuuksista. Toimintalinjassa ilmeni sisällön perusteella kolme eri TVT-teemaa. Komission mielestä oli tärkeää, että opettajia tiedotetaan TVT:stä ja sen hyödyistä.¹⁷⁹

¹⁷⁶ Euroopan komissio 1997, 19.

¹⁷⁷ KOM(2000) 23, 28-29.

¹⁷⁸ Euroopan komissio 1997, 20.

¹⁷⁹ Euroopan komissio 1997, 11.

Eli siinä ilmeni TVT-teemat *Opettajien TVT koulutuksen lisääminen, julkisen ja yksityisen sektorin yhteistyön lisääminen ja TVT:n käyttömahdollisuuksista tiedottaminen*. Tämän toteutumiseksi linjattiin viisi aikataulua. Joulukuussa 1996 piti kartoittaa sähköisiä opetukseen liittyviä sivuja ja palveluita. Maaliskuussa 1997 piti valmistua toteuttavuustutkimus internettiin perustettavasti tietojenvaihto sivustosta. Syyskuussa 1997 olisi perustettu tiedonvaihto sivu ja koordinoitaisiin sitä. Vuosien 1997-1998 aikana piti vaihtaa tietoa TVT:stä ja pidetään yhteyttä viranomaisten välillä.¹⁸⁰ Toinen tukitoimi oli erityisen tärkeä neljännen toimintalinjan apuna ja sen vaikutukset näkyivät kuten aiemmin olen kirjoittanut.

Toimintasuunnitelma oli merkittävä TVT:n näkökulmasta, koska sen aikana luotiin pohjaa tuleville päätöksille ja ohjelmille. Lisäksi toimintasuunnitelmassa onnistuttiin perustamaan verkot koulujen välille ja multimedian kehitystä vietiin eteenpäin.¹⁸¹ Toimintasuunnitelma oli myös siksi tärkeä, koska sen sisällöstä ilmenivät kaikki EU:n TVT koulutuspolitiikan TVT-teemat. Vielä 1997 luvulla EU:n koulutuspolitiikalla ei ollut selkeätä roolia jäsenvaltioiden koulutuspolitiikan rinnalla ja varmasti sen vuoksi sen vaikutukset eivät olleet niin suuria, kuin komissio oli toivonut. TVT oli kuitenkin toimintasuunnitelman myötä keskeinen yhä keskeisempiä asia EU:n koulutuspolitiikassa. Toimintasuunnitelman ja Euroopan unionin neuvoston päätöslauselmassa Koulutusalan multimediaohjelmistoista suhtauduttiin myönteisesti komission toimintasuunnitelmaan ja esimerkiksi Euroopan parlamentti korosti, että kaikkien piti saada TVT:hen liittyvät perustaidot työmarkkinoita varten, parlamentin mukaan koulut voisivat olla uusia oppimiskeskuksia ja TVT:n opetuskäytön kehitystä.

¹⁸²

Nämä perustaidot eli 2000-luvun taidot kohosivatkin isompaan asemaan koko EU:n julkaisuissa. Ne myös luonnollisesti paransivat myös TVT:n asemaa, koska uusien tekniikoiden hallinta oli keskeinen asia uudessa yhteiskunnassa.

¹⁸⁰ Euroopan komissio 1997, 20.

¹⁸¹ Pépin 2006, 248-249.

¹⁸² Euroopan yhteisöt 6/1996, 68-69.

1.4. Tieto- ja viestintäteknikka osana Eurooppa-neuvoston työllisyysstrategiaa ja Euroopan unionin neuvoston päätöslauselmaa

Tässä käsittelyluvussa käsitellään vuoden 1997 koulutuspoliittisia tapahtumia. Koulutuspolitiikan kannalta oli kolmea tärkeätä tapahtumaa, Eurooppa-neuvoston kokous Amsterdamissa kesäkuussa, Eurooppa-neuvoston Luxemburigin kokous marraskuussa ja EU:n neuvoston päätöslauselma Koulutuksesta, tieto- ja viestintäteknikasta sekä opettajankoulutuksesta tulevaisuudessa.

Komission ja EU:n neuvoston julkaisuilla oli ollut suuri vaikutus koulutuspolitiikkaan, TVT:n kehittämistä ja parantamisesta oli tullut selkeä toinen koulutuspolitiikan suuntaus EU:ssa vuosien 1995-1997 aikana. Edellä olevat käsittelykappaleet tukevat Ertlin havaintoa siitä, että TVT:n edistäminen oli yksi EU:n keskeinen aihe liikkuvuuden edistämisen ohella.

1990-luvun lopulla koulutus, työllisyys –ja sosiaalipolitiikka alkoivat yhä enemmän lähentyä toisiaan.¹⁸³ Amsterdamin Eurooppa-neuvoston kokouksessa kesäkuussa vuonna 1997 Eurooppa-neuvosto hyväksyi Amsterdamin sopimuksen, ja sopimus astui voimaan vuonna 1999.¹⁸⁴ Sopimus on yksi EU:n perussopimuksista ja siihen lisättiin Agenda 2000¹⁸⁵ mukaisesti elinikäistä oppimisesta edistävää johdantolause.¹⁸⁶ Dehmalin mukaan se oli suora vaikutus komission valkoisesta kirjasta Opettaminen ja oppiminen: kohti kognitiivista yhteiskuntaa.¹⁸⁷ Muuten koulutukseen liittyvät artikkelit eivät muuttuneet,¹⁸⁸ mutta silti EU:n koulutuspolitiikka muuttui Amsterdamin sopimuksen myötä.

Koulutus työllisyys –ja sosiaalipolitiikan yhdentymisen kannalta Amsterdamin sopimus oli erittäin merkittävä. Erityisesti työllisyyttä koskevan artikkelin 125 ja

¹⁸³ Blomqvist 2007, 102.

¹⁸⁴ http://www.europarl.europa.eu/atyourservice/fi/displayFtu.html?ftuId=FTU_5.10.3.html

¹⁸⁵ Agenda 2000 oli Komission vastaus Eurooppa-neuvoston pyyntöön anaylosoida EU:n rahoitusjärjestelmää. Siihen koottiin yhteen EU:n yleisiä kehityslinjoja. Esim. KOM(97) 2000, 4.

¹⁸⁶ Turunen 2001, 26; Hake 1999, 58.

¹⁸⁷ Dehmel 2006, 53.

¹⁸⁸ Blomqvist 2007, 101.

sosiaalipolitiikkaa koskevan artiklan 140 takia. Artiklan 125 mukaan jäsenvaltiot ja yhteisö pyrkivät kehittämään yhtenäistä työllisyysstrategiaa ja edistämään ammattitaitoista, koulutettua ja muokkaantumiskykyistä työvoimaa.¹⁸⁹

Sosiaalipolitiikkaa koskeva artikla 140:

”komissio edistää jäsenvaltioiden välistä yhteistyötä ja helpottaa niiden toiminnan yhteensovittamista niillä sosiaalipolitiikan aloilla, joita tämä luku koskee, ja erityisesti asioissa, jotka koskevat: -työllisyyttä; - työoikeutta ja työehtoja; -ammattillista perus- ja jatkokoulutusta; - sosiaaliturvaa; -työtapaturmien ja ammattitautien ehkäisemistä; - työterveyttä; - järjestäytymisoikeutta sekä työnantajien ja työntekijöiden välisiä kollektiivisia neuvotteluja. Tätä varten komissio kiinteässä yhteistyössä jäsenvaltioiden kanssa tekee tutkimuksia, antaa lausuntoja ja järjestää neuvotteluja sekä kansallisista kysymyksistä että kansainvälisiä järjestöjä koskevista kysymyksistä.”¹⁹⁰

Artiklat pohjustivat tilannetta, jossa koulutus yhdistettiin lähemmäksi sosiaali- ja työllisyyspolitiikkaa. Ensimmäistä kertaa tämä näkyi Luxemburgin prosessissa^{191,192}. Tärkeä viesti Eurooppa-neuvostolla olikin, että piti kehittää ammat- ja sosiaalitaitoja, koska niitä kehittämällä pystyttiin sopeutua paremmin työmarkkinoiden muuttumisiin. Nämä päätökset luonnollisesti koskivat myös TVT:tä, koska TVT:stä oli tullut keskeinen osa EU:n koulutuspolitiikkaa.

Kolme kuukautta Amsterdamin Eurooppa-neuvoston kokouksen jälkeen 22.9.1997 EU:n neuvosto ottikin jälleen kantaa TVT:hen. Se julkaisi päätöslauselman Koulutuksesta, tieto- ja viestintäteknikasta sekä opettajakoulutuksen tulevaisuudesta. Päätöslauselmassa otettiin huomion monia eri EU:n TVT:hen liittyviä julkaisuja, tärkeimpinä Oppiminen tietoyhteiskunnassa, erilaiset TVT:hen tehdyt analyysit ja

¹⁸⁹ Blomqvist 2007, 103.

¹⁹⁰ Artikla 140, esim. Blomqvist 2007, 103.

¹⁹¹ Luxemburgin prosessista tarkemmin kappaleen lopussa.

¹⁹² Blomqvist 2007, 103.

6.5.1996 julkaistu päätöslauselma Koulutusalan multimediaohjelmistoista.¹⁹³
Päätöslauselman sisällössä ilmeni neljä eri TVT-teemaa.

Aiempiin julkaisuihin viitaten EU:n neuvosto toi esille monia asioita. *Opettajien TVT koulutuksen lisääminen* teeman mukaisesti: Opettajien TVT:n koulutusta tulisi kasvattaa, koska opettajien huono TVT-osaaminen haittaa TVT:n käyttöä oppilaitoksissa. *TVT:n käyttömahdollisuuksista tiedottaminen* teema oli taas mukana siinä, että 2) opettajakoulutuksessa tulisi käyttää EU:n hankkeita hyödyksi ja 3) yhteinen opettajien koulutusverkosto tulisi perustaa. Neuvoston mukaan TVT:n ei kuitenkaan tulisi saada liian suurta painoarvoa opettajakoulutuksessa vaan TVT:n oppilaiden oppimisprosessiin tulisi tuoda opettajakoulutuksessa esille. Tähän liittyen neuvosto toi esille, että behavioristinen oppimiskäsitys on väistymässä konstruktivistinen oppimiskäsityksen tieltä. Lisäksi neuvoston mukaan opettamisen ja oppimisen uudistaminen ei ole pelkästään koulumaailman tehtävä vaan koko yhteiskunnan.¹⁹⁴

EU:n neuvostolla oli yksimielisyys monista TVT:hen liittyvistä asioista. Neuvoston mukaan TVT:n kehitys muuttaa yhteiskuntaa, vaikkakin prosessi saattaa olla asteittainen ja TVT tulee myös olemaan isommassa roolissa perheiden, ammatti-ihmisten, oppilaiden ja opiskelijoiden elämässä. Neuvosto nosti myös kriittistä näkökulmaa esille, sen mukaan TVT:tä tulee käyttää koulutuksessa lisävälteenä eikä siten, että TVT:stä tulee koulutuksen itsetarkoitus. Lisäksi neuvoston toi jälleen esille, että TVT:n koulutukseen opettajilla ja kouluttajilla täytyi panostaa enemmän.¹⁹⁵ Neuvoston päätelmissä tuotiin siis myös TVT:hen liittyvää kritiikkiä esille, toisinkin kuin komission julkaisuissa. Päätöslauselmassa neuvosto esitti kaksi sille tärkeintä kysymystä:

1) ”Miten koulutus voi olla vaikuttava tekijä informaatioyhteiskuntaa tai tietoyhteiskuntaa edelleen kehittäessä ja miten sillä voidaan valmistaa

¹⁹³ Neuvoston päätelmät, annettu 22 päivänä syyskuuta 1997, koulutuksesta, tieto- ja viestintäteknikasta sekä opettajankoulutuksesta tulevaisuudessa (99/C 303/03).

¹⁹⁴ Ibid.

¹⁹⁵ Ibid.

kaikkia kansalaisia sellaiseen yhteiskuntaan? 2) Miten tieto- ja viestintäteknikalla voidaan edistää korkealaatuista koulutusta?”¹⁹⁶

Teemat *TVT:n kehittäminen opetuskäyttöön ja julkisen ja yksityisen sektorin yhteistyön lähentäminen* toistuivat Neuvoston kehotuksissa jäsenvaltioille. Neuvosto kehotti jäsenvaltioita kannustamaan TVT:n käyttämistä ja kehittämistä. Lisäksi se halusi, että kansallisella tasolla opettajakoulutuslaitokset ja muut TVT:n liittyvät elimet osallistuisivat Eurooppa-tason verkostoihin. Tärkeätä sen mielestä oli myös julkisen ja yksityisen sektorin yhteistyö.¹⁹⁷

Teemat *TVT:n kehittäminen opetuskäyttöön, opettajien TVT:n koulutuksen lisääminen sekä julkisen ja yksityisen sektorin yhteistyön lähentäminen* toistuivat komissiolle suunnatuissa kehotuksissa. EU:n neuvosto kehotti komissiota kannustamaan TVT:n koulutusta, tietojen vaihtoa ja eurooppalaisella tasolla jäsenvaltioiden, laitosten ja oppimateriaalikustantajien yhteistyötä.¹⁹⁸

EU:ssa oltiin siis tämän julkaisun perusteella tultu yhteiseen käsitykseen, että yhteiskunta oli jo muuttunut ja se oli koko ajan muuttumassa enemmän. Tähän tietoyhteiskunnan tuomaan muutokseen vastauksena oli eurooppalaisen koulutusjärjestelmä uudistaminen. Vielä saman vuoden 1997 lopussa koulutuspolitiikan ja TVT:n kannalta merkittävää oli Luxemburgin prosessin alkaminen. 20.-21.11.1997 Eurooppa-neuvosto kokoontui ylimääräiseen työllisyyttä käsittelevään kokoukseen.¹⁹⁹ Amsterdamin sopimuksen piti astua voimaan vuonna 1999, mutta Eurooppa-neuvosto päätti nopeuttaa työllisyyspolitiikkaa ja käynnisti Euroopan työllisyysstrategian eli Luxemburgin prosessin^{200 201}.

¹⁹⁶ Neuvoston päätelmät, annettu 22 päivänä syyskuuta 1997, koulutuksesta, tieto- ja viestintäteknikasta sekä opettajakoulutuksesta tulevaisuudessa (99/C 303/03).

¹⁹⁷ Ibid.

¹⁹⁸ Ibid.

¹⁹⁹ Ibid.

²⁰⁰ Luxemburgin prosessi (1997-2004) koostui neljästä kokonaisuudesta 1) Työllisyyden suuntaviivoista, 2) kansallisista toimintasuunnitelmista, 3) yhteisistä työllisyysraporteista ja 4) maakohtaisista suosituksista. Esim.

http://www.europarl.europa.eu/atyourservice/fi/displayFtu.html?ftuld=FTU_5.10.3.html

²⁰¹ Blomqvist 2007, 103;

http://www.europarl.europa.eu/atyourservice/fi/displayFtu.html?ftuld=FTU_5.10.3.html

Asiaa todennäköisesti vauhditti myös EU:n korkea työttömyysaste, joka oli tuolloin noin 10,8 %. Komissio toi esille, että sen työllisyyden hoito on kaksiosaista toimintaa, pitää talouskasvua yllä sekä auttaa työttömien työllistämistä mahdollistamalla heille taitojen kehittämistä. Komissio nosti tähän ratkaisuksi kolme asiaa: peruskoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen parantaminen, työvoimataitojen kehittämisen elinikäisen oppimisen mukaan ja aktiivisen työttömille tarkoitetun koulutusohjelman avulla.²⁰²

Luxenburgin prosessin myötä EU:n neuvosto antoi jäsenvaltioille jokaiselle vuodelle suuntaviivat jäsenvaltioiden työllisyyspolitiikalle. Suuntaviivoissa koulutuspolitiikka oli keskeisessä asemassa ja Turusen mukaan Luxemburgin prosessi oli tärkeä välietappi EU:n koulutuspolitiikan ”hiljaisessa vallankumouksessa”.²⁰³ Joka myöhemmin kulmineoiti Lissabonin Eurooppa-neuvoston kokoukseen vuonna 2000. Sen tuloksena EU:n koulutuspolitiikka vaikutti entistä enemmän työllisyyspolitiikka.²⁰⁴ Suuntaviivat laati komissio ja EU:n neuvosto hyväksyi ne. Amsterdamin sopimuksen voimaantulon jälkeen vuonna 1999 EU:n neuvoston tuli myös kuulla Euroopan parlamentin mietteitä suuntaviivoihin.²⁰⁵ Tavoitteena oli vähentää EU:n työttömyyttä seuraavan viiden vuoden aikana. Keinoja tähän olivat työllistyvyys, yrittäjäyys, sopeutumiskyky ja yhtäläiset mahdollisuudet, ja erityisesti työllistyvyys oli yhteydessä koulutuspolitiikkaan.²⁰⁶

Ensimmäiset työllisyyden suuntaviivat vuodeksi 1998 julkaistiin 15.12.1997. Suuntaviivoissa TVT oli jo mukana. Siinä nostettiin esille, että siirtymistä kouluista työelämään pitäisi helpottaa. Sen vuoksi nuorille pitäisi antaa paremmat valmiudet teknologian muutoksiin.²⁰⁷ Eli suuntaviivojen sisällöistä ilmenivät teemat *julkisen ja yksityisen sektorin yhteistyön lisääminen ja TVT:n käyttömahdollisuuksista tiedottaminen*.

²⁰² Euroopan yhteisöt 10/1997, 72.

²⁰³ Turunen 2001, 26.

²⁰⁴ Pepin 2007, 127.

²⁰⁵ http://www.europarl.europa.eu/atyourservice/fi/displayFtu.html?ftuId=FTU_5.10.3.html

²⁰⁶ Blomqvist 2007, 103.

²⁰⁷ Neuvoston päätöslauselma, annettu 15 päivänä joulukuuta 1997, työllisyyden suuntaviivoista vuodeksi 1998

Merkille pantavaa on, ettei tämä EU:n neuvosto joka hyväksyi työllisyyspolitiikan suuntaviivoja koostunut hallitusten opetusministereistä vaan niitä muotoilivat Turusen mukaan muun muassa valtionvarainministerit ja työministerit. Vasta Lissabonin kokouksen jälkeen vuonna 2000 opetusministerit pääsivät niitä muotoilemaan.²⁰⁸ EU:n koulutuspolitiikka muodostui siis entistä enemmän sosiaali- ja työllisyyspolitiikan tuloksena, EU:n korkean työttömyys olikin aiempien julkaisujen valossa iso syy koulutuspolitiikan muutoksessa. TVT:n rooliin koulutuspoliittisissa julkaisuissa vaikutti siis enemmän sosiaali- ja työllisyyspolitiikka. Se on tärkeä huomioida, koska näin entistä enemmän EU:n koulutuspolitiikka määritteli muut poliittiset alat, kuin koulutus.

TVT:stä oli vuosien 1995-1997 välisenä aikana elinikäisen oppimisen kanssa tullut yhä keskeisempi asia EU:n koulutuspolitiikassa. Siihen otettiin kantaa monissa eri EU:n julkaisuissa niin komission, Eurooppa-neuvoston ja EU:n neuvoston tasolla. Vuosien 1995-1996 aikana komission julkaisut (esimerkiksi valkoinen kirja ja toimintasuunnitelma vuosille 1996-1997) ja EU:n neuvoston päätelmät olivat keskeisemmässä asemassa, mutta viimeistään vuoden 1997 aikana Eurooppa-neuvosto otti myös suurempaa roolia TVT:hen liittyvässä koulutuspolitiikassa. Ertlin mukaan TVT:n edistäminen koulutuskäyttöön oli 1990-luvun koulutuspoliittinen suuntaus, se myös mielestäni näkyi esimerkiksi toimintasuunnitelmassa ja monissa eri EU:n julkaisuissa.²⁰⁹

Vuoden 1995 valkoisen kirjan vaikutus oli kiistatta suuri, mikä näkyy sen pohjalta määritellyissä TVT-teemoissa. Teemat myös näkyivät muissakin EU:n TVT:hen liittyvässä koulutuspolitiikassa. Seuraavassa käsittelykappaleessa selvitän miten TVT:n näkyi EU:n uusissa ohjelmissa ja muissa koulutuspolitiikkaan liittyvissä julkaisuissa.

²⁰⁸ Turunen, 27. 2001

²⁰⁹ Ertl 2006, 13.

2. 2000-luvun vaihde – Tieto- ja viestintäteknikasta tulee keskeinen osa Euroopan unionin uutta koulutuspolitiikkaa

Vuosien 1995-1997 välillä koulutuspolitiikasta oli tullut keskeinen aihe EU:ssa. Koulutus oli nostettu tärkeäksi välineeksi uuden yhteiskunnan haasteisiin vastaamisessa. Samalla elinikäisestä oppimisesta ja TVT:stä oli tullut yhä isompi osa EU:n koulutuspolitiikkaa. Tämä alkoi näkyä myös EU:n koulutuspolitiikkaan liittyvissä ohjelmissa.

Vuosien 1995-2001 välisenä aikana merkittävä muutos tekniikan saralla oli internetin yleistyminen. Komission tietojen mukaan Euroopassa oli vuonna 1995 yhteensä noin 12 miljoonaa internetin käyttäjää. Näistä noin miljoonaa 6 käytti internetiä työpaikalla ja 5 miljoonaa kotona. Vuoteen 2001 mennessä internetin käyttäjien määrä oli kasvanut rajusti, komission tietojen mukaan vuonna 2001 noin 66 miljoonaa käytti Euroopassa internetiä. Samalla kun internetin suosio oli kasvanut, oli sen kotikäyttäjien määrä kasvanut rajusti ja internetistä oli tullut yleisempää kotona, kuin töissä. Tämä ilmenee siinä, että näistä noin 66 miljoonasta noin 16 miljoonaa käytti internetiä töissä ja noin 50 miljoonaa taas kotona.²¹⁰ Internetin yleistyminen oli valtavaa tänä aikana ja se heijastelee hyvin myös sitä miten Euroopassa tekniikka yleistyi. Luonnollisesti tällainen raju kasvu vaikutti myös koulutuspolitiikkaan ja samalla edes auttoi TVT:n roolia koulutuspolitiikassa.

Vuonna 1995 alkanut The Educational Software And Multimedia Task Force päättyi vuonna 1998.²¹¹ Sen vaikutus TVT:hen oli ollut suuri kolmen vuoden aikana. Yhteensä 49 miljoonaa euroa oli käytetty 46 multimedia-projektin tukemiseen. Näissä projekteissa oli ollut mukana yli 400 eri yritystä ja instituutiota, joista noin puolet oli yliopistoja tai kouluja.²¹²

²¹⁰ KOM(2000) 23, 31-32.

²¹¹ Eurydice 2001, 16.

²¹² Eurydice 2001, 17.

Samana vuonna joulukuussa komissio julkaisi myös tutkimuksen ja teknologian kehittämisen viidennen puiteohjelman. Siinä aloitettiin TVT:n kannalta tärkeä ohjelma: tietoyhteiskunnan tekniikat-ohjelmat (IST-ohjelma). IST-ohjelma hallinnoi koulutus- ja opetusteknologian tutkimusta. Ohjelman tarkoituksena oli näyttää toteen, että tieto- ja viestintäteknologian opetukseen tehdyt investoinnit olisivat hyödyllisiä tietoyhteiskunnan tärkeille aloille.²¹³

IST-ohjelmassa määriteltiin sen toiminnan aikana jokaiselle vuodelle kolme aihepiirikohtaista toimintalinjaa. Vuonna 1999 ne olivat 1) *”yksilölliseen opiskeluun tarkoitettut ympäristöt ja välineet”* 2) *”joustava koreakoulu”* ja 3) *”kehittyneet koulutusjärjestelmät”*.²¹⁴ Nämä olivat myös TVT-teemojen: *TVT:n kehitys opetuskäyttöön, TVT:n käyttömahdollisuuksista tiedottaminen, oppilaitoksien varustaminen uudella tekniikalla ja julkisen ja yksityisen sektorin yhteistyön lisääminen* mukaisia.

Vuosituhanen vaihde (vuodet 1999-2001) oli EU:n koulutuspolitiikan historian merkittävimpiä aikoja. Uudet koulutuspoliittiset ohjelmat, Eurooppa-neuvoston kokous Lissabonissa maaliskuussa vuonna 2000, eLearning-aloite ja eLearning-toimintasuunnitelma muuttivat EU:n koulutuspolitiikkaa.

Tämän luvun keskeisin asia on EU:n koulutuspoliittisten ohjelmien ja aloitteiden sisältöjen avaaminen vuosina 1999-2001. Käyn myös läpi lyhyesti Sokrates- ja Leonardo da Vinci -ohjelmien taustaa vuodelta 1997. Kysymyksiä joihin tulen vastaamaan ovat mitä ohjelmia oli TVT:hen liittyen? Oliko TVT osa ohjelmia? Oliko muita TVT:hen liittyviä julkaisuja? Miten muissa julkaisuissa TVT oli osa koulutuspolitiikkaa? Ovatko aikaisemmin määrittelemäni TVT-teemat osa niitä? Ja jos ovat niin miten? Lisäksi käsittelen miten 23.-24.3.2000 Eurooppa-neuvoston Lissabonissa pidetyn kokouksen keskeisimmät muutokset EU:n koulutuspolitiikkaan, miten siellä TVT oli osa EU:n koulutuspolitiikkaa ja tapahtuiko kokouksen johdosta muutoksia?

²¹³ <http://cordis.europa.eu/pub/ist/docs/ka3/eat/flyerfi.pdf>

²¹⁴ Ibid.

2.1 Tieto- ja viestintäteknikka osana uusia koulutusohjelmia

Tässä luvussa avataan Sokrates ja Leonardo da Vinci-ohjelmien toisen vaihteen ja nuoriso-toimintaohjelman sisältöä. Kappaleessa käsitellään myös ohjelmien syntymisen taustaa.

Sokrates- ja Leonardo da Vinci –ohjelmat olivat molemmat alkaneet vuonna 1995 ja loppuivat 31.12.1999. Sokrates-ohjelman aikana oli painotettu avointa opetusta ja etäopetusta. Ensimmäisen vaiheen aikana olikin rahoitettu 166 avoimen ja etäopetuksen hanketta.²¹⁵ Eli TVT oli ollut jo Sokrates-ohjelmassa yksi osatekijä. Ohjelmat perustuivat, kuten aiemmin olen tuonut esille, Maastrichtin sopimuksen artikloihin 124 ja 125. Ohjelmia päätettiin jatkaa toiseen vaiheeseen jo varhaisessa vaiheessa. Leonardo da Vinci, Sokrates ja Nuoriso –ohjelmia alettiin suunnitella jo vuonna 1997, jotta siirtyminen ensimmäisestä vaiheesta toiseen vaiheeseen menisi nopeasti ja sulavasti.²¹⁶

Aikaisempien vuosien aikana elinikäinen oppimisesta oli tullut keskeisempi osa EU:n koulutuspolitiikkaa.²¹⁷ Kuten olen tuonut ensimmäisessä käsittelykappaleessani esiin TVT oli keskeisessä asemassa EU:n koulutuspolitiikka ja tämä asia myös näkyi uusissa ohjelmissa. Ohjelmien muodostuksessa tärkeä suunnannäyttävä ja tekijä oli komission 12.11.1997 julkaisema tiedonanto Tietojen ja taitojen Eurooppaan.²¹⁸

Tiedonannon tarkoituksena oli esittää vuosien 2000-2006 koulutusta ja nuorisoa koskevien toimien suuntaviivat. Lisäksi sen tavoitteena oli mahdollistaa eurooppalaisen tietoyhteiskunnan synty. Tiedonanto sisälsi keskeisimmät perusteet Sokrates –ja Leonardo da Vinci –ohjelmille. Niiden sisältöön vaikutti myös Amsterdamin sopimuksen kohta, jolla haluttiin kehittää EU:ssa tiedon määrää. Tiedonannossa esiteltiin unionin koulutus- ja nuorisopolitiikan tavoitteita ja siinä

²¹⁵ KOM(2000) 23, 30.

²¹⁶ Pépin 2006, 181.

²¹⁷ Ibid.

²¹⁸ KOM(97) 563, 1.

yhdistettiin kaksi keskeisintä aihepiiriä tietopolitiikka ja työllisyyden edistäminen.²¹⁹ Tiedonannossa näkyi selkeästi valkoisen kirjan Opettaminen ja oppiminen: kohti kognitiivista yhteiskuntaa vaikutus. Esimerkiksi neljä TVT-teema olivat osa tiedonannon sisältöä ja tietojen taitojen Euroopan rakentaminen oli keskeinen asia.

Tiedonannossa esiteltiin koulutuksen kolme ulottuvuutta, joita olivat 1) tiedot ja taidot, 2) kansalaisuus ja 3) pätevyys. Tiedot ja taidot-kohta linkittyy vahvasti TVT:hen, koska TVT-taidot olivat uusi keskeinen asia näissä uusissa taidoissa.²²⁰ Tiedonannossa komissio ehdotti kuutta toiminta-aluetta, joita olivat 1) fyysinen liikkuvuus, 2) virtuaalinen liikkuvuus, 3) yhteistyöverkot, 4) kielitaidon ja kulttuurien ymmärtäminen, 5) innovaatiot ja niiden edistäminen sekä 6) EU:n yhteisötason tietojen vaihtojen parantaminen.²²¹ Eli TVT oli myös näissä toiminta-alueissa keskeinen tekijä. Virtuaalinen liikkuvuus, yhteistyöverkot, innovaatiot ja niiden edistäminen sekä EU:n yhteisötason tietojen vaihto liittyvät TVT:hen.

Virtuaalisessa liikkuvuuden sisällössä ilmenivät TVT-teemat *oppilaitoksien varustaminen uudella tekniikalla, TVT:n käyttömahdollisuuksista tiedottaminen ja julkisen ja yksityisen sektorin yhteistyön lähentäminen*. Sen mukaan kaikilla pitäisi olla samanlaiset mahdollisuudet hyödyntää uusia koulutusvälineitä, kaikkien koulujen pitäisi liittyä yhteisiin tieto- ja viestintäverkkoihin, TVT-välineiden tulisi myös olla kohtuuhintaisia. Lisäksi tulisi *”tukea eurooppalaiseen koulutuskäyttöön soveltuvien multimedia- ja audiovisuaalituotteiden ja palvelujen tuotantoa ja levittämistä”*.²²² TVT-teeman *TVT:n kehitys opetuskäyttöön* mukaisesti.

Yhteistyöverkko-toiminta-alueessa nostettiin esille, että Euroopan tason yhteistyöverkot pitäisi kehittää ja siten hyväksi todetut asiat saataisiin leviämään ja ongelmat olisi helpompi ratkaista. EU:n yhteistyöntason ”tietojen vaihto”-toiminta-alueen tarkoituksena oli parantaa jatkuvasti koulutusta ja nuorisoa koskevia tietojen

²¹⁹ KOM(97) 563, 1-2; Pépin 2006, 181.

²²⁰ Dale & Roberts 2002, 25.

²²¹ KOM(97) 563, 5.

²²² KOM(97) 563, 4.

vaihtoa.²²³ Vaikka näissä toiminta-alueissa ei mainita TVT:tä on minusta selvää, että ne olivat osa EU:n TVT:hen liittyvää koulutuspolitiikkaa TVT-teeman *TVT:n käyttömahdollisuuksista tiedottaminen* mukaisesti.

Innovaatioiden ja niiden edistämisen toiminta-alueessa TVT-teema *TVT:n kehitys opetuskäyttöön* oli keskeinen. Toiminta-alueessa tuotiin esille, että edistetään kokeiluja joilla voidaan tehdä koulutukseen uusia tuotteita ja apukeinoja.²²⁴ On mielenkiintoista huomata, myös että TVT oli myös keskeinen asia asia kielitaidon ja kulttuurin toiminta-alueessa. Siinä tuotiin esille että:

*”Euroopan virtuaalinen koulutusalue on sitä rikkaampi ja sitä paremmin hyödynnettävissä, mitä monikielisempi se on.”*²²⁵

Komissio toi esille, ettei yhteisötoiminta ole pelkästään komission toimintaa vaan tarkoituksena oli luoda *”malli yhteisön, jäsenvaltioiden ja muiden toimijoiden väliseksi tehtävänjaksiksi.”* Komission mallissa esiteltiin yhteensä kuusi tekijää. Ensimmäinen oli Jäsenvaltiot. Komission ehdotti, että jäsenvaltioiden tulisi tehdä innovoivia aloitteita ja kokeiluja. Yhteisötoimien avulla hyvät käytännöt saataisiin helpommin otettua käyttöön muissa jäsenvaltioissa. Toinen tekijä oli Koulutusalan yhteistyökumppanit. Uusien innovaatioiden levittämiseksi oli tärkeää, että julkinen ja yksityinen sektori tekisivät tiiviimpää yhteistyötä. Komission mielestä yhteistyön avulla saataisiin helpotettua opettajien ja kouluttajien mukautumista muutoksiin.²²⁶

Kolmas tekijä oli, että työmarkkinaosapuolien kanssa piti käydä koulutukseen liittyviä keskusteluja. Varmaan ajatuksena oli, että koulutuksesta ja työelämän vaatimuksista tehtäisiin enemmän toisiaan vastaavat. Neljäntenä tekijä liike-elämän yhteistyökumppanit nostettiin keskeiseksi osaksi yhteistyötä. Yhtenä syynä pidettiin sitä, että opetusala ja tieto- ja viestintäyhteisö ovat lähempänä toisiaan ja jotta saataisiin tarpeeksi laadukkaita opetustuotteita, oli yhteistyö tärkeää. Viiden tekijä

²²³ KOM(97) 563, 5.

²²⁴ Ibid.

²²⁵ Ibid.

²²⁶ KOM(97) 563, 6.

olivat alueelliset ja paikalliset yhteistyökumppanit ja kuuden tekijä kansalaistoimintaa edustavat yhteistyökumppanit.²²⁷

Tiedonannon tärkein viesti oli, että Eurooppa oli siirtymässä tietoyhteiskuntaan ja sen haasteisiin pystyttiin parhaiten vastaamaan siten, että tietoyhteiskuntaa edistävät toimet (innovaatiot, tutkimus ja koulutus) olisivat jopa EU:n toiminnan neljäs pilari. Tähän liittyen tiedonannossa tuotiin myös esille, että toimet toteutetaan yli valtio rajojen.²²⁸ Nämä seikat kertovat myös siitä, että koulutuspolitiikasta tahdottiin yhä keskeisempi aihe EU:n koulutuspolitiikassa, perustuihan koko EU:n toiminta näihin pilareihin. Ajatuksena tiedonannossa oli yhdistää EU:n koulutuspoliittiset ohjelmat ja niiden avulla luoda ”tietoon perustuva Eurooppa”.²²⁹ Julkaisun sisältö vastaanotettiin myönteisesti EU:ssa.²³⁰

Tietojen taitojen Eurooppaan tuo hyvin esille, sen että EU:n rooli koulutuspolitiikassa oli muuttumassa, koska siinä esiteltiin niin paljon muutoksia ja uusia asioita koulutuspoliittisiin ohjelmiin. Tiedonannon muutokset tuovat myös esille sitä, että EU halusi ottaa yhä suurempaa roolia jäsenvaltioiden koulutuspolitiikassa.

Ohjelmien kehitys jatkui, ja 27.5.1998 EU:n komissio julkaisi tiedonannon, jossa se korosti Kohti tietojen ja taitojen Eurooppaa ja Agenda 2000 kehitettyjen ideoiden mukaisesti toimintasuunnitelmia Sokrates- ja Leonardo da Vinci – ohjelmien toisiin vaiheisiin sekä Nuoriso-ohjelmaan.²³¹ Tavoitteena oli, että ohjelmilta saatiin seuraavia yhteisvaikutuksia:

”1) Henkilöiden fyysinen liikkuvuus. 2) Henkilöiden virtuaaliliikkuvuus uuden tieto- ja viestintäteknologian avulla. 3) Innovaatiotoiminnan kehittäminen kansainvälisiin yhteistyökumppanuuksiin perustuvilla koehankkeilla. 4) Eurooppalaisten yhteistyöverkostojen kehittäminen. 5)

²²⁷ KOM(97) 563, 6.

²²⁸ KOM(97) 563, 1, 5.

²²⁹ Pépin 2006, 181.

²³⁰ Esim. Euroopan yhteisöt 3/1996, 52.

²³¹ Euroopan yhteisöt 6/1998, 48-49; Pépin 2006,181.

Kielitaidon ja kulttuurituntemuksen edistäminen. 6) yhteisön tiedonsaannin jatkuva parantaminen jäsenvaltioiden koulutusta, ammatillista koulutusta ja nuorisoa koskevista järjestelmistä ja politiikoista (tietokannat, hyväiksi osoittautuneiden käytänteiden keskinäinen vaihtaminen).²³²

Näihin tavoitteisiin suhtauduttiin myönteisesti EU:ssa ja lisäksi haluttiin, että elinikäistä oppimista korostettaisiin ohjelmissa.²³³ Komission tiedonannon jälkeen Leonardo da Vinci-ohjelman sisällöstä neuvoteltiin alle vuosi, Sokrates-ohjelman sisällöstä yli yksi ja puoli vuotta ja Nuoriso-ohjelmasta melkein kaksi vuotta.²³⁴ Koska Sokrates ja Nuoriso-ohjelmien neuvottelut viivästyivät, ne eivät alkaneet niin nopeasti kuin oli toivottu.²³⁵

Ennen ohjelmien julistamista 25.8.1998 eurooppalainen koulutuspolitiikka otti uuden käänteen Sorbonnen julistuksen myötä. EU:n koulutuspolitiikka kielsi jäsenvaltioiden koulutuspolitiikan harmonisoinnin, kuten olen aiemmin tuonut esille. Sorbonnen julistuksessa Saksan, Ranskan, Italian ja Iso-Britannian silloiset opetusministerit allekirjoittivat oma-aloitteisesti julistuksen eurooppalaisten korkeakoulututkintojen yhtenäistämistä. Vaikka julistus ei ollut EU:n omaa koulutuspolitiikkaa on selvää, että EU:n toiminta koulutuspolitiikan alalla oli siihen vaikuttanut. Esimerkiksi julistuksen sisällössä esiintyi ajatus tiedon Euroopasta, Pepin myös nostaa esille, että Erasmus-ohjelman kautta oltiin aiemmin tehty yhteistyötä EU:n korkeakoulujen välillä.²³⁶

Sorbonnen julistuksen vaikutuksesta vuotta myöhemmin 29 Euroopan eri opetusministeriä allekirjoittivat Bolognan julistuksen. Julistuksen tarkoituksena oli luoda yhteinen eurooppalainen koulutusalue vuoteen 2010 mennessä. Kaikki 15 EU:n

²³² Euroopan yhteisöt 5/1998, 48-49.

²³³ Euroopan yhteisöt 11/1998, 43-44.

²³⁴ Pépin 2006, 182.

²³⁵ Pépin 2006, 181.

²³⁶ Pépin 2006, 197; <http://www.minedu.fi/OPM/Koulutus/artikkelit/bologna/>; Sorbonne Joint Declaration: Joint declaration on harmonisation of the architecture of the European higher education system.

jäsenvaltioita allekirjoittivat Bolognan julistuksessa.²³⁷ Tästä alkaneella Bolognan prosessilla onkin varmasti ollut vaikutusta myös EU:n koulutuspolitiikkaan. Mielestäni tämä harmonisointi julistus korkeakoulujen välillä avasi myös uusia mahdollisuuksia EU:n omille koulutuspoliittisille toimille, olivathan jäsenvaltiot nyt oma toimisesti aloittaneet korkeakoulujen harmonisoinnin. TVT ei näkynyt julistuksissa, mutta julistukset ovat tärkeitä ottaa huomioon EU:n koulutuspolitiikan muuttumisen vuoksi.

TVT:hen liittyvä koulutuspolitiikka oli vaikuttanut kuitenkin EU:n muihin toimielimiin. Esimerkiksi Euroopan parlamentti korosti 9.2.1999 hyväksytyssä päätöslauselmassaan Tulevaisuuden työpaikkojen luomisesta Euroopassa, että koulutusta, ammatillista koulutusta ja erityisesti jatkokoulutusta piti uudistaa siten, että ne vastaisivat *”tieto- ja palveluyhteiskunnan haasteisiin”*. Parlamentti korosti, että huipputeknologian aloja piti edistää, koska ne olivat tärkeitä EU:n kilpailukyvyyn ja työpaikkojen vuoksi.²³⁸ Kaksi kuukautta Parlamentin päätöslauselman julkaisun jälkeen julkaistiin ensimmäinen kolmesta EU:n koulutusohjelmasta.

Ensimmäisenä 26.4.1999 hyväksyttiin Leonardo da Vinci –ohjelman toinen vaihe. Leonardo da Vinci –ohjelma keskittyi ammattikoulutukseen ja se perustui erityisesti komission julkaisuihin Tietojen ja taitojen Eurooppaan ja valkoiseen kirjaan Opettaminen ja oppiminen: kohti oppivaa yhteiskuntaa sekä elinikäiseen oppimiseen. Ohjelman tavoitteena oli parantaa ammattitaitoa ja ammatillisen jatko- ja täydennyskoulutuksen laatua sekä vahvistaa ammatillisen koulutuksen innovaatiota ja kilpailukykyä.²³⁹ Toimenpiteitä oli viisi ja ne olivat 1) liikkuvuuden parantaminen, 2) erilaiset pilottihankkeet, 3) kielitaidon parantaminen, 4) rajat ylittävät yhteistyö sekä 5) tietojenvaihto.²⁴⁰

TVT näkyi ohjelman sisällössä, vaikka ei niin paljon, kun olin olettanut. Ohjelmassa tuotiin esille, että rahallista tukea voidaan myöntää toimille, jotka edistivät ja

²³⁷ The Bologna Declaration of 19 June 1999: Joint declaration of the European Ministers of Education; <http://www.minedu.fi/OPM/Koulutus/artikkelit/bologna/>.

²³⁸ Euroopan yhteisöt 1-2/1999, 21.

²³⁹ Neuvoston päätös, tehty 26 päivänä huhtikuuta 1999, yhteisön ammatillista koulutusta koskevasta Leonardo da Vinci -toimintaohjelmasta (1999/382/EY).

²⁴⁰ <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/?uri=URISERV%3Ac11025>

kehittivät TVT:n käyttöä ammatillisessa koulutuksessa.²⁴¹ Teemojen *TVT:n kehitys opetuskäyttöön ja Julkisen ja yksityisen sektorin yhteistyön lisäämisen* mukaisesti. Lisäksi pilottihankkeissa mainittiin erikseen, että TVT:tä pyrittiin kehittämään siten, että sitä voitaisiin käyttää ammatillisessa koulutuksessa.²⁴² Tästä päätellä ettei TVT:iden nähty vielääkään olevan riittävän kehittyneitä soveltamiseen ammatillisessa opetuksessa.

Seuraavan vuoden alussa 24.1.2000 hyväksyttiin Sokrates – ohjelman toinen vaihe. Sokrates II –ohjelma perustui, tietojen ja taitojen Euroopan kehittämiseen ja elinikäiseen oppimiseen. Ohjelman erityistavoitteita olivat 1) eurooppalaisen ulottuvuuden aseman vahvistus kaikilla koulutuksen tasoilla, 2) vieraiden kielten osaamisen kehittäminen 3) EU-alueen yhteistyön ja liikkuvuuden edistäminen, 4) uusien teknologioiden käytön parantaminen opetuksessa ja 5) tasa-arvoisten edellytysten parantaminen koulutukseen kaikilla aloilla.²⁴³

Eryitystavoitteissa TVT oli keskeisessä roolissa. Tavoite uusien teknologioiden käytön parantaminen opetuksessa oli suoraan TVT-teeman *TVT:n kehitys opetuskäyttöön* mukainen. Tasa-arvoinen edellytysten parantaminen koulutuksessa taas *TVT:n käyttömahdollisuuksien tiedottamisen*. Käyttömahdollisuuksilla tiedottamisella todennäköisesti viitattiin myös etäopiskelun mahdollisuuteen.

Sokrates-ohjelmalla oli kahdeksan toimea, viisi kohdennettua ja kolme monialaista. Ensimmäinen toimi oli Comenius-ohjelma, joka keskittyi kouluopetuksen laatuun esikouluissa, peruskouluissa ja lukioissa. Toinen toimi oli Erasmus-ohjelma, joka keskittyi korkeakoulutukseen ja liikkuvuuteen EU:ssa. Kolmas toimi oli Grundtvig-ohjelma, jonka tavoitteena oli täydentää Comenius ja Erasmus – ohjelmia helpottamalla syrjäytyneiden aikuisten koulutusta sekä keskittymällä aikuiskoulutukseen ja muihin koulutusväyliin. Neljäs toimi oli Lingua-ohjelma, joka

²⁴¹ Neuvoston päätös, tehty 26 päivänä huhtikuuta 1999, yhteisön ammatillista koulutusta koskevasta Leonardo da Vinci -toimintaohjelmasta (1999/382/EY).

²⁴² Ibid.

²⁴³ Euroopan parlamentin ja neuvoston päätös N:o 253/2000/EY, tehty 24 päivänä tammikuuta 2000, yhteisön koulutusalan Sokrates-toimintaohjelman toisesta vaiheesta.

keskittyi kielten oppimiseen. Kolme monialaista toimea olivat 1) koulujärjestelmän seuranta ja innovointi, 2) yhteistoimet eri ohjelmien välillä ja 3) täydentävät toimet.²⁴⁴

Viides kohdennettu toimi oli Minerva-ohjelma. Minerva-ohjelma keskittyi koulutusalan etäopiskeluun ja TVT:n käyttöön opetuksessa.²⁴⁵ Tämä kertoo siitä, miten merkittävä asia TVT:stä oli tullut EU:n koulutuspolitiikassa. Minerva-ohjelmalla oli kolme päätavoitetta, jotka ovat myös määrittelemieni EU:n TVT-teemojen mukaisia. Teemat: *TVT:n kehitys opetuskäyttöön, TVT:hen liittyvän koulutuksen lisääminen ja TVT:n käyttömahdollisuuksista tiedottaminen* olivat keskeisiä päätavoitteissa. Ensimmäinen päätavoite oli parantaa mahdollisuuksia etäopiskeluun, kasvattaa TVT:n tärkeyden tietämystä koulutuslalla ja edistää välineiden vastuullista ja kriittistä käyttöä. Toinen päätavoite oli tukea pedagogista näkökulmaa TVT:n kehityksessä. Kolmas päätavoite oli edistää TVT:stä opetuskäytössä saatujen tulosten levittämistä ja hyödyntämistä.²⁴⁶

Minerva-ohjelma myönsi myös erilaisille hankkeille taloudellista tukea. Tukea saadakseen hankkeiden aiheen piti liittyä TVT:hen. Tällaisia hankkeita olivat esimerkiksi hankkeet ja tutkimukset, jotka kehittivät, tutkivat ja testasivat TVT:n käyttöä koulutuslalla. Lisäksi tietoverkkojen kehittämistä varten ja etäopiskelua ja TVT:tä tukeville toiminnoille myönnettiin rahoitusta.²⁴⁷ Komission kenttätutkimukset olivat osoittaneet, että TVT:n käyttö koulutuksessa oli rajoittunut pääasiassa videoiden ja television katsomiseen sekä ohjelmistojen käyttöön. Komission mukaan esimerkiksi internetin käyttö ei ollut vielä yleistynyt kouluissa.²⁴⁸ Tietoverkot olivatkin yleistyneet voimakkaasti 1990-luvun aikana, vielä 1980-luvulla tietoverkot olivat yleensä yritysten ja yliopistojen käytössä, mutta internetin yleistymisen myötä tietoverkkojen käyttö oli yleistynyt kansalaisten keskuudessa.²⁴⁹ Tämä myös selittää miksi komissio ei ollut tyytyväinen TVT:n käyttöön kouluissa. TVT:n käyttöä haluttiin

²⁴⁴ Euroopan parlamentin ja neuvoston päätös N:o 253/2000/EY, tehty 24 päivänä tammikuuta 2000, yhteisön koulutuslalan Sokrates-toimintaohjelman toisesta vaiheesta.

²⁴⁵ Ibid.

²⁴⁶ Ibid.

²⁴⁷ Ibid.

²⁴⁸ KOM(2000) 23, 7.

²⁴⁹ Savolainen 2000, 197.

selvästi monipuolistaa opetuksessa. Sisällöt ovat TVT-teemojen *TVT:n kehittäminen opetuskäyttöön ja oppilaitoksien varustaminen uudella tekniikalla*.

Nuoriso- toimintaohjelma hyväksyttiin 13.4.2000. Ohjelman kestoaikana olivat vuodet 2000-2006.²⁵⁰ Ohjelmassa ei TVT ollut isossa osassa, mutta ohjelma on tärkeä mainita, koska yhdessä Sokrates- ja Leonardo da Vinci –ohjelmien kanssa se oli osa EU:n koulutuspolitiikkaa. Onkin tärkeätä tuoda esille, että uusien ohjelmien myötä yhteistoimet olivat erittäin tärkeitä, koska niiden kautta ohjelmilla oli mahdollisuudet tehdä yhteistyötä keskenään.²⁵¹ Ohjelmien välinen yhteistyö luonnollisesti paransi myös TVT:n asemaa sillä se oli Sokrates ja Leonardo da Vinci -ohjelmissa mukana.

Koulutuspolitiikan kasvaneesta roolista EU:ssa kertoo hyvin edellä mainittujen ohjelmien budjetit. Koulutuspolitiikkaohjelmien budjetit olivat kasvaneet 30 prosentilla verrattuna vuonna 1995 alkaneisiin Sokrates- ja Leonardo da Vinci –ohjelmiin. Komissio olisi halunnut budjettien olevien vielä suurempia, mutta kasvu oli silti valtava.²⁵² TVT:n rooli koulutuspolitiikassa oli ohjelmien perusteella suuri ja sen tärkeys korostui.²⁵³

2.2 Euroopan unionin koulutuspolitiikan muutos vuonna 2000 - eEurope-aloite ja Lissabonin Eurooppa-neuvoston kokous

Tässä kappaleessa käsitellään eEurope-aloitetta ja Lissabonin strategiaa. Avaan kappaleessa niiden sisältöä ja tavoitteita ja vaikutuksia koulutuspolitiikkaan sekä TVT:hen.

Koulutusohjelmien hyväksymisten välissä komissio julkaisi 8.12.1999 eEurope - tietoyhteiskunta kaikille –aloitteen. Pépinin mukaan eEurope-aloite oli ensimmäinen ensimmäinen askel kohta pitkäaikaista EU:n yhteistä strategiaa. Aloitteella komissio pyrki varmistamaan, että EU hyötyisi mahdollisimman laajasti tietoyhteiskunnan

²⁵⁰ <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/?uri=URISERV%3Ac11603>

²⁵¹ Pépin 2007, 126.

²⁵² Pépin 2006, 182.

²⁵³ Pépin 2006, 184.

muutoksista. Aloite julkaistiin Eurooppa-neuvoston Lissabonissa 23.-24.3.2000 pidettyä ylimääräistä kokousta varten.²⁵⁴

eEurope-aloitteella oli kolme keskeistä tavoitetta. Ensimmäinen oli tuoda koko yhteiskunta osaksi verkkoympäristöä ja tuoda se digitaalikaudelle. Toinen tavoite oli luoda digitaalisen osaamisen avulla yrityskulttuuri, joissa oltiin valmiita rahoittamaan ja kehittämään uusia ideoita. Kolmas tavoite oli taata, että yhteiskunnan muutosprosessi oli syrjimätön, lisää kuluttajien luottamusta ja vahvistaa sosiaalisista yhteenkuuluvuutta.²⁵⁵ eEurope-aloitteen tavoitteet tuovat hyvin esille sen, että tekniikan kehitys oli muuttanut eurooppalaisia yhteiskuntia.

Tavoitteiden saavuttamiseksi komissio ehdotti seuraavia painoalueita: Euroopan nuorison siirtyminen digitaaliaikaan, halvemmat internet-yhteydet, sähköisen kaupan edistäminen, nopeita internet-yhteyksiä tutkijoille ja opiskelijoille, sähköisten yhteyksien tietoturvan parantaminen, riskirahoitus huipputeknologian pk-yrityksille, vammaisten osallistumisen mahdollistaminen, terveysalan verkkopalvelut, älykkäät liikennejärjestelmät ja sähköinen asiointi viranomaisten kanssa. Koulutuksen ja TVT:n näkökulmasta Euroopan nuorison siirtyminen digitaaliaikaan oli erityisen tärkeää.²⁵⁶

Komissio toi esille aloitteessa, että TVT:stä täytyisi tulla eurooppalaisten nuorten yksi perustaidoista. Eli 2000-luvun taitoja hahmoteltiin aloitteessa myös. TVT-koulutuksen lisääminen olikin keskeisessä asemassa eEurope-aloitteessa. Lisäksi aloitteessa tuotiin esille, että jokaisessa koulussa pitäisi olla internet-yhteydet ja erilaisia multimedia-aineistoja. Tavoitteena olikin, että vuoteen 2001 mennessä kaikilla kouluilla olisi mahdollisuus päästä käsiksi näihin palveluihin.²⁵⁷ Teema *oppilaitosten varustamisesta uudella tekniikalla* oli siis keskeisessä asemassa myös.

²⁵⁴ <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/?uri=URISERV%3A124221>

²⁵⁵ Ibid.

²⁵⁶ Ibid.

²⁵⁷ Ibid.

Vielä ennen Lissabonin Eurooppa-neuvoston kokousta EU:n neuvosto hyväksyi työllisyyden suuntaviivat vuodelle 2000.²⁵⁸ Suuntaviivoissa koulutuspolitiikka ja TVT olivat olleet aikaisempina vuosina keskeisessä asemassa. Vuoden 1998 suuntaviivojen TVT:hen liittyvät teemat olivat vuoden 2000 suuntaviivoissa mukana ja vuoden 1998 TVT-teemojen lisäksi oli tullut uusia mukaan. Uudet kohdat olivat *julkisen ja yksityisen sektorin yhteistyön lisääminen* teeman mukaisia. Työllisyyden edistämiseksi jäsenvaltioiden ja työmarkkinaosapuolien piti kehittää mahdollisuuksia elinikäiseen oppimiseen ja erityisesti TVT:n aloilla.

Teemat *oppilaitoksien varustaminen uudella tekniikalla ja opettajien TVT koulutuksen lisääminen* olivat keskeisiä asioita uusissa suuntaviivojen kokonaisuuksissa. Opettajien atk-taitojen parantaminen oli osa suuntaviivoja. Lisäksi suuntaviivoissa nostettiin esille, että koulujen internetyhteyksien ja tietokoneiden määriä piti kasvattaa vuoden 2002 loppuun mennessä.²⁵⁹

”Oppilaiden ja opettajien atk-taitojen opetuksen kehittämiseen sekä koulujen tietokoneistamiseen ja oppilaiden yhteyksien parantamiseen vuoden 2002 loppuun mennessä.”²⁶⁰

Väyrynen toi esille vuonna 1999 julkaistussa teoksessa, että EU:lla oli suuria ongelmia globaalissa taloudessa. Sen osuus globaalista kaupasta ja sijoituksista oli laskenut. Hän toikin esille: *”Eurooppalainen talousjärjestelmä ei ole kyennyt luomaan riittävää dynamiikkaa, joka olisi mahdollistanut Yhdysvaltain tulotason tavoittamisen”.*²⁶¹ Tämä myös selittää EU:n koulutuspolitiikan muutoksia vuosituhanteen vaihteessa. EU:sta piti saada kilpailukykyisempi verrattuna sen kilpailijoihin.

²⁵⁸ Neuvoston päätös, tehty 13 päivänä maaliskuuta 2000, jäsenvaltioiden työllisyyspolitiikan suuntaviivoista vuodeksi 2000.

²⁵⁹ Ibid.

²⁶⁰ Ibid.

²⁶¹ Väyrynen 1999, 77.

Vielä ennen Lissabonin Eurooppa-neuvoston kokousta, Euroopan parlamentti ilmoitti 15.3.2000 tukevansa komission eEurope-aloitetta.²⁶² Eurooppa-neuvosto kokoontui 23.-24.3.2000 Lissaboniin.²⁶³ Kokouksen lopputuloksena Lissabonin strategia²⁶⁴ oli syntynyt. eEurope-aloitteesta oli tehty yksi keskeisimmistä tekijöistä Lissabonin strategiassa.²⁶⁵ Lissabonin strategian myötä EU:lla oli kunnianhimoinen tavoite:

”Unioni on tänään asettanut itselleen uuden strategisen päämäärän seuraavaa vuosikymmentä varten: siitä on tultava maailman kilpailukykyisin ja dynaamisin talous, joka kykenee ylläpitämään kestävää talouskasvua, luomaan uusia ja parempia työpaikkoja ja lisäämään sosiaalista yhteenkuuluvuutta”²⁶⁶

Kokouksessa EU:n jäsenvaltioiden hallitukset olivat ensimmäistä kertaa valmiita sitoutumaan vapaaehtoisesti EU:n yhteisten koulutuspoliittisten päämäärien tavoitteluun ja lisäksi vielä EU:n vahvan ohjauksen alaisena. Koulutus nähtiin keskeisenä asiana tietoyhteiskunnassa. Jäsenvaltiot olivat enemmän tietoisia 1990-luvun haasteista, tämä sai jäsenvaltiot myöntymään yhtenäisempään koulutuspolitiikkaan. Haasteita olivat globalisaatioista syntynyt kova kilpailu markkinoilla, Kiinan kasvu johtavaksi teollisuusmaaksi sekä Japanin ja Yhdysvaltojen tietoon perustuvien talouksien synnyttämät haasteet.²⁶⁷ Yhdysvaltojen etumatkaa haluttiin kuroa ripeästi kiinni.²⁶⁸ Turusen mukaan koulutus oli väline jolla voitiin siis kilpailla Yhdysvaltoja ja Japania vastaan.²⁶⁹

Pépin tuo esille, että koulutuksen keskeinen rooli Lissabonin strategiassa juurtaa juurensa vuoden 1993 valkoisesta kirjasta Kasvu, työllisyys ja kilpailukyky alkaneeseen koulutuspoliittiseen muutokseen.²⁷⁰ Miten Lissabonin strategia vaikutti sitten EU:n

²⁶² Euroopan yhteisöt 3/2000, 33.

²⁶³ Turunen 2001, 26.

²⁶⁴ EU:n 10 vuotta kestävä talous- ja sosiaali poliittinen strategia. Esim. Pépin 2007, 127.

²⁶⁵ Pépin 2006, 249.

²⁶⁶ Puheenjohtajan päätelmät Lissabonin Eurooppa-neuvosto 23. Ja 24. Maaliskuuta 2000.

²⁶⁷ Naumanen, Leppänen & Rinne 2008, 243; Pépin 2007, 127-128; Pépin 2011, 25-26.

²⁶⁸ KOM(2001) 172, 6.

²⁶⁹ Turunen 2001, 29.

²⁷⁰ Pépin 2011, 26-27.

koulutuspolitiikkaan? Monissa eri julkaisuissa Lissabonin kokousta pidetään EU:n koulutuspolitiikan kannalta merkittävänä. Esimerkiksi Ertl jakaa sen kolmanneksi EU:n koulutuspolitiikan ajanjakson alkamisajankohdaksi ja Pépin taas viidennen ajanjakson aluksi.²⁷¹

Turusen mukaan Lissabonissa tehtiin koulutuksen kannalta kuusi tärkeää linjausta. Ensimmäinen oli, että opetusministereillä oli vihdoin mahdollisuus osallistua EU:n talouspolitiikan linjojen ja työllisyyspolitiikan suunnitteluun.²⁷² Kuten aiemmin olen tuonut esille esimerkiksi työllisyyden suuntaviivojen tekemiseen eivät opetusministerit ennen tätä osallistuneet.

Toinen linjaus oli, että jäsenvaltioiden valtionpäämiehet ja pääministerit linjasivat yli 20 konkreettista koulutuspoliittista tavoitetta aikataulujen kanssa.²⁷³ TVT oli näissä tavoitteissa keskeisessä asemassa. Tavoitteet olivat *opettajien TVT koulutuksen lisääminen* ja *oppilaitosten varustaminen uudella tekniikalla* TVT-teemojen mukaisia. Vuoteen 2001 mennessä kaikkien koulujen tuli olla liitetty internettiin ja kaikilla kouluilla piti olla mahdollisuus multimediasursseihin. Vuoteen 2002 loppuun mennessä riittävä moni opettajista osaisi käyttää internetiä ja multimediasursseja. EU:lle haluttiin myös määritellä uudet perustaidot elinikäiset oppimisen perusteella. Perustaidoissa TVT oli isossa asemassa. Eurooppa-neuvoston mukaan perustaidot olivat tietotekniikkataidot, vieraat kielet, teknologiakasvatus, yrittäjyys ja sosiaaliset taidot. Eli 2000-luvun taidot alkoivat saada EU:n koulutuspolitiikassa muotonsa. Lisäksi Eurooppa-neuvosto halusi, että EU:ssa olisi tietotekniikan perustaidoista koostuva eurooppalainen tutkintotodistus.²⁷⁴

Turusen mukaan kolmas tärkeä linja oli, että opetusneuvoston piti keskustella yhteisistä huolista ja tärkeimmistä asioista ja muodostaa niistä raportti kevääseen 2001 mennessä. Neljäs linja oli Lissabonin strategian toteutumisen seuraaminen

²⁷¹ Ertl 2006, 6-22; Pépin 2006, 203-205.

²⁷² Turunen 2001, 26-27.

²⁷³ Ibid.

²⁷⁴ Puheenjohtajan päätelmät Lissabonin Eurooppa-neuvosto 23. Ja 24. Maaliskuuta 2000.

avoimella koordinaatiomenetelmällä²⁷⁵. Viides toimi oli EU:n koulutusjärjestelmien sulauttaminen osaksi tietopohjaisen talouden vaatimuksia. Turusen mukaan tämä toimi näkyi ensimmäistä kertaa kunnolla EU:n neuvoston vuoden 2011 työllisyyden suuntaviivoissa. Kuudes toimi oli, että EU:n jäsenvaltioiden pääministerit ottivat EU:n koulutuspolitiikan ainakin hetkellisesti hallintaansa.²⁷⁶ Pépin toi vuonna 2011 julkaisussa artikkelissa esille, että vuoden 2000 jälkeen kaikki Eurooppa-neuvoston kokoukset, jotka käsittelivät Lissabonin strategiaa korostivat koulutuksen merkitystä.²⁷⁷

Nämä muutokset kertovat hyvin siitä, kuinka merkittävä EU:n koulutuspolitiikan kannalta Lissabonin kokous oli. Linjoista saa myös hyvän kuvan siitä miten iso osa koulutuspolitiikka oli Lissabonin strategiaa.²⁷⁸ Turunen toi esille, ettei Lissabonin ettei tällainen uudistaminen olisi mennyt läpi EU:n normaalilla menettelyllä.²⁷⁹

”Joidenkin aloitteiden olisi katsottu johtavan perustamissopimuksessa kiellettyyn koulutuksen harmonisointiin, toiset aloitteet olisi tuomittu subsidiariteettiperiaatteen vastaisiksi, epäkäytännöllisiksi tai vanhanaikaisiksi ja lopusta ei taas olisi olisi muuten päästy yksimielisyyteen.”²⁸⁰

2.3 eLearning-aloite ja eLearning-toimintasuunnitelma – TVT-teemat osa Lissabonin strategiaa

²⁷⁵ Avoimen koordinaation menetelmä mahdollisti, että EU pystyi antamaan jäsenvaltioille suuntaviivoja ja aikatauluja koulutuspolitiikkaan liittyen. Lisäksi se mahdollisti, että EU pystyi käyttämään koulutusindikaattoreita ja vertailua jäsenvaltioiden välillä. Avoin koordinaatiomenetelmä ei perustu juridiseen paktoon vaan sosiaaliseen paktoon. Esim. Ertl 2006, 16; Naumanen, Leppänen & Rinne 2008, 257.

²⁷⁶ Turunen 2001, 27.

²⁷⁷ Pépin 2011, 33.

²⁷⁸ Naumanen, Leppänen & Rinne 2008, 246.

²⁷⁹ Turunen 2001, 27.

²⁸⁰ Ibid.

Tämä käsittelykappale on pro gradu –tutkielman viimeinen käsittelykappale. Käsittelykappaleessa avataan 1990-luvun ja Lissabonin strategian vaikutuksesta syntyneiden eLearning-aloite ja eLearning-toimintasuunnitelman sisältöä.

Lissabonissa korostettiin sitä, että oli tärkeää saada mahdollisimman nopeasti uusi teknologia osaksi koulutusjärjestelmiä. Tähän vastauksena eEurope-aloitteen toimeksi esitettiin eLearning-aloitetta.²⁸¹ eLearning-aloitteella pyrittiin Eurooppa-neuvoston pyynnön mukaisesti: *”korjata puutteet eurooppalaisten uuden tieto- ja viestintätekniikan käytössä”*.²⁸² Tämä näkyi myös valkoisen kirjan Opettaminen ja oppiminen: kohti kognitiivista yhteiskuntaa mukaan määrittelemieni TVT-teemojen toistumisessa. 25.5.2000 julkaistiin Komission tiedonanto eLearning – katse huomispäivän koulutukseen.²⁸³

eLearning-aloite oli tärkeä EU:n TVT-koulutuspolitiikan kannalta. eLearning-aloitteessa ei tuotu uutta asiaa esille TVT:hen liittyen vaan aikaisemmista julkaisuista ilmenneet aiheet ja teemat toistuivat siinä uudelleen. Ertlin mukaan eLearning-julkaisut kokosivat yhteen 1990-luvun TVT-koulutuspolitiikan.²⁸⁴ Tärkeä asia eLearning-aloitteessa oli TVT:n ottaminen käyttöön yleissivistävässä ja ammatillisessa koulutuksessa. eLearning-aloitteella pyrittiin:

*”aktivoimaan eurooppalaiset koulutus- ja kulttuuriyhteisöt sekä taloudelliset ja yhteiskunnalliset toimijat edistämään toiminnallaan koulutusjärjestelmien kehittymistä sekä Euroopan siirtymistä osaamisyhteiskuntaan.”*²⁸⁵

Komissio toi esille, että TVT:n yleistyminen oli edennyt parhaiten perusasteen opetuksessa. Tähän se piti syynä sitä, että yleensä yksi opettaja oli vastuussa yhdestä

²⁸¹ KOM(2000) 318, 3, 14.

²⁸² Euroopan yhteisöt 5/2000, 50.

²⁸³ KOM(2000) 318, 1.

²⁸⁴ Ertl 2006, 13.

²⁸⁵ KOM(2000) 318, 4.

lapsiryhmästä ja TVT:n käyttö teki opetuksesta monipuolisempaa ja leikinomaista, mikä soveltuu paremmin perusasteelle.²⁸⁶

Tiedonannon sisältöä perusteltiin Lissabonin strategian ja Luxemburgin prosessin sisällöillä. Lisäksi jälleen keskeistä oli vertailu EU:n ja Yhdysvaltojen välillä.²⁸⁷ Yhdysvaltoihin vertailussa korostuivat samat teemat, mitkä olivat olleet aiemmin EU:n TVT:hen liittyvien julkaisujen keskeisiä asioita: *oppilaitoksien varustaminen uudella tekniikalla, opettajien TVT koulutuksen lisääminen, julkisen ja yksityisen sektorin yhteistyön lisääminen ja TVT:n kehitys opetuskäyttöön*. Yhdysvaltojen nähtiinkin olevan TVT:aan liittyvässä koulutuspolitiikassa EU:ta yhä huomattavasti edellä.

EU:ssa oli tiedonannon mukaan puutteita laitteistoissa ja erilaisissa ohjelmistoista, ja ala-asteella laitteiden määrä oli vaihteleva. Komission mukaan EU:ssa oli vaihtelevasti tietokoneita kouluissa, sen mukaan esimerkiksi eri alakouluissa oli 25-400 tietokonetta yhtä oppilasta kohden. Lisäksi EU:ssa oli liian vähän opetuskäyttöön tarkoitettuja multimediaohjelmistoja, -tuotteita ja -palveluita. Komission mukaan noin 80% online-aineistoista oli Yhdysvalloista. Haasteena olikin komission mukaan kehittää erilaisia ohjelmisto-, sisältö- ja palveluvalikoimaa eurooppalaiselle yhteiskunnalle.²⁸⁸

Opettajista ja kouluttajista jotka osasivat käyttää TVT:tä oli komission mukaan huolestuttava pula. Komissio nosti esille, ettei olla varmoja, kuinka monella opettajilla oli riittävät TVT:n käyttämiseen tarvittavat taidot, mutta siitä oltiin varmoja, että määrä oli liian pieni. Komission mukaan myös asiantuntijoiden määrä uuden teknologian alalla oli myös liian vähäistä, komission arvion mukaan vuonna 2002 saattaisi jopa olla avointa 1.6 työpaikkaa.²⁸⁹ Tämän vuoksi varmasti koulujen TVT:n käyttöä haluttiin kasvattaa, että tätä kautta saataisiin uusia asiantuntijoita.

Edellä mainitut asiat selittävät hyvin eLearning-aloitteen toimintalinjoja ja tavoitteita ja näkyvät niissä selkeästi. Aloitteella oli kolme tavoitekokonaisuutta: 1) infrastruktuuriin

²⁸⁶ KOM(2000) 318, 9.

²⁸⁷ KOM(2000) 318, 5.

²⁸⁸ Ibid.

²⁸⁹ Ibid.

liittyvät tavoitteet, 2) koulutustavoitteet kaikilla tasoilla ja 3) koulutussisältöön ja koulujen verkottumiseen liittyvät tavoitteet.²⁹⁰ Toimintalinjoja eLearning-aloitteessa oli neljä. Ensimmäinen oli TVT:n laitteistojen hankkiminen, toinen oli koulutus kaikilla tasoilla, kolmas oli laadukkaiden multimediapalvelujen ja –sisältöjen kehittäminen ja neljäs oppimiskeskusten muodostaminen ja verkottaminen.²⁹¹ Eli TVT:hen haluttiin selvästi aloitteen tavoitteiden ja toimilinjojen perusteella panostaa voimakkaasti.

Infrastruktuurin liittyvät tavoitteet olivat sisällöltään teeman *oppilaitoksien varustaminen uudella tekniikalla* mukaisia. Internet-yhteydet piti olla kaikilla EU:n kouluilla vuoteen 2002 mennessä myös muut oppimispaikat piti varustaa uusilla atk-laitteilla. Komissiosta vuoteen 2003 mennessä piti kaikilla oppilailla olla edellytykset internetin ja multimedia-apuvälineiden käyttöön. Vuoteen 2004 mennessä koulujen tietokoneiden määrä piti olla kolminkertaistettu. Lisäksi eri organisaatioiden välille (tutkimuslaitosten, yliopistojen, tiedekirjastojen ja koulujen) piti muodostaa verkostot.

292

Koulutustavoitteet kaikilla tasoilla olivat taas *TVT:n kehitys opetuskäyttöön ja opettajien TVT koulutuksen lisääminen* –teemojen mukaisia. Tavoitteena oli kouluttaa opettajat käyttämään vuoteen 2003 mennessä intranetiä ja multimedia-apuvälineitä. Eurooppalaiset perustaidot piti myös uudistaa siten, että atk-aidot ja perustietotekniikkaan liittyvät taidot olisivat kaikilla kunnossa. Kaikkien väestöryhmien pääsy kouluun oli tärkeää, jotta kaikilla olisi valmiudet tietoyhteiskunnassa.²⁹³ 2000-luvun taidot ovatkin näin keskeisessä asemassa myös eLearning-aloitteessa.

Koulutussisältöön ja koulujen verkottumiseen liittyvät tavoitteet olivat sisällöltään *TVT:n kehitys opetuskäyttöön ja yksityisen ja julkisen sektorin yhteistyön lähentämisen* teemojen mukaisia. Haluttiin, että kehitetään multimedia-palveluja ja –sisältöjä ja sen vuoksi pitikin kasvattaa koulutusjärjestelmien ja multimedia-teollisuuden yhteistyötä. Lisäksi komissio tahtoi, että koulujen ja yliopistojen välisiä internet-yhteyksiä

²⁹⁰ http://europa.eu/rapid/press-release_IP-00-522_fi.htm?locale=en

²⁹¹ KOM(2000) 318, 8-10.

²⁹² http://europa.eu/rapid/press-release_IP-00-522_fi.htm?locale=en

²⁹³ Euroopan yhteisöt 5/2000, 50.

parannetaan esimerkiksi tukemalla EU:n jäsenvaltioiden välistä European Schoolnet – aloitetta ja kouluttajien välisiä verkkoja.²⁹⁴

Komissio korosti, että eLearning-aloitteen tavoitteet olivat kunnianhimoisia ja jotta siinä siinä onnistutaan tulisi jäsenvaltioiden ja yksityisen alan sitouduttava siihen.²⁹⁵ Se että eLearning-aloite saatiin näin nopeasti ja kattavasti valmiiksi kertoo siitä, että 1990-luvun TVT:hen liittyvä koulutuspolitiikka otettiin käyttöön eLearning-aloitteessa. Nopeasti tullut aloite Lissabonin kokouksen jälkeen kertoo myös TVT:n tärkeästä roolista Lissabonin strategiassa. Tiedonannon päätelmissä tiivistä eLearning-aloitteen tärkeyden TVT:n näkökulmasta:

”Euroopan kansalaisten on aivan lähitulevaisuudessa hallittava uusi tieto- ja viestintäteknologia, jotta he kykenisivät toimimaan aktiivisesti yhtä enemmän osaamiseen perustuvassa yhteiskunnassa.”²⁹⁶

Jäsenvaltioiden opetusministerit ja kesäkuussa 2000 Feireassa kokoontunut Eurooppa-neuvosto tukivat eLearning-aloitetta.²⁹⁷ Maaliskuussa vuonna 2001 komission julkaisi eLearning-aloitteen pohjalta eLearning-toimintasuunnitelmansa vuosille 2001-2004. eLearning toimintasuunnitelmassa esitettiin eLearning-aloitteessa nousseiden asioiden toimeenpanokeinot.²⁹⁸

eLearning-aloitteen pohjalta eLearning-toimintasuunnitelmaan tuli lopulta neljä toimintalinjaa, joilla kaikilla oli omat aikataulut. Toimintalinjat olivat 1) infrastruktuureihin ja välineisiin liittyvät yhteistoimet, 2) koulutukseen liittyvät yhteistoimet, 3) palvelu- ja sisältönäkökohdat yhdistävät toimet ja 4) yhteistoimet yhteistyön ja vuoropuhelun vahvistamiseksi.²⁹⁹

²⁹⁴ http://europa.eu/rapid/press-release_IP-00-522_fi.htm?locale=en

²⁹⁵ KOM(2000) 318, 14.

²⁹⁶ Ibid.

²⁹⁷ Euroopan yhteisöt 6/2000, 84.

²⁹⁸ KOM(2001) 172, 2; Pépin 2006, 249.

²⁹⁹ KOM(2001) 172, 8-19.

Infrastruktuureihin ja välineisiin liittyvien yhteistoimien tarkoituksena oli arvioida ja seurata toimija sekä kokemuksia uuden TVT:n käyttämisestä koulutusjärjestelmissä. Tämän vuoksi oli kolme erityistoimea. Ensimmäinen oli päätöksenteossa käytettävä apuväline. Sen tarkoituksena oli luoda määrällisiä ja laadullisia indikaattoreita ja luoda strategisesti tärkeä tietokanta. Tietokannan avulla pystyttäisiin laatimaan infrastruktuuriin suosituksia ja määrittellä suhdeluvut, joilla tasapainotetaan menot välineiden, sisältöjen, koulutuksen ja henkilöresurssien kesken.³⁰⁰

Toinen erityistoimi oli uusiin oppimisympäristöihin liittyvä eurooppalainen tutkimusalue. Toimen avulla oli tarkoitus voimistaa pedagogista, sosioekonomista ja teknologista tutkimusta, TVT:tä hyödyntävässä oppimisessä ja TVT:n käyttämistä yleissivistävässä ja ammatillisessa koulutuksessa. Tarkoituksena oli lisäksi luoda ”virtuaalinen osaamiskeskus”, jonka avulla pystyttiin jakamaan tietoja ja kokemuksia TVT:n käytöstä. Keskuksen ajateltiin myös olevan silta koulutuksen ja tutkimuksen välillä. Toimessa erityisessä tarkastelussa olivat järjestelmien kehittyminen, virtuaalimallit ja yksilölliset erot.³⁰¹

Kolmas erityistoimi oli infrastruktuurien kehittäminen. Siinä tarkoituksena oli edistää opetukseen tarkoitettujen välineiden laatua. Toimen tarkoituksena oli myös kasvattaa ihmisten mahdollisuuksia käyttää niitä parantamalla avoimia oppimisen monitoimikeskuksia ja virtuaali-infrastruktuureja. Internettiin oli tarkoitus luoda eri kielillä portaaleja, joissa opetukseen tarkoitettut resurssit olisi helppo löytää ja helppo käyttää.³⁰²

Koulutuksen liittyvillä yhteistoimilla oli kaksi yhteistoimea 1) uudet taidot ja eLearning sekä 2) opettajien ja kouluttajien kouluttamiseen liittyvät yhteistoimet. Opettajien kouluttaminen TVT:n käyttöä varten nostettiin jälleen keskeiseen asemaan. Opettajien ja kouluttajien huono TVT-koulutus nostettiin myös keskeiseksi syyksi, miksei uutta tekniikka hyödynnetä opetuksessa. Toisella erityistoimella pyrittiin löytämään parhaat

³⁰⁰ KOM(2001) 172, 8.

³⁰¹ KOM(2001) 172, 9.

³⁰² KOM(2001) 172, 11

tavat käsitellä TVT:tä opetuksessa ja koulutuksessa. Lisäksi sillä pyrittiin kehittämään uusia tutkimuksia ja lähestymistapoja, joiden avulla voitaisiin parantaa koulutusjärjestelmiä ja levittää hyväksi todettuja toimintatapoja.³⁰³

Kolmas yhteistoimi oli, että palvelu- ja sisältönäkökohdat yhdistävä toimet koskivat monia eri osa-alueita. Koulutuspolitiikan ja TVT:n kannalta yhteistoimi sisälsi monia keskeisiä asioita. Esimerkiksi tieteen ja yhteiskunnan välisten eettisten kysymysten tutkimista TVT:n opetuskäytön kannalta. Lisäksi siinä korostettiin laadukkaiden opetussisältöjen luomista ja uusien opetusohjelmistojen kehittämistä ja tuotantomenetelmiä.³⁰⁴

Neljännellä yhteistoimella yhteistoimet yhteistyön ja vuoropuhelun vahvistamiseksi internettiin päätettiin, että perustetaan internet-sivu, johon kerättäisiin kaikki eLearning koskeva aineisto. Sen avulla pystyttiin helposti vaihtamaan tietoja ja kokemuksia ja kehittämään TVT:tä edelleen.³⁰⁵

eLearning-toimintasuunnitelmassa oli siis hyvin laajat toimet TVT:tä varten. Tämä tuo jälleen hyvin esille TVT:n tärkeän roolin koulutuspolitiikassa. eLearning-julkaisuilla haluttiin selvästi suuria vaikutuksia ja tuoda tekniikka nopeasti keskeisemmäksi osaksi koulutusta. Jotta tavoitteet eLearning-aloitteessa ja eLearning-toimintasuunnitelmassa saavutettaisiin, antoi komissio tukea kolmella tavalla. Ensimmäinen tuki oli, että jäsenvaltioita rohkaistiin rakennerahastojen käyttöön. Toinen oli se, että annettiin tukea EU:n omien ohjelmien kautta. Kolmas oli yhteistyö Euroopan investointipankin kanssa.³⁰⁶

eLearning-toimintasuunnitelmassa eriteltiin vielä tarkemmin, miten eLearning-aloitteen ja toimintasuunnitelmassa asetettuihin tavoitteisiin aiottiin päästä. Koulutusohjelmia hyödyntämällä Sokrates-, Leonardo da Vinci- ja nuoriso-ohjelmiin oltiin varattu vuosien 2000-2006 väliseksi ajaksi 3520 miljoonaa euroa, tästä noin 10 %

³⁰³ KOM(2001) 172, 11-13.

³⁰⁴ KOM(2001) 172, 14-18.

³⁰⁵ KOM(2001) 172, 18-19.

³⁰⁶ KOM(2000) 318, 11-12

aiottiin hyödyntää eLearning-aloitteen toteutumiseen. Komissio toi myös esille, että näissä ohjelmissa oli jo aloitettu TVT:hen liittyvää toimintaa ja sitä kautta otettiin käyttöön näiden ohjelmien väliset yhteistoimet. Tutkimuksen ja kehittämisen neljäntä puiteohjelmaa aiottiin myös hyödyntää siten että IST-ohjelmassa jatketaan uuden tekniikan käyttöä kouluissa ja siinä valmistetaan eLearningin toimintalinjoja sekä kehitetään huipputeknologiaa. Lisäksi neljänteen puiteohjelmaan kuuluva TTK-ohjelman osassa tuettua uusien oppimisympäristöjen kehittämistä jatkettaisiin.³⁰⁷ Näin EU:n koulutuspoliittiset ohjelmat saatiin osaksi eLearning-aloitetta.

Komissio aikoi myös ottaa teknologian kehittämiseen ja kilpailukykyyn liittyvät ohjelmat mukaan, että tavoitteisiin päästäisiin. TEN-Telecomin avulla aiottiin kehittää televiestintäverkkoja koko Euroopan palvelujen saavuttamiseksi. eContent-ohjelman avulla aiottiin kehittää digitaalisäilymarkkinoita ja tietoresursseja sekä kieliteknologiaa. Co digital kautta aiottiin tukea PK-yrityksien innovaatioita ja kasvattaa yhteistyötä yritysten ja yliopistojen välillä.³⁰⁸

Rakennerahastoissa Euroopan aluekehitysrahastolla (EAKR) oli vuosien 2000-2006 välillä 120 miljardin euron määrärahat. Näillä rahoilla aiottiin tukea puutteellisia infrastruktuureja ja alakohtaisia kehityksiä, esimerkiksi yliopistojen digitaaliverkkoja. EAKR:stä oli mahdollista saada myös tukea aluekehitysohjelmien kautta ja myös saamaan tukea TVT:neiden hankkimiseen. Lisäksi EAKR:ssä noin 400 miljoona euroa aiottiin hyödyntää uusien innovaatioihin. Euroopan sosiaalirahastolle (ESR) oli varattu 60 miljardia euroa koulujärjestelmien muokkaamiseen ja parhaiden mallien levittämiseen EU:ssa vuosien 2000-2006 välillä. ESR rahoitti myös tietotekniikkaosaamisesta parantavia toimia, ja rahoitus oli tarkoitettu lähinnä työttömille, syrjäytyneille ja koulutusta tarvitseville esimerkiksi opettajille ja kouluttajille.³⁰⁹

³⁰⁷ KOM(2001) 172, 5-6.

³⁰⁸ KOM(2001) 172, 6.

³⁰⁹ KOM(2001) 172, 6-7.

Työllisyyden suuntaviivat ja sitä kautta Luxemburgin prosessi nostettiin yhdeksi keinoksi, jolla tavoitteisiin päästäisiin. Komissio korostikin vuoden 2011 suuntaviivoja juuri eLearningia varten.³¹⁰ Turunen toikin esille, että vuoden 2011 suuntaviivoissa koulutukselliset asiat olivat neljän vuoden aikana kasvaneet. Hänestä huomioitavaa oli, että TVT:n oli enemmän esillä suuntaviivoissa. Vuodelle 2001 tehdyt suuntaviivat keskittyivät TVT:n näkökulmasta etenkin tietotekniikan ja viestinnän taitoihin, internet-yhteyksiin kouluissa, opettajien tietoteknisiin taitoihin, ”digilukutaitoon” ja verkko-oppimiseen. Eli samoihin asioihin, mitä oltiin nostettu esille myös eLearning-aloitteessa. Muita koulutuksen liittyviä asioita, joihin keskityttiin olivat nuorten ja aikuisten lukutaito, ryhmiin, joissa esiintyy oppimisvaikeuksia ja koulutukseen liittyvän syrjinnän ehkäisemiseen.³¹¹

Euroopan investointipankki (EIP) korosti Innovaatio 2000-aloitteessaan inhimillistä pääomaa. EIP oli varannut 15 miljardia euroa innovaatiotoimia varten kolmeksi vuodeksi ja näin se pystyi rahoittamaan koululaitoksiin infrastruktuureja laitteita uuden tekniikan käyttöä varten. Se pystyi myös rahoittamaan ”opetuskäyttöön tarkoitettuja multimediasisältöjä, virtuaalikirjastoja ja -yliopistoja sekä tutkimuskeskusten verkottumista.”

Turunen nostaakin esille, että EU:ssa panostettiin massiivisesti TVT:hen.³¹² Havaintoni aineistosta tukevat Turusen ajatuksia. Lissabonin strategian, eLearning-aloitteen ja eLearning-toimintasuunnitelman lopputuloksena TVT:stä oli tullut keskeinen ja tärkeä osa EU:n koulutuspolitiikkaa. Vuonna 1995 julkaistu valkoinen kirja Opettaminen ja oppiminen: kohti kognitiivista yhteiskuntaa näkyi selkeästi näissä ohjelmissa. Suora osoitus sen vaikutuksesta on valkoisen kirjan perusteella määrittelemieni TVT-teemojen esiintyvyys näissä julkaisuissa. Kaikki TVT-teemat (*TVT:n kehitys opetuskäytössä, opettajien koulutuksen lisääminen, TVT:n käyttömahdollisuuksista tiedottaminen, julkisen ja yksityisen sektorin yhteistyön lähentäminen ja oppilaitoksien*

³¹⁰ KOM(2001) 172, 6-7.

³¹¹ Turunen 2001, 26.

³¹² Turunen 2001, 31.

varustaminen uudella tekniikalla) olivat EU:n TVT:hen liittyvässä koulutuspolitiikassa mukana.

1990-luvun ja 2000-luvun alun EU:n TVT-koulutuspolitiikasta syntyneet toimet otettiin siis eLearning julkaisujen tavoitteiden saavuttamiseksi laajasti käyttöön. Näiden vuosien aikana myös koko EU:n koulutuspoliittinen asema oli muuttunut. Lissabonin strategian myötä EU:sta oli tullut isompi toimija myös koulutuspolitiikan puolella. Tämä on merkittävää, koska eEurope-aloitteen kautta Lissabonin strategiassa TVT oli tärkeä osa.

Loppulause

Teknologinen kehitys oli johtanut 1990-luvulla siihen, että yhteiskunnan nähtiin muuttuvan tai jo muuttuneen tietoyhteiskunnaksi. EU:n poliittinen johto joutui 1990-luvulla vastaamaan uusiin yhteiskunnallisiin haasteisiin. Vastauksena haasteisiin, joita olivat esimerkiksi yhtenäismarkkinoiden luominen, globaalit markkinat ja kilpailu sekä tietotekniikan nopea kehittyminen ja vanheneva väestönrakenne, komissio julkaisi 5.12.1993 valkoisen kirjan Kasvu, kilpailukyky ja työllisyys. Siinä koulutuspolitiikka ja elinikäinen oppiminen nousivat keskeiseen asemaan. Elinikäisen oppimisen lisäksi myös TVT:stä tuli isompi osa EU:n koulutuspolitiikkaa.

Vuonna 1995 komissio julkaisi valkoisen kirjan Opettaminen ja oppiminen: kohti kognitiivista yhteiskuntaa. Valkoista kirjaa pidetään yhtenä EU:n vaikuttavimpana julkaisuna koulutuspolitiikassa. Valkoisen kirjan julkaisuun oli kolme syytä. Syyt olivat 1) tietoyhteiskunta, 2) globalisaatio sekä 3) tieteellinen ja tekninen kulttuuri. Valkoisessa kirjassa käsiteltiin monia eri koulutuspolitiikkaan liittyviä aiheita. TVT oli yksi näistä. TVT nähtiin yhtenä apukeinona vastata yhteiskunnan uusiin haasteisiin. Sen mukaan tekninen kehitys ei koskenut vain työmaailmaa vaan koko yhteiskuntaa, minkä takia myös koulumaailman tulisi muuttua. Erityisesti pelko tulevaisuuden työpaikoista ja työllisyydestä edisti TVT:n asemaa EU:n koulutuspolitiikassa. Valkoisesta kirjasta oli mahdollista myös huomata, että komissio tahtoi EU:n koulutuspolitiikan menevän lähemmäs Yhdysvaltojen mallia.

Valkoisen kirjan sisällöistä muodostui viisi eri TVT-teemaa. Teemat olivat: *TVT:n kehitys opetuskäyttöön, opettajien TVT koulutuksen lisääminen, TVT:n käyttömahdollisuuksista tiedottaminen, julkisen ja yksityisen sektorin yhteistyön lähentäminen ja oppilaitoksien varustaminen uudella tekniikalla*. Samat teemat toistuivat pro gradu -tutkimuksen aineiston muissa EU:n koulutuspoliittisissa julkaisuissa. Teemat toivatkin hyvin esille EU:n koulutuspolitiikan TVT:hen liittyvän sisällön.

Vuosien 1996-1997 aikana keskustelu koulutuspolitiikasta oli merkittävää, ja eri julkaisuissa TVT:hen liittyvät koulutuspoliittiset teemat olivat esillä. Tärkeä tekijä siihen oli vuoden 1996 julistaminen elinikäisen oppimisen teemavuodeksi. Vuoden aikana komissio julkaisi myös vihreän kirjan Elämä ja työ tietoyhteiskunnassa- ihmisläheisyys etusijalle. Myös tässä julkaisuissa TVT oli tärkeä asia, jota korostettiin. Vihreän kirjan tarkoituksena oli tuoda esille, että nopea teknologian kehitys oli muuttanut maailmaa, minkä takia myös koulutusjärjestelmien piti muuttua. Firenzen Eurooppa-neuvoston kokouksessa kesällä 1996 esitettiin pyyntö komissiolle tehdä toimintasuunnitelma Oppimisesta tietoyhteiskunnassa. Toimintasuunnitelma hyväksyttiin 2.10.1996 ja sen toiminta-aikana olivat vuodet 1996-1998. Se oli ensimmäinen komission toimintasuunnitelma, jossa TVT oli näin keskeinen tekijä. Kaikki TVT-teemat olivat osa toimintasuunnitelman sisältöä.

Komission lisäksi myös EU:n neuvosto antoi julkaisuja, jotka liittyivät TVT:hen. Tärkeimmät näistä olivat vuonna 1996 julkaistu päätöslauselma Koulutusalan multimediaohjelmistoista ja vuonna 1997 julkaistu päätelmä Koulutuksesta, tieto- ja viestintäteknikasta sekä opettajakoulutuksen tulevaisuudesta. EU:n neuvoston nosti näissä julkaisuissa esille TVT:n tärkeää asemaa ja kaikki aiemmin määrittelemäni TVT-teemat esiintyivät niiden sisällössä. Neuvosto antoi niihin liittyen kehotuksia komissiolle ja jäsenvaltioille. Kehotukset eivät olleet sitovia, mutta esimerkiksi komissio nosti myöhemmin esille julkaisujen tärkeän merkityksen koulutuspolitiikan kannalta.

Taloudelliset tekijät ja työttömyys olivat tuona aikana tärkeä syy EU:n koulutuspolitiikan suunnalle. Vuoden 1997 aikana niistä tuli entistä keskeisempiä Amsterdamin Eurooppa-neuvoston ja Luxemburgin Eurooppa-neuvoston kokouksien myötä. Näiden tuloksena koulutuspolitiikka lähentyi entisestään muita politiikan aloja, erityisesti sosiaali- ja työpolitiikkaa. Luxemburgin prosessin alkamisen yhteydessä alettiin antaa jäsenvaltiolle jokaiselle vuodelle komission laatimat ja EU:n neuvoston hyväksymät työllisyyden suuntaviivat. Suuntaviivoissa korostui koulutuspolitiikka ja samalla myös kasvavassa määrin korostuivat TVT:hen liittyvät teemat.

Vuonna 2000 alkoivat kolme EU:n keskeisintä koulutuspoliittista ohjelmaa, joita olivat ammatilliseen koulutukseen keskittynyt Leonardo da Vinci-ohjelman toinen vaihe, koulutukseen keskittynyt Sokrates-ohjelman toinen vaihe sekä Nuorisotoimintaohjelma. Näiden ohjelmien sisältöjen suunnittelut aloitettiin jo useita vuosia aiemmin, jotta ohjelmat olisi saatu nopeasti aloitettua vanhojen koulutusohjelmien päätyttyä. Tähän liittyen komissio julkaisi 12.11.1997 tiedonannon Tietojen ja taitojen Eurooppaan. Tiedonannon tarkoituksena oli tuoda esille vuosien 2000-2006 koulutuksen ja nuorisopolitiikan suuntaviivat. Tiedonannossa TVT oli jälleen keskeinen asia, mikä näkyi esimerkiksi siinä, että TVT-teemat *TVT:n käyttömahdollisuuksista tiedottaminen*, *TVT:n kehitys opetuskäyttöön*, *Oppilaitoksien varustaminen uudella tekniikalla* ja *Julkisen ja yksityisen sektorin yhteistyön lisääminen* olivat osa tiedonantoa. Tiedonannolla oli suuri merkitys koulutusohjelmien sisältöihin ja TVT:n vaikutus näkyi Leonardo da Vinci – ja Sokrates –ohjelmissa. Tiedonannosta tuli myös hyvin esille, että komissio piti tietoyhteiskunnassa koulutusta tärkeänä tekijänä. Komissio toikin jopa esille, että koulutukseen liittyvät asiat pitäisi olla EU:n toiminnan neljäs pilari.

Leonardo da Vinci - ohjelmassa TVT-teemat: *TVT:n kehitys opetuskäyttöön* ja *julkisen ja yksityisen sektorin yhteistyön lisääminen* olivat osa TVT-koulutuspolitiikka. Sokrates-ohjelmassa TVT oli vielä keskeisempi asia. Tästä selkeä osoitus on se, että Sokrates-ohjelmassa oli oma alaohjelma nimeltään Minerva-ohjelma, jonka tarkoituksena oli etäopetuksen ja TVT:n käyttämisen kehittäminen opetuksessa. Sokrates-ohjelman tavoitteissa ja toimissa ilmeni TVT-teemoista neljä: *TVT:n kehitys opetuskäyttöön*, *opettajien TVT koulutuksen lisääminen*, *TVT:n käyttömahdollisuuksista tiedottaminen* ja *oppilaitoksien varustaminen uudella tekniikalla*.

Vuoden 1999 lopulla EU:n komission julkaisi eEurope-aloitteen Lissabonin 23.-24.3.2000 pidettyä kokousta varten. Sen tarkoituksena oli varmistaa, että EU hyötyisi mahdollisimman paljon tietoyhteiskunnan muutoksista. eEurope-aloitteessa myös TVT oli keskeinen tekijä. Se näkyi esimerkiksi siinä, että aloitteessa korostettiin TVT-teemaa *oppilaitoksien varustaminen uudella tekniikalla*. eEurope-aloite toi voimakkaasti esille, sen että tekniikan kehitys oli muuttanut eurooppalaista yhteiskuntaa.

Lissabonin Eurooppa-neuvoston kokous 23.-24.3.2000 muutti radikaalisti sekä EU:n politiikkaa että sen koulutuspolitiikkaa. Lissabonin strategian myötä koulutuspolitiikasta tuli keskeisempi politiikan alue EU:ssa. Lissabonin kokouksessa annettiin jo monia TVT:hen liittyviä tavoitteita. Teemoista *TVT:n kehitys opetuskäyttöön ja oppilaitoksien varustaminen uudella tekniikalla* oli osana tavoitteita. TVT:n kannalta oli keskeistä, että aiemmin komission julkaisema eEurope-aloite otettiin yhdeksi kokonaisuudeksi Lissabonin strategiaa.

Lissabonin strategian jälkeen julkaistiin 25.5.2000 eLearning-aloite, joka oli osa eEurope-aloitetta. Seuraavana vuonna 28.3.2001 eLearning-ohjelman pohjalta julkaistiin eLearning-toimintasuunnitelma. eLearning-julkaisujen tarkoituksena oli komission mukaan korjata TVT:hen liittyvät puutteet EU:ssa. Nämä eLearning-asiakirjat kokosivat yhteen TVT:n liittyvän koulutuspolitiikan 1990-luvun ajalta ja nostivat viimeistään tässä vaiheessa Lissabonin strategian yhteydessä TVT:n keskeiseen rooliin EU:n koulutuspolitiikassa. Julkaisuissa kaikki TVT-teemat olivat mukana.

eLearning-aloitteessa oli monia eri tavoitteita, jotka jaettiin kolmeen eri tavoitekokonaisuuteen: 1) infrastruktuuriin liittyvät tavoitteet, 2) koulutustavoitteet kaikilla tasoilla ja 3) koulutussisältöön ja koulujen verkottumiseen liittyvät tavoitteet. eLearning-toimintasuunnitelmassa eLearning-aloitteen pohjalta julkaistiin toimintalinjat. Toimintalinjat olivat infrastruktuureihin ja välineisiin liittyvät yhteistoimet, koulutukseen liittyvät yhteistoimet, palvelu- ja sisältönäkökohtia yhdistävät toimet sekä yhteistoimet yhteistyön ja vuoropuhelun vahvistamiseksi. eLearning-toimintasuunnitelman kunnianhimoisiin tavoitteisiin aiottiin päästä hyödyntämällä kolmea eri tapaa. Tavat olivat 1) jäsenvaltioiden rohkaiseminen rakennerahastojen käyttöön, 2) EU:n omat ohjelmat ja 3) yhteistyö Euroopan investointipankin kanssa. eLearning julkaisujen tavoitteiden saavuttamiseksi komissio hyödynsi 1990-luvulla ja 2000-luvun alussa kehitettyjä eri toimia ja näin eLearning-aloite kasasi tutkimuksessani esiteltyjä EU:n toimia yhteen eLearningin edistämiseen.

TVT-teemat tuovat hyvin esille EU:n koulutuspolitiikan keskeisimmät asiat TVT:heen liittyen vuosien 1995-2001 välisenä aikana. TVT nähtiin uudessa tietoyhteiskunnassa välttämättömänä, jotta kansalaisista tulisi yhteiskunnan jäseniä. Verrattuna 1990-luvun koulutuspolitiikkaan 2000-luvun vaihteen keskeisin ero oli TVT:n näkökulmasta oli, että Lissabonin strategian myötä koulutuspolitiikka sai EU:ssa paremman aseman. TVT taas oli keskeinen asia Lissabonin strategiassa, joten se paransi sen asemaa. Muutokset luonnollisesti kasvattivat TVT:n edistämistä, mikä näkyi esimerkiksi siinä, että hyvin pian Lissabonin kokouksen jälkeen julkaistiin eLearning-aloite. Aloitteen nopea julkaisu kertoo mielestäni myös siitä, että komissiolla oli jo tiedossa monia TVT:lle tärkeitä kehitysasioita. Tähän syynä oli se, että 1990-luvun aikana TVT:n merkitys koulutuspolitiikassa oli kasvanut julkaisuissa ja ohjelmissa, kuten olen tuonut esille. Koulutuksen ja TVT:n avulla EU:ssa uskottiin, että voitaisiin vastata 1990-luvun haasteisiin ja parantaa kilpailukykyä verrattuna Yhdysvaltoihin ja Japaniin.

Tutkimusaiheen esittelyssä toin esille EU:n koulutuspolitiikkaa ja TVT:tä on tutkittu paljon aiemmin, muttei tästä näkökulmasta, jonka tuon pro gradu -tutkielmassani esille. Uutta tutkielmani tuo EU:n TVT-koulutuspolitiikan sisällön kautta, koska tätä ei ole avattu aikaisemmissa tutkimuksissa. Lisäksi avaan myös monipuolisesti TVT:n näkökulmasta vuosien 1995-2001 välisenä aikana tapahtuneita TVT:hen liittyviä EU:n koulutuspoliittisia muutoksia. Muutoksia on toki tutkittu aikaisemmin, mutta TVT-näkökulmani täydentää tutkimuskenttää.

Aikaisemmin TVT:n on kerrottu olleen osa EU:n koulutuspolitiikkaa käsittelyajanjaksoni aikana. Esimerkiksi Pépin ja Ertl ovat tuoneet tutkimuksissaan sen esille, ja tätä näkemystä myös tutkimustulokseni tukevat. Tutkimukset eivät kuitenkaan avaa tarkemmin sitä, missä EU:n julkaisuissa TVT:stä kirjoitettiin, mihin taas tutkielmani vastaa. Tutkimukseni myös vahvistaa Ertlin havaintoa siitä, että EU:n koulutuspolitiikan yksi suunta oli ollut TVT:n edistäminen koulutuksessa. Pépin tuo toki myös esille tutkimuksessaan keskeisiä TVT:aan liittyviä ohjelmia ja niiden vaikutuksia.

Koen, että onnistuin vastaamaan tutkimuskysymyksiini rajaamani aiheiston avulla. Jatkotutkimuksissa voitaisiin tarkastella TVT:n roolia asiakirjojen laatijoiden mukaan.

Olisi mielenkiintoista selvittää, miten asiakirjojen laatijoiden erilaiset taustat ovat voineet vaikuttaa asiakirjojen sisältöön. Esimerkiksi TVT:n roolin muutoksia saman jakson aikana voisi tarkastella asiakirjojen tekijöiden perusteella. Tekijöiden tausta on varmasti vaikuttanut asiakirjojen sisältöihin. Lisäksi TVT:tä voisi tarkastella vuonna 1986 alkaneiden tutkimuksen ja teknologian kehittämisen puiteohjelmien perusteella. Pro gradussani näiden seikkojen tarkastelu jäi suuren aineistomäärän vuoksi vähäiseksi.

EU:n koulutuspolitiikkaan liittyvän TVT:n tarkastelu 2000-luvulla on myös hyvä jatkotutkimuksen aihe. Kiinnostavia kysymyksiä voisivat esimerkiksi olla, miten EU:n TVT-koulutuspolitiikka muuttui 2000-luvun aikana? Miten siihen vaikutti EU:n vuonna 2002 julkaisema Koulutus 2010-ohjelma? Mitä konkreettisia muutoksia TVT:hen tuli Sokrates ja Leonardo da Vinci –ohjelmien kautta? Mitä konkreettisia muutoksia TVT:hen liittyen tapahtui Lissabonin strategian ja eLearning julkaisujen myötä?

EU:n kasvanut koulutuspolitiikka ja sitä kautta myös TVT:n keskeinen tuleminen osaksi tätä koulutuspolitiikkaa selittyy hyvin sen ajan yhteiskunnallisilla muutoksilla. TVT onkin viimeisien vuosien aikana aiheuttanut paljon keskustelua puolesta ja vastaan koulumaailmassa. On kuitenkin selvää, että TVT:stä on tullut kiinteä osa nykypäivän koulutusta. EU onkin omilla toimillaan edistänyt TVT:n yleistymistä koulutuksessa ja uskon sen ollenkin yksi keskeinen taustavaikuttaja TVT:n yleistymisessä EU:n jäsenvaltioiden koulutuspolitiikassa.

Lähdeluettelo

I Lähteet

EU-lainsäädännön asiakirjat ja muut julkiset asiakirjat sekä EU:n virallisen lehden todistusvoimaiset sähköiset versiot – 24 kielellä. <http://eur-lex.europa.eu/homepage.html>

1995:

Euroopan parlamentin päätös Nro 2493/95 /EY, tehty 23. päivänä lokakuuta 1995, vuoden 1996 julistamisesta "Elinikäisen oppimisen vuodeksi Euroopassa" <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/PDF/?uri=CELEX:31995D2493&from=FI>

EUR-lex. 1995: Socrates - Phase I <http://eur-lex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/HTML/?uri=URISERV:c11023&from=DE>

1996:

Dublinin Eurooppa-neuvosto 13. – 14. joulukuuta 1996 puheenjohtajan päätelmät. <http://www.consilium.europa.eu/fi/european-council/conclusions/pdf-1993-2003/DUBLININ-EUROOPPA-NEUVOSTO/>

Euroopan komissio 1996: *Euroopan unionin tiedote 1-2/1996*. Euroopan yhteisöt, Belgia.

Euroopan komissio 1996: *Euroopan unionin tiedote 3/1996*. Euroopan yhteisöt, Belgia.

Euroopan komissio 1996: *Euroopan unionin tiedote 6/1996*. Euroopan yhteisöt, Belgia.

Euroopan komissio 1996: *Euroopan unionin tiedote 10/1996*. Euroopan yhteisöt, Belgia.

Euroopan komissio 1996: *Tietoyhteiskunta*. EHTY-EY-Euratom, Bryssel. Luxemburg.

Euroopan komissio 1996: *Valkoinen kirja. Opettaminen ja oppiminen: kohti kognitiivista yhteiskuntaa*. EHTY-EY-Euratom, Bryssel.

Firenzen Eurooppa-neuvosto 21. – 22. kesäkuuta 1996. Puheenjohtajan päätelmät.

<http://www.consilium.europa.eu/fi/european-council/conclusions/pdf-1993-2003/FIRENZEN-EUROOPPA-NEUVOSTO/>

Komission kertomus. Comett II. Bryssel, 16.09.1996. KOM(96) 410 lopull.

<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/PDF/?uri=CELEX:51996DC0410&qid=1469447747897&from=FI>

Neuvoston päätelmät annettu 20. päivänä joulukuuta 1996, elinikäisen oppimisen strategiasta (97/C7/02).

[http://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/PDF/?uri=CELEX:31997Y0110\(02\)&from=FI](http://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/PDF/?uri=CELEX:31997Y0110(02)&from=FI)

Neuvoston päätelmät annettu 20. päivänä joulukuuta 1996, koulun tehokkuudesta: periaatteita ja menettelytapoja koulussa menestymisen parantamiseksi (97/C7/01).

[http://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/PDF/?uri=CELEX:31997Y0110\(01\)&from=FI](http://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/PDF/?uri=CELEX:31997Y0110(01)&from=FI)

Neuvoston päätöslauselma, annettu 6. päivänä toukokuuta 1996, koulutusalan multimediaohjelmistosta (96/C 195/03).

Tutkimus tieto- ja viestintätekniikan vaikutuksesta opettajan työhön. Avoin

tarjouspyyntö (DG XXII/23/96) (96/C 209/24) <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/PDF/?uri=CELEX:C1996/209/24&qid=1462870454101&from=FI>

Vihreä kirja – Elämä ja työ tietoyhteiskunnassa- ihmisläheisyys etusijalle

/* KOM/96/0389 lopull. */ <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/AUTO/?uri=CELEX:51996DC0389&qid=1463650436331&rid=3>

1997:

Euroopan komissio 1997: *Euroopan unionin tiedote 1-2/1997*. Euroopan yhteisöt, Belgia.

Euroopan komissio 1997: *Euroopan unionin tiedote 6/1997*. Euroopan yhteisöt, Belgia.

Euroopan komissio 1997: *Euroopan unionin tiedote 10/1997*. Euroopan yhteisöt, Belgia.

Euroopan komissio 1997: *Oppiminen tietoyhteiskunnassa: koulutusta koskevan eurooppalaisen aloitteen toimintasuunnitelma (1996-1998)*. Euroopan yhteisöt, Iso-Britannia. http://bookshop.europa.eu/fi/oppiminen-tietoyhteiskunnassa-pbC20296351/downloads/C2-02-96-351-FI-C/C20296351FIC_001.pdf?FileName=C20296351FIC_001.pdf&SKU=C20296351FIC_PDF&CatalogueNumber=C2-02-96-351-FI-C

Euroopan yhteisöjen komissio, 1997: *Agenda 2000 kohti vahvempaa ja laajempaa unionia*. KOM(97) 2000 lopull. VOL. I. http://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:80958a30-795a-4152-99a5-cf86f455a211.0002.01/DOC_1&format=PDF

Komission tiedonanto: neuvostolle, Euroopan parlamentille, talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle: tietojen taitojen Eurooppaan. KOM(97) 563 lopull. <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/?qid=1463652221496&uri=CELEX:51997DC0563>

Neuvoston päätelmät, annettu 22. päivänä syyskuuta 1997, koulutuksesta, tieto- ja viestintäteknikasta sekä opettajankoulutuksesta tulevaisuudessa (99/C 303/03).

Neuvoston päätöslauselma, annettu 15. päivänä joulukuuta 1997, työllisyyden suuntaviivoista vuodeksi 1998.

1998:

Euroopan komissio 1998: *Euroopan unionin tiedote 5/1998*. Euroopan yhteisöt, Belgia.

Euroopan komissio 1998: *Euroopan unionin tiedote 6/1998*. Euroopan yhteisöt, Belgia.

Euroopan komissio 1998: *Euroopan unionin tiedote 11/1998*. Euroopan yhteisöt, Belgia.

Sorbonne Joint Declaration: Joint declaration on harmonisation of the architecture of the European higher education system.

http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Koulutus/artikkelit/bologna/liitteet/Sorbonne_declaration.pdf

1999:

EUR-lex. 1999: eEurope - Tietoyhteiskunta kaikille.

<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/?uri=URISERV%3A124221>

EUR-lex. 1999: Leonardo da Vinci -ohjelma (vaihe II) 2000-2006. <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/?uri=URISERV%3Ac11025>

Euroopan komissio 1999: *Euroopan unionin tiedote 1-2/1999*. Euroopan yhteisöt, Belgia.

Euroopan komissio 1999: *Euroopan unionin tiedote 9/1999*. Euroopan yhteisöt, Belgia.

Neuvoston päätös, tehty 26. päivänä huhtikuuta 1999, yhteisön ammatillista koulutusta koskevasta Leonardo da Vinci -toimintaohjelmasta (1999/382/EY).

<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/?uri=celex:31999D0382>

The Bologna Declaration of 19 June 1999 Joint declaration of the European Ministers of Education.

http://www.ehea.info/Uploads/Declarations/BOLOGNA_DECLARATION1.pdf

2000:

EUR-lex. 2000: Nuoriso-toimintaohjelma 2000-2006. <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/?uri=URISERV%3Ac11603>

Euroopan komissio 2000: *Euroopan unionin tiedote 3/2000*. Euroopan yhteisöt, Belgia.

Euroopan komissio 2000: *Euroopan unionin tiedote 5/2000*. Euroopan yhteisöt, Belgia.

Euroopan komissio 2000: *Euroopan unionin tiedote 6/2000*. Euroopan yhteisöt. Belgia

Euroopan parlamentin ja neuvoston päätös N:o 253/2000/EY, tehty 24. päivänä tammikuuta 2000, yhteisön koulutusalan Sokrates-toimintaohjelman toisesta vaiheesta. <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/?uri=celex:32000D0253>

IP/00/522." Bryssel, 24. toukokuuta 2000 Komissio hyväksyi eLearning-aloitteen, jolla muokataan koulutusjärjestelmiä tietotaloutta ja digitaalikulttuuria varten."

http://europa.eu/rapid/press-release_IP-00-522_fi.htm?locale=en

Komission kertomus neuvostolle ja Euroopan parlamentille: huomispäivän koulutus innovaation edistäminen uuden tekniikan avulla. Bryssel 27.1.2000 KOM(2000) 23 lopullinen.

<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/PDF/?uri=CELEX:52000DC0023&qid=1469623385403&from=FI> '

Komission tiedonanto: eLearning – katse huomispäivän koulutukseen. Bryssel 25.5.2000 KOM(2000) 318 lopullinen. <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/PDF/?uri=CELEX:52000DC0318&from=FI>

Puheenjohtajan päätelmät Lissabonin Eurooppa-neuvosto 23. ja 24. maaliskuuta 2000. [http://www.consilium.europa.eu/fi/european-council/conclusions/pdf-1993-2003/LISSABONIN-EUROOPPA-NEUVOSTO--PUHEENJOHTAJAN-P%3%84%C3%84TELM%3%84T--Council-documents-\(en-fr\)-mentioned-in-the-](http://www.consilium.europa.eu/fi/european-council/conclusions/pdf-1993-2003/LISSABONIN-EUROOPPA-NEUVOSTO--PUHEENJOHTAJAN-P%3%84%C3%84TELM%3%84T--Council-documents-(en-fr)-mentioned-in-the)

[Annex-to-be-found-under-Press-Release-LibraryMiscellaneous;-Commission-documents-under-http.europa.eu/](#)

EUR-lex. 2000: SOKRATES - toinen vaihe.

<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/?uri=URISERV%3Ac11043>

2001:

Komission tiedonanto neuvostolle ja Euroopan parlamentille: eLearning-toimintasuunnitelma, katse huomispäivän koulutukseen, KOM(2001)172.

<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/PDF/?uri=CELEX:52001DC0172&qid=1469446543969&from=FI>

2002:

Koulutuksen ja kulttuurin pääosasto, 2002: *Elinikäinen oppiminen kaikkien ulottuville*. Euroopan yhteisöt, Belgia.

II Tutkimuskirjallisuus

Blomqvist, Carita 2007: *Avoin koordinaatiomenetelmä Euroopan unionin koulutuspolitiikassa*. Tampereen yliopistopaino Oy – Juvenes Print. Tampere.

Cerc, Louis & Elo, Kimmo 2014: *Aatteesta instituutioksi: Euroopan unionin historia ja rakenteet*. Tekijät ja Avain 2014. Helsinki.

Dale, Roger & Robertson, Susan 2002: "The Varying Effects of Regional Organizations as Subjects of Globalization of Education." *Comparative education review*. S. 10-36. February 2002. Vol. 46, No. 1.

Dehmel, Alexandra 2006: "Making a European area of lifelong learning a reality? Some critical reflections on European union's learning policies." *Comparative Education*. S. 49-62. August 2006. Vol. 42 Issue 1.

E-learning nordic 2006: *E-Learning nordic 2006 -Tietotekniikan vaikutukset koulutyöhön*. Ramboll Management. Kööpenhamina.

Ertl, Hubert 2006: "European Union policies in education and training: the Lisbon agenda as a turning point?". *Comparative Education*. S. 5-27. August 2006, Vol. 42, Issue 1.

EUR-Lex. 1986: Comett I. <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=URISERV%3Ac11015a>

European Commission 2016: From 6 to 28 members. http://ec.europa.eu/enlargement/policy/from-6-to-28-members/index_en.htm (Luettu 1.6.2016.)

European Schoolnet 2016: About European Schoolnet. <http://www.eun.org/about;jsessionid=78EBEEA8B6969C383D7513004882B906>

Euroopan parlamentti. 2016: Faktatietoa EU:n työllisyyspolitiikasta http://www.europarl.europa.eu/atyourservice/fi/displayFtu.html?ftuid=FTU_5.10.3.html (Luettu 10.6.2016)

Eurydice, 2001: *ICT@Europe.edu: Information and Communication Technology in European Education systems*. Survey 4. European Unit, Brussels (Belgium). <http://files.eric.ed.gov/fulltext/ED458871.pdf>

Field, John 1997: "The Learning Society and the European Union: A Critical Assessment of Supranational Education Policy Formation". *Journal of Studies in International Education*. S. 73-92. Fall 1997. Issue 1.

Green, Andy. 2002. "The many faces of lifelong learning: recent education policy trends in Europe". *Journal of Education policy*. S. 611–626. December 2002. Vol. 17. Issue 6.

Hake, Barry, J. 1999: "Lifelong Learning Policies in the European Union Developments and Issues". *Compare: A Journal of Comparative Education*. S. 53-69. March 1999. Vol. 29. Issue 1.

Istance, David. 2011. Education at OECD: Recent Themes and Recommendations. *European Journal of Education*, S. 87-100. Vol. 46. Issue 1.

Kemppainen, Jutta 2002: *Uljaan tulevaisuuden suunnannäyttäjät: Yhdysvaltain, Euroopan unionin ja Suomen informaatioteknologia-ohjelmat vuosina 1993-1994*. Oulun yliopisto. Oulu.

Kemppainen, Jutta 2007: *Taloukasvu, kilpailukyky ja informaatioteknologian läpimuro: Yhdysvaltain, Euroopan unionin, Ruotsin ja Suomen informaatioteknologia-ohjelmat ja niihin liittyvät poliittiset suunnitelmat sekä tulevaisuuskuva vuosina 1993-1998*. Oulun Yliopisto. Oulu.

Kim, Jong Suk 2005: "The Effects of a Constructivist Teaching Approach on Student Academic Achievement, Self-concept, and Learning Strategies". *Asia Pacific Education Review*. S. 7-19. Vol. 6. Number 1.

Langworthy, Maria & Shear, Linda & Novais, Gabriel & Means, Barbara & Gallagher, Larry, 2010: *ITL Research Design*. SRI international.

http://www.itlresearch.com/images/stories/reports/ITL%20Research%20design_15%20Nov%202010.pdf

Laukkanen, Reijo & Ollikainen, Aaro 2001: "Kansainvälinen yhteistyö koulutuspolitiikassa". *Irtiotto 90-luvun koulutuspolitiikasta: koulutuspoliittinen artikkelikokoelma*". Toimittaneet Raimo Mäkinen & Olli Poropudas. Painosalama Oy, Turku.

Lehikoinen, A. 2002. "Tutkintojärjestelmien ja korkeakoulumallien kehitys Euroopassa." *Omalla tiellä. Ammattikorkeakoulut kymmenen vuotta*. S. 340-349. ARENE. Helsinki: Edita.

Lehtisalo, Liekki & Raivola, Reijo 1999: *Koulutus ja koulutuspolitiikka 2000-luvulle*. WSOY – kirjapainoyksikkö, Juva.

Naumanen, Päivi & Leppänen, Riina & Rinne, Risto 2008: "Euroopan unionin muuttuva koulutuspolitiikka". *Suomalainen ja virolainen koulutus ja EU:n uusi koulutuspolitiikka*. S.227-326. Toimittaneet Risto Rinne & Larissa Jogi & Riina Leppänen & Marjaana Korpas & Kirsi Klemelä. Painosala Oy, Turku.

Norrena, Juho 2013: *Opettaja tulevaisuuden taitojen edistäjänä "Jos haluat opettaa noita taitoja, sinun on ensin hallittava ne itse"*. Jyväskylä University Printing House. Jyväskylä.

Norrena, Juho & Kankaanranta, Marja & Nieminen, Marianna 2011: "kohti innovatiivisia opetuskäytänteitä". *Opetusteknologia koulun arjessa*. S. 77-100. Toimittanut Marja Kankaanranta. Kirjoittajat, Koulutuksen tutkimuslaitos ja Agora Center. Jyväskylä.

Ohmae, Kenichi 1987: *kansainvälisen kilpailunmestarit ja haastajat, Eurooppa Amerikka Aasia*. Amer-yhtymä Oy Weilin+Gröös kirjapaino. Espoo.

Ollikainen, Aaro 1996, "Yhteiseen eurooppalaiseen koulutuspolitiikkaan? Huomioita EU:n koulutuspolitiikan kehityksestä". *Erilaistuva koulutuspolitiikka*. S. 97-110. Toimittanut Juha-Pekka Liljander, Jyväskylän yliopistopaino,

Ollikainen, Aaro 1999: *The Single Market for Education and National Educational Policy: Europeanisation of Finnish Education Policy Discourses 1987-1997*. Painosalama Oy, Turku.

Opetus- ja kulttuuriministeriö 2016: *Bolognan prosessi*.

<http://www.minedu.fi/OPM/Koulutus/artikkelit/bologna/> (Luettu 4.8.2016).

Otavan opisto. 2016: EU:n kolme pilaria. Internetix.

http://opinnot.internetix.fi/fi/muikku2materiaalit/lukio/yh/yh4/02_kohti_eurooppaa/2.4_kolme_pilaria?C:D=hNwH.g5hN&m:selres=hNwH.g5hN

Pépin, Luce 2006: *The History of European Cooperation in Education and Training: Europe in the Making – an Example*. European Communities, Belgium.

Pépin, Luce 2007: "The History of EU Cooperation in the Field of Education and Training: how lifelong learning became a strategic objective". *European journal of education*. S. 121-132. March 2007. Vol. 42. Issue 1.

Pépin, Luce 2011: "Education in the Lisbon Strategy: assessment and prospects". *European Journal of Education*. S. 25-35. March 2011. Vol. 46. Issue 1.

PROACTe. Viides puiteohjelma, tekniikan ja tutkimuksen alalla. Koulutus ja opetus IST-ohjelma.

<http://cordis.europa.eu/pub/ist/docs/ka3/eat/flyerfi.pdf>

Pystynen, Riitta 1995: *Euroopan unionin koulutuspoliittinen toimintaympäristö*. Opetusministeriö, Helsinki.

Ruonala, Marko 2009: *EU-perusteos*. Vammalan kirjapaino, Sastamala.

Soila, Satu & Tervola, Tarja 2003: *Tieto- ja viestintätekniikan opetuskäytön väyliä ja karikoita*. Saarijärven Offset Oy, Saarijärvi. Hämeenlinna.

Soramäki, Matti & Okkonen, Kirsi-Marja 1999: *Taloudellinen integraatio ja EU:n audiovisuaalinen politiikka*. Tampereen yliopistopaino OY, Tampere.

Talousneuvosto Työmarkkinoilta syrjäytyminen, tulonjako ja köyhyys.

Työryhmäraportti. Valtioneuvoston kanslian julkaisusarja 2001/13

[http://vnk.fi/documents/10616/622992/J1301 Ty%C3%B6markkinoilta+syrj%C3%A4ytyminen,+tulonjako+ja+k%C3%B6yhyys.pdf/bc254529-1fc3-4042-b6a2-73481967cb30?version=1.0](http://vnk.fi/documents/10616/622992/J1301_Ty%C3%B6markkinoilta+syrj%C3%A4ytyminen,+tulonjako+ja+k%C3%B6yhyys.pdf/bc254529-1fc3-4042-b6a2-73481967cb30?version=1.0)

Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli 2009: *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*.

Gummers Kirjapaino Oy, Jyväskylä 2009.

Turunen Ilkka 2001: "EU:n koulutuspolitiikan hiljainen vallankumous". *Yliopistotieto* 29 (1),25-31. Vammalan kirjapaino Oy, Vammala.

Valtionvarainministeri 1995: *Suomi tietoyhteiskunnaksi: kansalliset linjaukset*.

Painatuskeskus Oy 1995.

Vuorensyrjä, Matti & Savolainen Reijo 2000: *Tieto ja tietoyhteiskunta*. Yliopistopaino, Helsinki.

Väyrynen, Raimo 1999: *Suomi avoimessa maailmassa: globalisaatio ja sen vaikutukset*. Yliopistopaino. Helsinki.

III Audiovisuaaliset lähteet

Koulutuspolitiikka EU:ssa. Radiohaastattelu. 15.4.2011. Ylen areena.

<http://areena.yle.fi/1-1012707>